Regeringens proposition 2023/24:30

Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv

Prop. 2023/24:30

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 19 oktober 2023

Ulf Kristersson

Peter Kullgren
(Landsbygds- och infrastrukturdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås de lagändringar som behövs för att genomföra EU:s nya dricksvattendirektiv, som ersätter ett tidigare direktiv om dricksvatten. Det nya direktivet skiljer sig från det tidigare direktivet bl.a. genom att det ställer krav på att det ska införas en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar alla led i dricksvattenkedjan. Nytt är också att direktivet reglerar material som kommer i kontakt med dricksvatten och kräver åtgärder mot vattenläckage.

Förslaget innebär att det i miljöbalken införs ett bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att lämna de uppgifter som behövs för att bedöma risker i tillrinningsområden för dricksvattenuttag. Bestämmelserna om åtgärdsprogram för att följa miljökvalitetsnormer ska gälla även åtgärder som behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten. Hälsoskyddsbestämmelserna kompletteras med ett bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet för kommuner, fastighetsägare och nyttjanderättshavare att lämna de uppgifter som behövs för att bedöma risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten.

I livsmedelslagen föreslås ett bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna uppgifter om dricksvattenkvaliteten.

I plan- och bygglagen föreslås en bestämmelse om marknadskontroll och ett bemyndigande att meddela föreskrifter om villkor för att släppa ut

och tillhandahålla byggprodukter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten på marknaden.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2024.

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 5

2 Lagtext ... 6
2.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken ... 6
2.2 Förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804) ... 9
2.3 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) ... 11

3 Ärendet och dess beredning ... 13

4 Dricksvattendirektivet ... 13
4.1 Ett nytt dricksvattendirektiv antogs efter en utvärdering ... 13
4.2 Dricksvattendirektivets innehåll i korthet ... 14

5 Gällande regler som rör dricksvatten ... 18
5.1 Livsmedelslagstiftningen ... 19
5.2 Miljölagstiftningen ... 19
5.2.1 Vattenförvaltningen och ramdirektivet för vatten ... 20
5.2.2 Hälsoskydd ... 21
5.3 Vattentjänstlagen ... 21
5.4 Plan- och bygglagstiftningen ... 22
5.4.1 Byggproduktförordningen ... 22
5.4.2 Plan- och bygglagen samt plan- och byggförordningen ... 23

6 Det behövs lagändringar för att genomföra det nya dricksvattendirektivet ... 24

7 Riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten ... 25
7.1 Riskbedömningen och riskhanteringen bör hanteras av vattenmyndigheterna inom ramen för vattenförvaltningen ... 25
7.2 Föreskrifter om skyldighet för kommunerna att lämna de uppgifter som behövs för riskbedömningen ... 37
7.3 Miljöbalkens bestämmelser om åtgärdsprogram för att följa en miljökvalitetsnorm ska gälla även riskhanteringsåtgärder som avser tillrinningsområden ... 39
7.4 Det behövs inte någon definition av dricksvatten i miljöbalken ... 47
7.5 Sekretess och säkerhetsskydd ... 48

8 Riskbedömning avseende fastighetsinstallationer ... 54
8.1 Ett nytt bemyndigande om uppgiftsskyldighet ... 54
8.2 Det behövs inte någon definition av fastighetsinstallationer i miljöbalken ... 61

9 Material i kontakt med dricksvatten ... 61

9.1 Ett nytt bemyndigande i plan- och bygglagen 61
9.2 Marknadskontroll och sanktioner 67
9.3 Det behövs inte någon definition av dricksvatten i plan- och bygglagen 72

10 Rapportering av uppgifter som rör dricksvattenkvaliteten 73
10.1 En hänvisning till det nya dricksvattendirektivet 73
10.2 Skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna uppgifter som rör dricksvattenkvaliteten 74
10.3 Det behövs inte någon definition av dricksvatten i livsmedelslagen 78

11 Vattenläckage och underhåll 80

12 Dataskydd 82

13 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 85

14 Konsekvenser 85
14.1 Statliga myndigheter 85
14.2 Kommunerna 89
14.3 Dricksvattenproducenter och distributörer 91
14.4 Övriga företag 92
14.5 Enskilda 94
14.6 Övriga konsekvenser 95

15 Författningskommentar 96
15.1 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken 96
15.2 Förslaget till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804) 99
15.3 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) 100

Bilaga 1 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning) 103

Bilaga 2 Sammanfattning av betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81) 165

Bilaga 3 Betänkandets lagförslag 171

Bilaga 4 Förteckning över remissinstanserna 182

Bilaga 5 Lagrådsremissens lagförslag 184

Bilaga 6 Lagrådets yttrande 191

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 oktober 2023 192

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs[1] i fråga om miljöbalken

dels att 5 kap. 7 och 9 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 5 kap. 6 b och 6 c §§ och 9 kap. 16 och 17 §§, och närmast före 5 kap. 6 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 kap.
	Risker för kvaliteten på dricksvatten
	6 b §
	Den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker i tillrinningsområdena för dricksvattenuttag för sådant som kan påverka kvaliteten på dricksvatten.
	6 c §
	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en kommun ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker som avses i 6 b §.
7 §[2]	
Om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram.	Om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm *eller för att skydda kvaliteten på dricksvatten*, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram.

Om en miljökvalitetsnorm för ett geografiskt område inte kan följas på grund av att miljön påverkas av en verksamhet som ligger utanför området,

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

[2] Senaste lydelse 2018:1407.

ska ett förslag till åtgärdsprogram upprättas för hela det område där störningar som påverkar möjligheten att följa normen förekommer.

Den som upprättar förslaget ska	Den som upprättar *ett förslag till åtgärdsprogram* ska

1. genom kungörelse i ortstidning eller på annat sätt ge de myndigheter, kommuner, organisationer, verksamhetsutövare, allmänheten och övriga som berörs av åtgärdsprogrammet tillfälle under minst två månader att lämna synpunkter på förslaget, och

2. i en särskild sammanställning redovisa synpunkterna och hur hänsyn tas till dem samt *foga* sammanställningen *till* de övriga handlingarna i ärendet.	2. i en särskild sammanställning redovisa synpunkterna och hur hänsyn tas till dem samt *se till att* sammanställningen *finns tillsammans med* de övriga handlingarna i ärendet.

9 §[3]

Ett åtgärdsprogram får omfatta all verksamhet och alla åtgärder som kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormer.	Ett åtgärdsprogram får omfatta all verksamhet och alla åtgärder som kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormer *eller påverka kvaliteten på dricksvatten*.
Programmet ska innehålla	
1. uppgifter om den eller de miljökvalitetsnormer som ska följas,	1. uppgifter om den eller de miljökvalitetsnormer som ska följas *eller den eller de risker för dricksvatten som har identifierats*,
2. uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljökvalitetsnormerna ska följas, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda,	2. uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljökvalitetsnormerna ska följas *eller för att skydda kvaliteten på dricksvatten*, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda,
3. uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna och mellan olika åtgärder som avses i 2,	3. uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna *eller skydda kvaliteten på dricksvatten* och mellan olika åtgärder som avses i 2,

4. i fråga om åtgärder för att följa en miljökvalitetsnorm som avses i 2 § första stycket 1, uppgifter om den förbättring som var och en av åtgärderna bedöms medföra och hur åtgärderna tillsammans bedöms bidra till att normen följs,

5. de uppgifter som i övrigt behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, och

[3] Senaste lydelse 2018:1407.

6. en analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt och hur åtgärderna enligt 2 är avsedda att finansieras.

Ett åtgärdsprogram ska omprövas vid behov, dock minst vart sjätte år.

9 kap.

16 §

Den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten.

17 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en kommun, fastighetsägare eller nyttjanderättshavare ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker som avses i 16 §.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

2.2 Förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

Härigenom föreskrivs[1] i fråga om livsmedelslagen (2006:804)

dels att 3 och 23 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 9 a och 22 a §§, och närmast före 9 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[2]	
Lagen gäller alla stadier av produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan för livsmedel.	
Med livsmedel jämställs i lagen	
1. vatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iakttas enligt artikel 6 i *rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten, ändrat genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1882/2003*, och	1. vatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iakttas enligt artikel 6 i *Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen*, och
2. snus, snusliknande produkter och tuggtobak.	
	Föreskrifter om skyldighet att lämna uppgifter för rapportering till Europeiska unionen
	9 a §
	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att till Livsmedelsverket lämna de uppgifter som rör kvaliteten på dricksvatten och som behövs för rapportering till Europeiska unionen.
	22 a §
	Livsmedelsverket får förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten och som inte lämnar de uppgifter som krävs enligt föreskrifter som meddelats

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.
[2] Senaste lydelse 2022:1260.

	med stöd av 9 a § att fullgöra uppgiftsskyldigheten.
23 §[3]	
Föreläggande enligt 22 § eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får förenas med vite.	Föreläggande enligt 22 § *eller 22 a §* eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får förenas med vite.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

[3] Senaste lydelse 2021:169.

2.3 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Härigenom föreskrivs[1] att 11 kap. 26 a § och 16 kap. 6 § plan- och bygglagen (2010:900) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
11 kap.	
26 a §[2]	
Bestämmelser om marknadskontroll finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.	
	Förordning (EU) 2019/1020 ska tillämpas även på byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten.
Den myndighet som regeringen bestämmer är marknadskontrollmyndighet.	
16 kap.	
6 §[3]	
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om	
1. vad som krävs för att en byggprodukt enligt 8 kap. 19 § ska anses lämplig för att ingå i ett byggnadsverk,	
2. märkning av byggprodukter enligt 8 kap. 21 § 3 som förutsättning för att de ska få släppas ut på marknaden och användas,	
3. typgodkännanden och tillverkningskontroll enligt 8 kap. 22 och 23 §§,	
4. att en byggprodukt måste vara typgodkänd enligt 8 kap. 22 § för att få användas i ett byggnadsverk,	
5. på vilket eller vilka språk handlingar och information inom denna lags tillämpningsområde ska tillhandahållas, när krav på tillhandahållande är en följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen,	
6. sådan ersättning som anges i 11 kap. 8 b och 8 c §§, *och*	6. sådan ersättning som anges i 11 kap. 8 b och 8 c §§,
7. avgift vid tillsyn enligt 11 kap. 66 §.	7. avgift vid tillsyn enligt 11 kap. 66 §, *och*
	8. villkor för att släppa ut och tillhandahålla byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten på marknaden.

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.
[2] Senaste lydelse 2022:1122.
[3] Senaste lydelse 2018:59.

Föreskrifter enligt första stycket 4 får endast avse *typgodkännande* som behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa.	Föreskrifter enligt första stycket 4 får endast avse *typgodkännanden* som behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

3 Ärendet och dess beredning

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd har antagit ett nytt dricksvattendirektiv, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning). Direktivet ersätter rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten. I denna proposition särskiljs de båda direktiven, när det behövs, genom att benämnas det nya dricksvattendirektivet respektive det tidigare dricksvattendirektivet. Det nya dricksvattendirektivet finns i *bilaga 1*. Direktivet skulle vara genomfört senast den 12 januari 2023. Europeiska kommissionen har inlett ett överträdelseärende mot Sverige om för sent genomförande av det nya dricksvattendirektivet.

Regeringen beslutade den 16 juli 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur det nya dricksvattendirektivet ska genomföras i svensk rätt (dir. 2020:76). I uppdraget ingick att analysera hur svensk rätt förhåller sig till direktivet och lämna nödvändiga författningsförslag. Utredningen antog namnet 2020 års dricksvattenutredning. I oktober 2021 överlämnades betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 2* och betänkandets lagförslag finns i *bilaga 3*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (LI2023/00381).

I denna proposition behandlas betänkandets lagförslag, med undantag av lagförslaget i fråga om mervärdesskattelagen som i stället behandlas i regeringens proposition Ny mervärdesskattelag (prop. 2022/23:46).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 14 september 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 5*. Lagrådet lämnar förslagen utan erinran. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 6*. I förhållande till lagrådsremissen har vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

4 Dricksvattendirektivet

4.1 Ett nytt dricksvattendirektiv antogs efter en utvärdering

Den 3 november 1998 antogs rådets direktiv 98/83/EG om kvaliteten på dricksvatten. Direktivet innehåller minimikrav på kvaliteten på dricksvatten från tappkran och syftar till att skydda människors hälsa från de skadliga effekterna av alla slags föroreningar av dricksvatten genom att säkerställa att vattnet är hälsosamt och rent.

Som en följd av ett europeiskt medborgarinitiativ, kallat ”Right to water”, inledde Europeiska kommissionen ett unionsomfattande offentligt samråd och utvärderade dricksvattendirektivet. Utvärderingen visade att

bestämmelser i direktivet behövde uppdateras och att det fanns utrymme för förbättringar. Kommissionen påbörjade därför en process för att omarbeta direktivet och den 16 december 2020 antogs ett nytt dricksvattendirektiv, dvs. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning).

Precis som det tidigare direktivet innehåller det nya direktivet minimikrav för dricksvatten och krav på medlemsstaterna att vidta åtgärder för att säkerställa att kraven följs. Det nya direktivet skiljer sig från det tidigare i flera avseenden. En grundläggande skillnad är att det nya direktivet kräver att det ska införas en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar alla faser i dricksvattenproduktionskedjan. Det nya direktivet innehåller också bestämmelser som syftar till att komma till rätta med vattenläckage och bestämmelser om material i kontakt med dricksvatten. Dessutom kräver direktivet att medlemsstaterna ska förbättra tillgången till dricksvatten och främja användningen av dricksvatten ur kran.

Direktivet skulle vara genomfört i medlemsstaterna senast den 12 januari 2023.

4.2 Dricksvattendirektivets innehåll i korthet

Mål och allmänna skyldigheter

Det nya dricksvattendirektivet reglerar kvaliteten på dricksvatten för alla inom Europeiska unionen. Målen är att skydda människors hälsa från skadliga effekter av alla slags föroreningar av dricksvatten genom att säkerställa att det är hälsosamt och rent samt att förbättra tillgången till dricksvatten. Enligt direktivet är dricksvatten hälsosamt och rent, om vattnet inte innehåller mikroorganismer, parasiter och ämnen i ett sådant antal eller sådana koncentrationer att de utgör en potentiell fara för människors hälsa. Vattnet ska uppfylla de minimikrav som uppställs i delarna A, B och D i bilaga 1 till direktivet. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att uppfylla artiklarna 5–14, vilka beskrivs kortfattat i det följande. Åtgärderna ska bygga på försiktighetsprincipen och får inte under några omständigheter medföra en försämring av den nuvarande kvaliteten på dricksvatten. Inte heller får åtgärderna innebära en ökad förorening av vatten som används för framställning av dricksvatten. Medlemsstaterna ska bedöma vattenläckagenivåer och potentialen för att minska dessa. Bedömningen ska åtminstone omfatta vattenleverantörer som levererar minst 10 000 kubikmeter per dag eller försörjer minst 50 000 personer.

Definitioner

Direktivet innehåller definitioner som har betydelse för hur direktivet ska tolkas och tillämpas.

Dricksvatten definieras som ”allt vatten som – antingen i sitt ursprungliga tillstånd eller efter beredning – är avsett för dryck, matlagning, beredning av livsmedel eller andra hushållsändamål i både offentliga och privata fastigheter, oberoende av dess ursprung och oavsett om det tillhandahålls

genom ett distributionsnät, en tankbil/tankbåt eller tappas på flaskor eller behållare, inbegripet källvatten”. Som dricksvatten ses även allt vatten som används i ett livsmedelsföretag för tillverkning, bearbetning, konservering eller saluföring av varor eller ämnen som är avsedda för livsmedelsändamål.

Med fastighetsinstallation avses de ledningar, installationer och anordningar som är installerade mellan de kranar som normalt används för dricksvatten i både offentliga och privata fastigheter och distributionsnätet, men bara om dessa enligt tillämplig nationell lagstiftning inte är vattenleverantörens ansvar i dennes egenskap av vattenleverantör. En vattenleverantör är enligt direktivet ”en enhet som tillhandahåller dricksvatten”.

Vid tillämpningen av direktivet pekas vissa fastigheter ut där kraven om övervakning och åtgärder är särskilt framträdande, så kallade prioriterade fastigheter. Prioriterade fastigheter definieras som stora fastigheter som inte är avsedda som bostäder och som har många användare som kan exponeras för vattenrelaterade risker. Det gäller särskilt stora fastigheter som är avsedda att användas av allmänheten i enlighet med vad som identifieras av medlemsstaterna.

Ett livsmedelsföretag är ett livsmedelsföretag enligt definitionen i artikel 3.2 i förordning (EG) nr 178/2002, dvs. varje privat eller offentligt företag som med eller utan vinstsyfte bedriver någon av de verksamheter som hänger samman med alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan av livsmedel. En livsmedelsföretagare är i sin tur en livsmedelsföretagare enligt definitionen i artikel 3.3 samma förordning, dvs. de fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls i det livsmedelsföretag de driver.

Med fara menas en biologisk, kemisk, fysikalisk eller radiologisk agens i vatten eller en annan aspekt av vattnets tillstånd som kan skada människors hälsa. En farlig händelse är en händelse som skapar faror för – eller misslyckas med att eliminera dem från – försörjningssystemet för dricksvatten. Kombination av sannolikheten för en farlig händelse och konsekvensernas allvar om faran och den farliga händelsen förekommer i försörjningssystemet för dricksvatten är enligt direktivet att betrakta som en risk.

Utgångsämne anges vara ett ämne som tillsatts avsiktligen vid framställningen av organiska material eller av tillsatsmedel för cementbaserade material. Med sammansättning menas den kemiska sammansättningen av ett metalliskt, emaljerat, keramiskt eller annat oorganiskt material.

Undantag där direktivet inte gäller

Det finns en rad situationer där direktivet inte gäller. Bland annat gäller det inte för naturligt mineralvatten som erkänns som sådant enligt direktiv 2009/54/EG eller vatten som är läkemedel i den mening som avses i direktiv 2001/83/EG. Fartyg som avsaltar vatten, transporterar passagerare och fungerar som vattenleverantörer omfattas endast av vissa artiklar i direktivet. Vidare får medlemsstaterna under vissa omständigheter göra undantag från direktivet. Till exempel får dricksvatten från en enskild vattentäkt som tillhandahåller mindre än 10 kubikmeter per dag i genom-

snitt eller försörjer färre än 50 personer undantas från kraven i direktivet, om inte vattnet tillhandahålls som en del av en kommersiell eller offentlig verksamhet.

Parametervärden och punkten där dessa ska iakttas

Medlemsstaterna ska fastställa värden för de parametrar som finns i bilaga 1 till direktivet och som ska gälla för dricksvattnet. Värdena får inte vara mindre stränga än de som anges i delarna A, B och D i direktivets bilaga I. Medlemsstaterna ska fastställa ytterligare parametrar, om skyddet av hälsa på deras nationella territorium kräver det. För dricksvatten som tillhandahålls från ett distributionsnät ska parametervärdena iakttas, dvs. inte överskridas, vid den punkt i en fastighet eller en anläggning där vattnet tappas ur de kranar som normalt används för dricksvatten. Om dricksvattnet tillhandahålls från en tankbil eller tankbåt är det vid den punkt där vattnet tappas från tankbilen eller tankbåten. Värdena ska iakttas vid den punkt där vattnet tappas på flaska eller i behållare för dricksvatten som tappas på flaskor eller i behållare. För dricksvatten som används i ett livsmedelsföretag ska värdena iakttas vid den punkt inom företaget där vattnet används.

Medlemsstaterna får under vissa omständigheter göra undantag från de parametervärden som anges i direktivet. Det förutsätter att ett sådant undantag inte utgör en potentiell fara för människors hälsa och att dricksvattenförsörjningen inte kan upprätthållas genom några andra rimliga medel.

Riskbaserad metod för vattensäkerhet

En grundläggande nyhet är att det ska införas en riskbaserad metod för vattensäkerhet. Metoden ska omfatta alla faser i vattenproduktionskedjan. Den ska utgå från den kunskap som hämtats in och de åtgärder som genomförts inom ramen för ramdirektivet för vatten, dvs. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. Hänsyn ska också tas till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna. Metoden ska innefatta en riskbedömning och riskhantering när det gäller tillrinningsområdena för uttagspunkterna för dricksvatten och för varje försörjningssystem, vilket inbegriper vattenleverantörernas uttag, beredning, lagring och distribution av vatten till leveranspunkten. Metoden ska också innefatta en riskbedömning av fastighetsinstallationer.

Material i kontakt med vatten och beredningskemikalier samt filtermaterial

En ytterligare nyhet är bestämmelserna om material som kommer i kontakt med dricksvatten och om beredningskemikalier och filtermaterial. När det gäller material i kontakt med dricksvatten ska medlemsstaterna säkerställa att material som är avsedda att användas i nya installationer uppfyller vissa krav. Detsamma gäller material som används vid reparationer eller om-

byggnader i befintliga installationer för uttag, beredning eller distribution av dricksvatten i kontakt med sådant vatten.

För att tillämpningen ska bli enhetlig ska kommissionen anta genomförandeakter för att fastställa minimikraven för hygien för de material som används i produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten.

Medlemsstaterna ska säkerställa att beredningskemikalier och filtermaterial som kommer i kontakt med dricksvatten uppfyller direktivets krav. De beredningskemikalier och filtermaterial som används får inte äventyra skyddet av människors hälsa eller ha en negativ inverkan på vattnets färg, lukt eller smak. Inte heller får de oavsiktligt främja mikrobiell tillväxt eller förorena vattnet i högre grad än vad som är nödvändigt för att uppnå det avsedda syftet.

Övervakning och bristande iakttagande av parametervärden

För att kontrollera att det vatten som är tillgängligt för konsumenter är rent och hälsosamt ska medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att en regelbunden övervakning av dricksvattnets kvalitet utförs i enlighet med direktivet. Det ska bl.a. upprättas övervakningsprogram. Dessa ska vara försörjningsspecifika, dvs. utformade efter den verksamhet som bedrivs, samt beakta resultaten av riskbedömningarna för tillrinningsområdena för uttagspunkter och försörjningssystemen. Medlemsstaterna ska vidare säkerställa att samtliga fall av bristande iakttagande av aktuella parametervärden utreds. Avhjälpande åtgärder ska vidtas så snart som det är möjligt för att säkerställa vattnets kvalitet. Dricksvattenförsörjning som utgör en potentiell fara för människors hälsa ska förbjudas eller begränsas. I sådana situationer ska berörda konsumenter underrättas och ges nödvändig rådgivning för konsumtion och användning av vattnet.

Information till allmänheten

Medlemsstaterna ska säkerställa att adekvat och aktuell information om dricksvatten finns tillgänglig för allmänheten. Det får dock inte strida mot gällande dataskyddsregler. Personer som försörjs med dricksvatten ska regelbundet och minst en gång om året, utan att behöva efterfråga den, få information om vattnet på det sätt som anses lämpligast och mest tillgängligt. Informationen ska innefatta dricksvattnets kvalitet, pris på dricksvattnet, den volym som hushållet förbrukar, hushållets årliga vattenförbrukning jämförd med den genomsnittliga förbrukningen för ett hushåll och en länk till en webbplats som ska innehålla den information till konsumenten som anges i bilaga IV till direktivet.

Tillgången till dricksvatten

Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att förbättra eller upprätthålla tillgången till dricksvatten för alla, särskilt utsatta och marginaliserade grupper. Lokala, regionala och kulturella perspektiv och förhållanden för vattendistribution ska beaktas. Medlemsstaternas åtgärder

får inte påverka tillämpningen av artikel 9 i ramdirektivet för vatten, som rör täckning av kostnader för vattentjänster, samt subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen.

Rapportering till EU

Medlemsstaterna ska inom vissa angivna tidsintervall upprätta och fortlöpande uppdatera en rad olika dataset. Dessa ska göras tillgängliga för Europeiska kommissionen, Europeiska miljöbyrån och Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar. Olika tidsfrister gäller för de olika dataseten.

Ett av dataseten ska innehålla information om de åtgärder som vidtagits för att förbättra tillgången till dricksvatten. Ett annat dataset ska innehålla uppgifter om den riskbedömning och den riskhantering som gjorts när det gäller tillrinningsområdena för uttagspunkterna, medan ett tredje dataset ska innehålla riskbedömning av fastighetsinstallationer. Därutöver ska ett dataset innehålla uppgifter om kontrollresultat samt information om dricksvattenrelaterade incidenter och beviljade undantag enligt artikel 15.

Sanktioner

Medlemsstaterna ska införa sanktioner för överträdelser av nationella bestämmelser som har antagits enligt direktivet samt vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att sanktionerna tillämpas. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.

Införlivande och ikraftträdande

Det nya dricksvattendirektivet trädde i kraft den 12 januari 2021, dvs. den tjugonde dagen efter offentliggörandet den 23 december 2020 i Europeiska unionens officiella tidning. Medlemsstaterna ska senast den 12 januari 2023 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa artiklarna 1–18 och 23 samt bilagorna I–V. När det är gjort ska medlemsstaterna genast underrätta kommissionen om detta.

5 Gällande regler som rör dricksvatten

Regler som rör dricksvatten finns på flera lagstiftningsområden. I detta avsnitt redogörs översiktligt för de olika regelverken.

5.1 Livsmedelslagstiftningen

Bestämmelser om dricksvattnets kvalitet finns i livsmedelslagstiftningen. Sverige har genomfört det tidigare dricksvattendirektivet genom livsmedelslagen (2006:804), livsmedelsförordningen (2006:813) och Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten. Dessa är numera upphävda och ersatta av Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (LIVSFS 2022:12).

Uttrycket livsmedel är ett EU-rättsligt uttryck som inbegriper vatten från och med den punkt där värdena ska iakttas enligt artikel 6 i det tidigare dricksvattendirektivet, vilket vanligtvis är tappkranen. I livsmedelslagen jämställs vatten med livsmedel från den punkt där vattnet tas in i vattenverket som råvatten till den punkt där värdena ska iakttas enligt dricksvattendirektivet, dvs. i stadierna innan tappkranen. Livsmedelslagen är en s.k. ramlag och innehåller därför huvudsakligen bemyndiganden, men även bestämmelser om myndigheters befogenheter och kontroll samt om föreläggande, viten och andra sanktioner. I dricksvattenföreskrifterna finns bestämmelser om bl.a. faroanalys, beredning och distribution samt kvalitetskrav.

Genom att dricksvatten anses som ett livsmedel även innan det når tappkranen gäller samma ansvarsförhållande vid dricksvattenproduktion som vid annan livsmedelsverksamhet. Det innebär bl.a. att den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten ska kontrollera att den egna verksamheten uppfyller kvalitetskraven för dricksvatten.

Inom livsmedelslagstiftningen används i stället för tillsyn uttrycket offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet. Kontroll och annan offentlig verksamhet bedrivs huvudsakligen av den kommunala nämnd som utövar kontroll inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Livsmedelsverket leder och samordnar, i egenskap av central förvaltningsmyndighet, den offentliga kontrollen av dricksvatten. Inom länet har länsstyrelsen i uppgift att samordna kommunernas kontrollverksamhet och lämna stöd, råd och vägledning i denna verksamhet. Försvarsinspektören för hälsa och miljö ansvarar för att utöva offentlig kontroll av alla livsmedelsanläggningar inom Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk och Försvarets radioanstalt som drivs av eller för respektive myndighet.

5.2 Miljölagstiftningen

Inom miljölagstiftningen finns flera olika regelverk som rör dricksvattenförsörjningen. I följande avsnitt behandlas till en början den svenska vattenförvaltningen, som genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (ramdirektivet för vatten). Därefter finns en beskrivning av reglerna om hälsoskydd i miljöbalken.

5.2.1 Vattenförvaltningen och ramdirektivet för vatten

Vattenförvaltningen följer av ramdirektiv för vatten, vars syfte är att alla medlemsstater ska använda samma regelverk för att förvalta och värna de gemensamma vattenresurserna på ett likartat och hållbart sätt inom unionen. Ramdirektivet har i huvudsak genomförts i svensk rätt i 5 kap. miljöbalken och i vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

En utgångspunkt i ramdirektivet för vatten är att vattnet ska förvaltas i avrinningsområden och vattendistrikt eftersom vatten rör sig efter de naturgivna gränserna och inte inom lands-, läns- eller kommungränser. För att möjliggöra detta skapades en särskild myndighetsstruktur när direktivet införlivades i svensk rätt. Sveriges landområden och kustvattenområden är indelade i fem vattendistrikt. För varje vattendistrikt finns en länsstyrelse som har utsetts till vattenmyndighet, med en vattendelegation som ska besluta inom vattenmyndighetens ansvarsområde, se förordningen (2017:872) om vattendelegationer. Vattendelegationerna är utsedda av regeringen och består av sakkunniga från länsstyrelser, kommuner och andra instanser men även representanter från näringslivet och de politiska partierna. Vart sjätte år fastställer vattendelegationerna i varje vattendistrikt en förvaltningsplan med åtgärdsprogram samt miljökvalitetsnormer för distriktets vattenförekomster.

I ramdirektivet för vatten regleras miljömål för vatten. Miljömål är mål som handlar om vattnets status. Målen ska enligt artikel 4 i direktivet fastställas. I Sverige har miljömålen översatts till miljökvalitetsnormer. En miljökvalitetsnorm är en bestämmelse om hur miljön bör eller ska vara beskaffad i olika avseenden vid en viss tidpunkt. Miljökvalitetsnormerna riktar sig till myndigheter och kommuner, som enligt 5 kap. 3 § miljöbalken ansvarar för att de följs.

Vattenmyndigheterna ska se till att det för respektive vattendistrikt görs en beskrivning och analys av karaktärsdragen för områdets vattenförekomster, en kartläggning av mänsklig verksamhets påverkan på yt- och grundvattnets tillstånd samt en ekonomisk analys av vattenanvändningen (3 kap. vattenförvaltningsförordningen). Vattenmyndigheten ska även se till att det för vattendistriktet finns register över skyddade områden i enlighet med artikel 6 i ramdirektivet för vatten. Sådana områden är bl.a. alla vattenförekomster som används för uttag av vatten som är avsett att användas som dricksvatten och som ger mer än 10 kubikmeter per dag i genomsnitt eller betjänar mer än 50 personer samt de vattenförekomster som är avsedda för sådan framtida användning. När medlemsstaten identifierat områdena och fört in dessa i registret över skyddade områden, blir de skyddade områden i ramdirektivets mening. Det innebär att de särskilda krav som gäller för skyddade områden för dricksvatten i ramdirektivet blir tillämpliga på vattenförekomsterna. Direktivet ger medlemsstaterna rätt att upprätta så kallade säkerhetszoner för dessa vattenförekomster. Den möjligheten har inte införts i svensk rätt.

Vattenmyndigheterna ska ta fram förvaltningsplaner. En sådan plan ska innehålla en sammanfattande redogörelse för vattenförhållandena och förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön i distriktet. Mot bakgrund av innehållet i förvaltningsplanen tar vattenmyndigheterna fram åtgärdsprogram, om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm. Enligt 6 kap. 1 § vattenförvaltningsförordningen är det vattenmyndigheten som ska

upprätta förslag till och fastställa ett åtgärdsprogram för vattendistriktet. I arbetet ska vattenmyndigheterna beakta bl.a. de beskrivningar, kartläggningar och analyser som avses i 3 kap. vattenförvaltningsförordningen. Åtgärdsprogrammen ska ange de åtgärder som behöver vidtas för att miljökvalitetsnormerna ska kunna uppfyllas. Det ska även göras en analys av åtgärdsprogrammets konsekvenser. Innan åtgärdsprogrammet fastställs ska vattenmyndigheten ge de myndigheter, kommuner, organisationer, verksamhetsutövare, allmänheten och övriga som berörs av åtgärdsprogrammet tillfälle att lämna synpunkter på förslaget. Detta görs genom ett omfattande samråd. Under vissa omständigheter ska vattenmyndigheten ge regeringen möjlighet att pröva ett förslag till åtgärdsprogram. Ett åtgärdsprogram ska omprövas vid behov, dock minst vart sjätte år.

Havs- och vattenmyndigheten samordnar arbetet med vattenförvaltningen. I vattenförvaltningsförordningen finns bemyndiganden för Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning att meddela föreskrifter i olika frågor, bl.a. om den kartläggning och analys som vattenmyndigheterna ska utföra.

5.2.2 Hälsoskydd

Miljöbalken ska tillämpas så att människors hälsa skyddas, och de grundläggande hänsynsreglerna i 2 kap. gäller också för skyddet av människors hälsa. Förutom de allmänna hänsynsreglerna finns det i 9 kap. miljöbalken bestämmelser som särskilt syftar till att reglera de olägenheter för människors hälsa som kan uppkomma i samband med användning av en byggnad. Av dessa framgår att bostäder och lokaler för allmänna ändamål ska brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer och hållas fria från ohyra och andra skadedjur. Det är ägaren eller nyttjanderättshavaren som ska vidta åtgärder för att förhindra att det uppkommer olägenheter för människors hälsa samt undanröja redan uppkomna olägenheter. Mer detaljerade regler finns i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. I förordningen har regeringen bl.a. föreskrivit att en bostad särskilt ska ha tillgång till vatten i erforderlig mängd och av godtagbar beskaffenhet till dryck, matlagning, personlig hygien och andra hushållsgöromål.

Folkhälsomyndigheten ansvarar för tillsynsvägledningen i frågor som rör hälsoskydd och skydd mot objektburen smitta enligt miljöbalken. Folkhälsomyndigheten delar ansvaret för tillsynsvägledning med länsstyrelserna, som ger vägledning i länet. Varje kommun utövar genom den eller de nämnder som fullmäktige bestämmer tillsyn inom kommunen över miljö- och hälsoskyddet enligt 9 kap. miljöbalken.

5.3 Vattentjänstlagen

Kommunernas skyldigheter när det gäller vattenförsörjning och avlopp (va) samt rättsförhållandet mellan huvudmannen för en allmän va-anläggning, dvs. den som äger anläggningen, och ägarna till anslutna fastigheter regleras i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen).

Kommunen har enligt 6 § vattentjänstlagen det grundläggande ansvaret för att tillgodose behovet av dricksvattenförsörjning. Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse har kommunen en skyldighet att ordna sådana vattentjänster genom en allmän va-anläggning. Skyldigheten kvarstår så länge behovet finns. Med vattenförsörjning avses enligt 2 § tillhandahållande av vatten som är lämpligt för normal hushållsanvändning. En allmän va-anläggning är en anläggning över vilken kommunen har ett rättsligt bestämmandeinflytande och som ordnats och används för att uppfylla kommunens skyldighet att tillgodose behov av vattentjänster för bostadshus eller annan bebyggelse.

En allmän va-anläggning ska enligt 10 § vattentjänstlagen ordnas och drivas så att den uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön och med hänsyn till intresset av en god hushållning med naturresurser. Kommunen har ansvaret för att den allmänna va-anläggningen fyller sin uppgift så länge behovet finns kvar.

5.4 Plan- och bygglagstiftningen

I detta avsnitt behandlas plan- och bygglagstiftningen. Inledningsvis redogörs det för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG, härefter kallad byggproduktförordningen. Därefter följer en genomgång av plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:338).

5.4.1 Byggproduktförordningen

Syftet med byggproduktförordningen är att underlätta handeln med byggprodukter på den inre marknaden. Genom att reglera hur byggprodukters väsentliga egenskaper ska bedömas och beskrivas när produkterna sätts på marknaden kan produkterna sedan säljas i alla länder utan krav på ytterligare provningar och märkningar. Med byggprodukt menas varje produkt eller byggsats som tillverkas och släpps ut på marknaden för att varaktigt ingå i byggnadsverk eller delar därav och vars prestanda påverkar byggnadsverkets prestanda i fråga om de grundläggande kraven för byggnadsverk. Med byggnadsverk avses byggnader och anläggningar. De egenskaper hos byggprodukten som rör de grundläggande kraven för byggnadsverk kallas för väsentliga egenskaper. Vilka produktegenskaper som är väsentliga i respektive land avgörs av ländernas nationella lagstiftning om krav på byggnadsverk inom respektive lands gränser.

Av byggproduktförordningen följer att en byggprodukt som omfattas av en harmoniserad standard ska ha en prestandadeklaration och vara CE-märkt när den säljs. Prestandadeklarationen redovisar produktens väsentliga egenskaper, och genom CE-märkningen intygar tillverkaren att produktens faktiska prestanda stämmer överens med deklarerade prestanda. De harmoniserade byggproduktstandarder, som ligger till grund

för prestandadeklaration och CE-märkning av byggprodukter, tas fram av den europeiska standardiseringsorganisationen CEN på uppdrag av EU-kommissionen. Standarderna tas fram med utgångspunkt i de nationella regler som finns i medlemsstaterna för de aktuella produkterna och vilka väsentliga egenskaper som produkternas användare behöver känna till. Om det finns en harmoniserad standard för en viss byggprodukt, vilket är fallet för flertalet byggprodukter, är prestandadeklaration och CE-märkning obligatoriskt. Informationen i prestandadeklarationen anses då utgöra tillräckligt underlag för att bedöma om produkten är lämplig, och de enskilda medlemsstaterna får inte ställa ytterligare krav på redovisning av produktegenskaper. Om det inte finns någon harmoniserad byggprodukt-standard för en viss produkttyp är CE-märkning inte obligatoriskt. En tillverkare som ändå vill CE-märka sina produkter kan då göra det på frivillig väg genom att vända sig till ett tekniskt bedömningsorgan och ansöka om en så kallad europeisk teknisk bedömning.

Det pågår en översyn av byggproduktförordningen. Kommissionen har förslagit en reviderad byggproduktförordning, som ska ersätta den befintliga byggproduktförordningen. För att undvika överlappningar, bl.a. med det nya dricksvattendirektivet, föreslår kommissionen att förordningen inte ska tillämpas på värmepannor, rör, behållare och tillbehör samt andra produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten.

5.4.2 Plan- och bygglagen samt plan- och byggförordningen

I plan- och bygglagen regleras byggnadsverks tekniska egenskaper. Ett byggnadsverk ska bl.a., enligt 8 kap. 4 § 3, ha de tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljön. I plan- och bygglagen regleras även byggprodukters lämplighet. En byggprodukt får, enligt 8 kap. 19 §, ingå i ett byggnadsverk endast om den är lämplig för den avsedda användningen.

Byggprodukter som inte omfattas av en harmoniserad standard, eller för vilken en europeisk teknisk bedömning inte utfärdats, kan typgodkännas. En tillverkare har, enligt 8 kap. 22 och 23 §§ plan- och bygglagen, möjlighet att begära ett typgodkännande av ett ackrediterat typgodkännandeorgan för att verifiera en byggprodukts överensstämmelse med krav i nationella byggregler.

Det är den som utför eller låter utföra byggnadsarbete som ansvarar för att lagar och föreskrifter följs. Tillsyn utövas av kommunernas byggnadsnämnder eller dess motsvarighet. Detta sker främst i samband med nybyggnad eller ändringsåtgärder som kräver bygglov eller anmälan. En av flera förutsättningar för att byggnadsnämnden ska kunna ge startbesked för åtgärderna är att dessa kan antas komma att uppfylla de tekniska egenskapskraven. Boverket ansvarar för tillsynsvägledningen på plan- och bygglagens område. Länsstyrelsen har också ett tillsynsvägledningsansvar inom länet.

6 Det behövs lagändringar för att genomföra det nya dricksvattendirektivet

Regeringens bedömning: Det behövs lagändringar för att genomföra det nya dricksvattendirektivet.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i denna fråga.

Skälen för regeringens bedömning: Det nya dricksvattendirektivet bygger på det tidigare dricksvattendirektivet. Båda direktiven har som mål att säkerställa att dricksvatten är hälsosamt och rent. Det tidigare dricksvattendirektivet har sin tyngdpunkt på kvaliteten vid den punkt där dricksvatten normalt tappas för att användas. I det nya direktivet kvarstår den principen men det har också tillkommit nya delar som rör andra frågor. De nya delarna omfattar bland annat tillgång till dricksvatten för alla, införandet av en riskbaserad metod som knyter ihop dricksvattendirektivet med EU:s ramdirektiv för vatten, bestämmelser om material i kontakt med dricksvatten och åtgärder mot vattenläckage.

Det tidigare dricksvattendirektivet och kommissionens direktiv (EU) 2015/1787 av den 6 oktober 2015 om ändring av bilaga II och III till rådets direktiv 98/83/EG om kvaliteten på dricksvatten genomfördes i svensk rätt genom bemyndiganden i livsmedelslagen (2006:804) och livsmedelsförordningen (2006:813) samt genom Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30, omtryckt 2017:2) om dricksvatten, de s.k. dricksvattenföreskrifterna.

Den nuvarande livsmedelslagstiftningen innehåller bestämmelser som i viss mån motsvarar de krav som ställs i det nya dricksvattendirektivet. Direktivet innehåller dock flera bestämmelser som saknar motsvarighet i gällande svensk lagstiftning, t.ex. om den riskbaserade metoden och material i kontakt med dricksvatten. Dessa bestämmelser har nära kopplingar till andra rättsområden än livsmedelslagstiftningen. Till exempel får bestämmelserna om material i kontakt med dricksvatten anses ha ett nära samband med plan- och bygglagstiftningen. Vidare innehåller bestämmelserna om den riskbaserade metoden för dricksvattensäkerhet frågor som har beröringspunkter med miljölagstiftningen och vattenförvaltningen. Vattenförvaltningen är ett samlingsbegrepp för det arbete som görs med vatten av svenska myndigheter och kommuner med anledning av EU:s ramdirektiv för vatten.

En stor del av direktivets bestämmelser är av teknisk natur och bör därför införas på lägre nivå än lag. Detta kan i de flesta fall göras med stöd av befintliga bemyndiganden i svensk lagstiftning eller med stöd av regeringens restkompetens i 8 kap. 7 § regeringsformen. Enligt den bestämmelsen kan regeringen i förordning meddela föreskrifter t.ex. om skyldigheter för statliga myndigheter. Några av bestämmelserna i direktivet kräver dock en reglering i lag. Regleringen bör tas in i befintliga lagar.

7 Riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten

7.1 Riskbedömningen och riskhanteringen bör hanteras av vattenmyndigheterna inom ramen för vattenförvaltningen

Regeringens bedömning: Riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten bör hanteras av vattenmyndigheterna inom ramen för vattenförvaltningen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Ett stort antal remissinstanser är positiva till att riskbedömningen och riskhanteringen hanteras av vattenmyndigheterna inom ramen för vattenförvaltningen, däribland *Havs- och vattenmyndigheten*, *Sveriges geologiska undersökning (SGU)*, *Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt*, *Kalmar kommun* och *länsstyrelserna i Kalmar*, *Östergötlands* och *Jönköpings län*. Flera vattenmyndigheter och länsstyrelser efterfrågar dock ett förtydligande av myndigheternas ansvar och efterlyser en resursförstärkning för att säkerställa att övervakning i tillrinningsområdena för uttagspunkter genomförs i enlighet med kraven i det nya dricksvattendirektivet. Några remissinstanser, bl.a. *vattenmyndigheterna för Södra Östersjöns* och *Bottenvikens vattendistrikt*, pekar på att den miljöövervakning som sker i dag inte är tillräcklig för att uppfylla kraven i ramdirektivet för vatten, vilket får konsekvenser för genomförandet av det nya dricksvattendirektivet. Bland annat *länsstyrelserna i Västerbottens* och *Blekinge län* framhåller att en riskbedömning som genomförs senast 2027 till stor del kommer att baseras på den övervakning som utförs i dag och att detta sätter vissa ramar för hur detaljerad riskbedömningen för tillrinningsområden för uttagspunkter kommer att bli. Några remissinstanser pekar också på att oklarheter om huruvida vattenförvaltningens organisation kan komma att förändras innebär en risk för direktivets genomförande.

Ungefär lika många remissinstanser anser att det visserligen är viktigt att det sker en samordning med vattenförvaltningsarbetet men är negativa eller tveksamma till att vattenmyndigheterna får ansvaret för riskbedömningen och riskhanteringen, däribland *Statens jordbruksverk*, *Research Institutes of Sweden AB (RISE)*, *Svenskt Vatten AB*, *Sydvatten AB*, *Stockholm Vatten och Avfall AB*, *Vatten & Miljö i Väst AB*, *Göteborgsregionens kommunalförbund* och flera kommuner. Flera av remissinstanserna lyfter fram att vattenmyndigheterna redan i dag har svårt att utföra sitt uppdrag och anser att det därför kan ifrågasättas om myndigheterna bör tillföras ytterligare uppgifter. Ett antal remissinstanser, däribland Svenskt Vatten AB och Stockholm Vatten och Avfall AB, betonar också att det är nödvändigt att på sikt genomföra de ändringar som vattenförvaltningsutredningen föreslår i sitt betänkande. Några remissinstanser, bl.a. Sydvatten AB, menar att karaktären på arbetet att övervaka och bedöma risker i

tillrinningsområden kräver ett helt annat förhållningssätt än uppgifterna inom vattendirektivets ramar. En stor majoritet av de remissinstanser som är kritiska till att vattenmyndigheterna får ansvar för riskbedömningen och riskhanteringen, däribland Jordbruksverket, flera kommunala vattenbolag och ett antal kommuner, anser att ansvaret för uppgifterna i stället bör ges till länsstyrelserna. Svenskt Vatten AB, m.fl. menar att länsstyrelserna har bäst förutsättningar att tillämpa den riskbaserade metoden när det gäller tillrinningsområden, så att resultaten håller tillräckligt hög kvalitet för att ligga till grund för vattenproducenternas bedömning av vilka parametrar som ska ingå i råvattenkontrollen.

Även *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, som inte yttrar sig i frågan om riskbedömningen och riskhanteringen bör ske inom ramen för vattenförvaltningen, är kritiska till att vattenmyndigheterna får ansvar för riskbedömningen och riskhanteringen och ser hellre att uppgiften läggs på länsstyrelserna. LRF konstaterar att länsstyrelserna i dag är delaktiga i processerna att skydda dricksvattnet på kommunal nivå och att det finns en etablerad struktur i förhållandet mellan stat, kommun och de areella näringarna i frågan som vattenmyndigheterna saknar. Även SKR framhåller att länsstyrelserna har en nyckelroll i flera av de kommunala samhällsprocesserna, som vattenmyndigheterna saknar. MSB påpekar att länsstyrelserna fattar beslut om riskkartor och riskhanteringsplaner och det därför också bör vara länsstyrelserna som utför riskbedömningen avseende tillrinningsområdena.

Sveriges advokatsamfund och *Länsstyrelsen i Västerbottens län* ifrågasätter om riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområdena bör hanteras i samband med övrig vattenförvaltning. Advokatsamfundet anser att utredningen har lagt för stor vikt vid kopplingen mellan ramdirektivet för vatten och det nya dricksvattendirektivet. Länsstyrelsen i Västerbottens län påpekar att frågor som rör dricksvatten i dag hanteras av länsstyrelserna i deras arbete med bl.a. vattenskyddsområden, men även i den övergripande dricksvattenkontrollen.

Flera remissinstanser har synpunkter på hur tillrinningsområdena ska avgränsas eller vilken myndighet som ska göra detta. *SGU* menar att om hela grundvattenförekomsten ska utgöra det som i dricksvattendirektivet benämns som tillrinningsområde till uttagspunkt finns det en risk att stora arealer av mindre betydelse för dricksvattensäkerheten inkluderas. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att tillrinningsområdena för uttagspunkterna för dricksvatten i normalfallet bör kunna ses som en del av de tillrinnings- och avrinningsområden som avgränsas för de vattenförekomster som ingår i vattenförvaltningen. *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* (*SMHI*) lyfter fram att det är kostsamt att skapa nya geografiska indelningar och att det därför finns en stor vinning i att använda de befintliga gränser och beräkningsskalor som är uppsatta för vattenförvaltningen. SMHI anser vidare att den myndighet som utför riskbedömningen behöver stöd i arbetet med avgränsning av tillrinningsområden och i arbetet med att utföra beräkningar för att bedöma påverkan inom tillrinningsområdena. *Länsstyrelserna i Uppsala* och *Gävleborgs län* motsätter sig att vattenmyndigheten ska utföra avgränsningen och menar att det bör vara en uppgift för SMHI och SGU. Ytterligare ett antal länsstyrelser, däribland *länsstyrelserna i Blekinge* och *Gotlands län*, anser att SMHI och

SGU bör definiera och geografiskt avgränsa tillrinningsområdena, men på uppdrag av vattenmyndigheterna. *Svenskt Vatten AB* och *Kommunalförbundet Norrvatten* anser att det bör införas en definition av uttrycket tillrinningsområde för uttagspunkt i svensk lagstiftning. En sådan bör dock vara tillräckligt flexibel för att göra anpassade avgränsningar av tillrinningsområdet i varje enskilt fall. *Försvarsmakten* anser att tillrinningsområdena bör regleras tydligare i den svenska lagstiftningen än vad utredningen föreslår.

Bland annat *Havs- och vattenmyndigheten* påpekar att det är viktigt att det finns möjlighet att ta del av resultaten från dricksvattenproducenternas råvattenkontroll när riskbedömningen avseende tillrinningsområdena görs. Flera remissinstanser, däribland Havs- och vattenmyndigheten, *SGU, Naturvårdsverket, Livsmedelsverket, Länsstyrelsen i Skåne län* samt *Karlstads, Söderhamns* och *Östersunds kommuner* instämmer med utredningen i att det finns ett behov av att se över ordningen för insamling och hantering av råvattendata. *Vattenmyndigheterna för Bottenvikens* och *Södra Östersjöns vattendistrikt* samt *länsstyrelserna i Västra Götalands, Västmanlands* och *Gotlands län* efterlyser ett förtydligande av om övervakning ska ske av dricksvattentäkter som tillhandahåller små mängder vatten som en del i en kommersiell verksamhet samt en tydlig reglering när det gäller möjligheten att undanta mindre enskilda vattentäkter från direktivets tillämpningsområde. *Länsstyrelsen i Gotlands län* efterfrågar också förtydliganden av hur större enskilda dricksvattentäkter ska hanteras.

Några remissinstanser, däribland *länsstyrelserna i Västerbottens* och *Gävleborgs län* och *Jordbruksverket,* anser att skillnader och kopplingar mellan tillrinningsområden och vattenskyddsområden behöver förtydligas för att undvika risken för dubbelarbete. Länsstyrelsen i Västerbottens län ser att det finns möjlighet att dra nytta av det arbete som skett inför beslut om vattenskyddsområde. Jordbruksverket anser att processen för att skydda områden med hänsyn till dricksvattnet enligt det nya dricksvattendirektivet bör samordnas med processerna för skydd av områden avsedda att användas som dricksvatten enligt ramdirektivet för vatten och vattenskyddsområden enligt 7 kap. miljöbalken. *Sveriges advokatsamfund* anser att en det är en brist i utredningen att det inte framgår varför instrumentet med vattenskyddsområden enligt 7 kap. miljöbalken inte kan tillämpas eller utvecklas för att genomföra direktivets syften. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anser att det bör utredas om den nya riskbedömningen inom tillrinningsområdet kan motivera att börja inrätta säkerhetszoner som komplement till, eller ersättning för, vattenskyddsområden.

Skälen för regeringens förslag

Dricksvattendirektivets bestämmelser

Artikel 8 i det nya dricksvattendirektivet innehåller bestämmelser om riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter. I artikel 8.1 anges att medlemsstaterna ska säkerställa att det utförs en sådan riskbedömning och riskhantering, som dock inte får påverka tillämpningen av artiklarna 4–8 i ramdirektivet för vatten. I de artiklarna ställs krav på att fastställa miljömål, analysera avrinningsområdena, upprätta register över skyddade områden, vidta särskilda åtgärder för vatten som används för uttag av dricksvatten och övervakning.

I artikel 8.2 anges vilka delar riskbedömningen ska omfatta. Den första delen är en karakterisering av tillrinningsområdena. Karakteriseringen ska inbegripa en kartläggning och identifiering av tillrinningsområdena för uttagspunkter, georeferenser för samtliga uttagspunkter i tillrinningsområdena och en beskrivning av markanvändning, avrinning och infiltrationsprocesser. Medlemsstaterna får vid karakteriseringen använda information som har samlats in med stöd av artiklarna 5–7 i ramdirektivet för vatten.

Riskbedömningen ska även omfatta en identifiering av faror och farliga händelser i tillrinningsområdena för uttagspunkter och en bedömning av den risk som de kan utgöra för kvaliteten på dricksvatten. Bedömningen ska avse eventuella risker som skulle kunna orsaka en försämring av vattenkvaliteten i en sådan utsträckning att det kan utgöra en risk för människors hälsa. Vid denna bedömning får analysen av konsekvenserna av mänsklig verksamhet som utförs i enlighet med artikel 5 i ramdirektivet för vatten användas. Även information om betydande påverkan som har samlats in i enlighet med punkterna 1.4, 1.5 och 2.3–2.5 i bilaga II till det direktivet får användas.

Slutligen ska riskbedömningen omfatta lämplig övervakning i ytvatten, grundvatten eller råvatten av relevanta parametrar, ämnen eller förorenande ämnen som väljs ut från den lista som anges i artikeln. Medlemsstaterna får använda tillgängliga övervakningsresultat som är representativa för tillrinningsområdena, som hämtats in inom ramen för artiklarna 7 och 8 i ramdirektivet för vatten eller annan relevant unionslagstiftning, när faror och farliga händelser ska identifieras i tillrinningsområdena för uttagspunkter.

Enligt artikel 8.3 i direktivet ska de vattenleverantörer som utför övervakning i tillrinningsområdena för uttagspunkter eller i råvatten vara skyldiga att informera de behöriga myndigheterna om trender avseende, och om ovanliga antal eller koncentrationer av, övervakade parametrar, ämnen eller förorenande ämnen. Medlemsstaterna ska vidare enligt artikel 8.5 säkerställa att vattenleverantörer och behöriga myndigheter har tillgång till den information om riskbedömningen som avses i punkterna 2 och 3.

På grundval av riskbedömningen ska medlemsstaterna enligt artikel 8.4 säkerställa att det vidtas relevanta riskhanteringsåtgärder i tillrinningsområdena för att förebygga eller kontrollera de risker som identifierats. Riskhanteringsåtgärderna kan vara förebyggande eller begränsande åtgärder eller ytterligare övervakning. Det kan också handla om att utvärdera om det finns ett behov av att upprätta säkerhetszoner eller andra relevanta zoner. I första hand ska förebyggande åtgärder vidtas.

Av artikel 8.4 framgår vidare att de förebyggande och begränsande åtgärder som ska vidtas enligt det nya dricksvattendirektivet ska vara sådana som går utöver de åtgärder som förutses eller vidtas i enlighet med artikel 11.3 d i ramdirektivet för vatten. I den bestämmelsen anges vissa åtgärder som ska ingå i de åtgärdsprogram som medlemsstaterna enligt artikel 11.1 i ramdirektivet ska upprätta, bl.a. åtgärder för att skydda vattenkvaliteten i syfte att minska den nivå av vattenrening som krävs för framställning av dricksvatten. Ytterligare övervakning ska endast vidtas om detta inte har beaktats vid den övervakning som utförs i enlighet med artiklarna 7 och 8 i ramdirektivet för vatten.

Riskbedömningen och riskhanteringen ska enligt artikel 7.4 i det nya dricksvattendirektivet vara utförd första gången senast den 12 juli 2027.

Riskbedömningen och riskhanteringen ska sedan ses över med jämna mellanrum och minst vart sjätte år, med beaktande av kraven i artikel 7 i ramdirektivet för vatten, och uppdateras vid behov. Artikel 7 i ramdirektivet för vatten innehåller bestämmelser om vatten som används för uttag av dricksvatten.

Vattenförvaltningens arbete

Som framgår av avsnitt 5.2.1 är den svenska vattenförvaltningen uppdelad i vattendistrikt utifrån det landområde från vilket all ytvattenavrinning sker direkt till eller i avrinningsområden som mynnar ut i något av de fem huvudsakliga havsbassängerna. I varje vattendistrikt ingår också anslutande grundvatten och anslutande kustvatten ut till särskilda avgränsningslinjer. Med avrinningsområde avses ett landområde från vilket all ytvattenavrinning strömmar till havet genom ett enda utlopp eller delta. Avrinningsområdena avgränsas utifrån vattnets naturliga flöden. I de allra flesta fall följer grundvattnet vattendelarna för ytvatten men det kan finnas fall då grundvattnet inte helt följer ett avrinningsområde eller då det är oklart vilket avrinningsområde ytvatten ska hänföras till. I sådana fall ska vattnet hänföras till det närmaste eller det lämpligaste vattendistriktet. För grundvatten som inte helt följer ett avrinningsområde och för kustvattenområden görs fördelningen på vattendistrikt utifrån närhet eller lämplighet (propositionen Vattendistrikt och vattenmiljöförvaltning, prop. 2003/04:57 s. 7 och 13). Det finns fyra olika typer av vatten som ingår i vattenförvaltningen: sjöar, grundvatten, vattendrag och kust- och övergångsvatten. Dessa har inom vattenförvaltningen delats in i enheter som kallas vattenförekomster. Det finns kriterier för indelning av vattenförekomster, bl.a. storleken. Sjöar och vattendrag som inte har klassats som vattenförekomster kallas övrigt vatten.

För varje vattendistrikt finns en utpekad länsstyrelse som är vattenmyndighet. Det är vattenmyndigheterna som har det huvudsakliga ansvaret för vattenförvaltningen enligt ramdirektivet för vatten. Deras arbete inom vattenförvaltningen handlar bl.a. om att göra en beskrivning och analys av vattendistriktet, ta fram program för övervakning av vattnets tillstånd och besluta om miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplaner. Enligt förordning (2017:872) om vattendelegationer ska det inom varje länsstyrelse finnas ett beredningssekretariat för att biträda vattenmyndigheten i samordningen av arbetet med förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön i vattendistriktet (6 §). Vid alla länsstyrelser finns inrättat ett sådant beredningssekretariat med uppgift att ansvara för arbetet med vattenförvaltningen i länet. Beredningssekretariaten får för varje år ett uppdrag från vattenmyndigheterna om vilka uppgifter inom vattenförvaltningen de ska utföra. Uppdragen handlar om att ta fram kunskapsunderlag och lämna förslag till miljökvalitetsnormer, övervakningsprogram och åtgärdsprogram för alla avrinningsområden.

Havs- och vattenmyndigheten är samlande i vatten- och havsmiljöarbetet genom att samordna vattenmyndigheterna för genomförandet av vattenförvaltningsförordningen (2004:660) och rapportera till EU. Både Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning har enligt vattenförvaltningsförordningen bemyndigande att meddela föreskrifter inom sina ansvarsområden. Ett flertal statliga förvaltnings-

myndigheter och alla kommuner ansvarar för att genomföra åtgärderna i åtgärdsprogrammen.

Tillrinningsområden för uttagspunkter

Genom artikel 8 i det nya dricksvattendirektivet införs ett nytt uttryck, tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten. Det finns ingen definition eller förklaring av uttrycket i direktivet. Regeringen instämmer dock i utredningens bedömning att det framstår som klart att orden tillrinningsområde och avrinningsområde inte avser samma sak. Ett avrinningsområde är ett område där enbart ytvatten samlas upp. Uttag av dricksvatten kan emellertid ske från både ytvatten- och grundvattentäkter. Ett tillrinningsområde för en uttagspunkt får därför utifrån syftet med det nya dricksvattendirektivet förstås som ett område med tillrinning av såväl ytvatten som grundvatten. Ett tillrinningsområde avgränsas utifrån hur vattnet, på grund av naturliga vattendelare, rinner mot uttagspunkten. Det kan också finnas andra omständigheter som påverkar vattnets flöde, särskilt när det gäller grundvatten. Då kan till exempel uttagsmängder och vattentillgång påverka tillrinningsområdets storlek och avgränsning.

Riskbedömning och riskhantering bör hanteras av vattenmyndigheterna inom ramen för vattenförvaltningen

Utredningens förslag innebär att riskbedömning och riskhantering när det gäller tillrinningsområdena ska hanteras av vattenmyndigheterna inom ramen för den vattenförvaltning som inrättats enligt ramdirektivet för vatten. I artikel 8 i det nya dricksvattendirektivet finns flera hänvisningar till ramdirektivet för vatten. Bestämmelserna i direktivet förutsätter att det sker en samordning och återanvändning av uppgifter som samlas in under arbetet inom ramen för vattenförvaltningen enligt ramdirektivet för vatten. Vidare ska åtgärder och övervakning som vidtas enligt ramdirektivet för vatten beaktas när man bedömer om det behövs riskhanteringsåtgärder enligt dricksvattendirektivet. Syftet med bestämmelserna i dricksvattendirektivet är således inte att ersätta det arbete som görs inom ramen för vattenförvaltningen enligt ramdirektivet för vatten, eller att det ska ske parallella bedömningar. Riskbedömningen och riskhanteringen enligt artikel 8 i det nya dricksvattendirektivet ska i stället komplettera det arbete som redan görs i fråga om vatten som används för uttag av dricksvatten enligt ramdirektivet för vatten. Regeringen anser mot den bakgrunden och i likhet med utredningen och merparten av remissinstanserna att det framstår som naturligt att riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten hanteras inom ramen för vattenförvaltningen.

Ett ganska stort antal remissinstanser, däribland *Jordbruksverket* och *Svenskt Vatten AB,* är visserligen positiva till att det sker en samordning inom ramen för vattenförvaltningen men är negativa eller tveksamma till att vattenmyndigheterna, som i dag har huvudansvaret för vattenförvaltningen, får ansvar för att utföra riskbedömningen och riskhanteringen när det gäller tillrinningsområdena. Skälet till detta är främst att de ifrågasätter myndighetsstrukturen för vattenförvaltningen och att de anser att det finns brister när det gäller miljöövervakning. Merparten av de remissinstanser som är kritiska till den nuvarande organisationen anser att ansvaret i stället

bör ligga på respektive länsstyrelse. Flera remissinstanser lyfter dock även fram annat än brister i myndighetsstrukturen för vattenförvaltningen som skäl för att länsstyrelserna skulle vara bäst lämpade att utföra uppgifterna. Regeringen instämmer med dessa remissinstanser i att det finns flera skäl som talar för att länsstyrelserna bör få ansvar för riskbedömning och riskhantering. Länsstyrelserna ansvarar i dag bl.a. för den regionala miljöövervakningen och granskar vattenproducenternas riskbedömningar vid fastställande av vattenskyddsområden. På livsmedelsområdet samordnar länsstyrelserna kommunernas verksamhet i länet inom den offentliga kontrollen och ger dem stöd, råd och vägledning. När det gäller allmänna vattentjänster har länsstyrelserna tillsyn över att kommunerna tillgodoser behovet av vattentjänster. Länsstyrelsen har även en central roll när det gäller krisberedskap och höjd beredskap. Vidare är det, som *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)* lyfter fram, länsstyrelsen som fattar beslut om riskkartor och riskhanteringsplaner enligt förordningen (2009:956) om översvämningsrisker. Länsstyrelsen har således i allmänhet en god kännedom om lokala förhållanden i frågor som rör dricksvattenförsörjningen och har, som *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* påpekar, en stark regional förankring. Ett argument som talar mot att ge länsstyrelserna ansvaret för riskbedömning och riskhantering enligt artikel 8 i dricksvattendirektivet är dock att en länsstyrelse i så fall kan behöva besluta om riskhanteringsåtgärder som påverkar en uttagspunkt inom länet men som inte ligger inom myndighetens administrativa gränser.

Regeringen konstaterar att tillrinningsområdena för uttagspunkter är en del av avrinningsdistrikten i vattenförvaltningen. Att så långt som möjligt anpassa en organisation efter vattnets väg var ett av skälen till att inrätta de fem vattendistrikten med en ansvarig myndighet, dvs. en vattenmyndighet, för respektive distrikt. Redan detta talar enligt regeringens mening för att ansvaret för riskbedömning och riskhantering när det gäller tillrinningsområdena bör ligga på vattenmyndigheterna. Det finns också stora fördelar med en ordning som innebär att det är samma myndigheter som ansvarar för de uppgifter som ska utföras enligt såväl det nya dricksvattendirektivet som ramdirektivet för vatten. Dricksvattendirektivet förutsätter att det vid riskbedömningen sker en samordning och återanvändning av de uppgifter som samlats in enligt ramdirektivet för vatten. Det kan således antas att vattenmyndigheterna genom sitt arbete med vattenförvaltningen i stor utsträckning har tillgång till uppgifter, särskilt sådana som gäller dricksvattenförekomster, som behövs för att utföra en riskbedömning. En ordning som innebär att vattenmyndigheterna också beslutar om riskhanteringsåtgärder enligt det nya dricksvattendirektivet innebär att myndigheterna kan göra en sammanvägd bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas på grund av respektive direktiv och vilka konsekvenser de har. Att samma myndigheter beslutar om åtgärder enligt de båda direktiven säkerställer också att de åtgärder som beslutas är förenliga med varandra. En ytterligare faktor som talar för att ansvaret för riskbedömning och riskhantering enligt dricksvattendirektivet bör ligga på vattenmyndigheterna är att vattenmyndigheterna har byggt upp en kompetens kring vattenförvaltning och dricksvattenförekomster som är värdefull att ta tillvara i arbetet med riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområdena.

När det gäller kritiken mot vattenförvaltningens myndighetsstruktur konstaterar regeringen, som några remissinstanser också lyfter fram, att en särskild utredare nyligen har utrett och utvärderat den svenska vattenförvaltningen. I betänkandet En utvecklad vattenförvaltning (SOU 2019:66) föreslår utredaren omfattande organisatoriska förändringar när det gäller vattenförvaltningen. Förslagen innebär bl.a. att de länsstyrelser som i nuläget har uppdrag som vattenmyndighet ska upphöra och att vattenmyndigheternas uppgifter i stället ska fördelas på regeringen, Havs- och vattenmyndigheten, SGU och länsstyrelserna. Förslagen i betänkandet bereds i Regeringskansliet. Regeringen vill inte föregripa de ställningstaganden som kan komma att göras med anledning av betänkandets förslag, utan utgångspunkten för regeringens bedömning i detta lagstiftningsärende är vattenförvaltningens nuvarande myndighetsstruktur.

Mot bakgrund av detta anser regeringen, i likhet med utredningen, att riskbedömningen och riskhanteringen när det gäller tillrinningsområdena bör hanteras av vattenmyndigheterna inom ramen för vattenförvaltningen. Det bör framhållas att länsstyrelserna har i uppdrag att – bl.a. genom länsstyrelsernas beredningssekretariat – bistå vattenmyndigheterna i arbetet med vattenförvaltningen. Även de uppgifter som följer av artikel 8 i det nya dricksvattendirektivet omfattas av länsstyrelsernas uppdrag.

Avgränsningen av tillrinningsområden

Riskbedömningen ska omfatta karakterisering av tillrinningsområdena för uttagspunkter, vilket bl.a. inbegriper identifiering och kartläggning av tillrinningsområdena för uttagspunkter. I detta ligger att definiera och avgränsa tillrinningsområdena. Det kommer att ingå i vattenmyndigheternas ansvar att avgränsa tillrinningsområdena. *Länsstyrelserna i Uppsala* och *Gävleborgs län* anser dock att den uppgiften bör ligga på SMHI och SGU. Ytterligare några länsstyrelser anser att SMHI och SGU bör definiera och geografiskt avgränsa tillrinningsområdena till uttagspunkten för dricksvatten, men på uppdrag av vattenmyndigheterna.

Att tilldela någon annan myndighet än vattenmyndigheterna ansvaret att utföra vissa delar av riskbedömningen skulle enligt regeringens mening kunna leda till en oklar och splittrad ansvarsfördelning. En annan sak är att vattenmyndigheterna kan behöva stöd och hjälp med att definiera och avgränsa tillrinningsområdena för uttagspunkterna, vilket bl.a. SMHI lyfter fram. SMHI tar i dag, på uppdrag av vattenmyndigheterna, fram de geografiska avgränsningarna av vattenförekomster och avrinningsområden till dessa för vattenförvaltningen. En liknande ordning skulle kunna bli aktuell när det gäller avgränsningen av tillrinningsområdena. Det är dock upp till vattenmyndigheterna att avgöra om det finns behov av sådant stöd.

Några remissinstanser, däribland *Svenskt Vatten AB*, *Kommunalförbundet Norrvatten* och *Försvarsmakten*, efterfrågar en tydligare reglering av tillrinningsområdena. Som konstaterats är uttrycket tillrinningsområden för uttagspunkter inte definierat i direktivet. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att det inte är lämpligt att närmare bestämma innebörden av uttrycket genom en nationell definition. Innebörden får i stället avgöras i den praktiska rättstillämpningen. Ytterst är det EU-domstolens tolkning av uttrycket som avgör hur det ska förstås. Detta hindrar

dock inte att innebörden kan tolkas och tydliggöras genom vägledning från en behörig myndighet.

Föreskrifter om riskbedömningen

För att säkerställa att riskbedömningen sker på ett likartat sätt vid de fem vattenmyndigheterna kan det finnas behov av detaljerad reglering om hur arbetet ska utföras. Det kan t.ex., som några remissinstanser efterlyser, handla om hur tillrinningsområdena ska avgränsas. Föreskrifter om detta meddelas lämpligen av regeringen eller de myndigheter som regeringen bestämmer (se vidare avsnitt 7.2).

Undantag från riskbedömningen

Några remissinstanser efterlyser ett förtydligande av om övervakning ska ske av dricksvattentäkter som tillhandahåller små mängder vatten som en del i en kommersiell verksamhet samt en tydlig reglering när det gäller möjligheten att undanta enskilda vattentäkter från det nya dricksvattendirektivets tillämpningsområde. Direktivet gör inte någon skillnad mellan vattentäkter som används för den allmänna vattenförsörjningen, som kommunen ansvarar för, och enskild vattenförsörjning. Det innebär att även dricksvattentäkter som används för enskild vattenförsörjning omfattas av direktivets bestämmelser om riskbedömning. Medlemsstaterna får dock enligt artikel 3.2 i direktivet göra undantag från direktivets tillämpning, bl.a. i fråga om dricksvatten från en enskild vattentäkt som tillhandahåller mindre än 10 kubikmeter per dag i genomsnitt eller försörjer färre än 50 personer, om vattnet inte tillhandahålls som en del av en kommersiell eller offentlig verksamhet. Bestämmelser om i vilken utsträckning bl.a. mindre enskilda vattentäkter bör undantas från riskbedömning enligt artikel 8 tas lämpligen in i en förordning eller i myndighetsföreskrifter, se vidare avsnitt 7.2. Det kan i sammanhanget nämnas att en verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller dricksvatten från en distributionsanläggning ska beakta riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområdena när verksamhetsutövaren utför en riskbedömning avseende försörjningssystemet. Eventuella undantag som gäller riskbedömningen av tillrinningsområdena för uttagspunkter påverkar därför också genomförandet av bestämmelserna om vattenleverantörernas riskbedömning i artikel 9 i direktivet. De myndigheter som ska genomföra direktivet i dessa delar behöver därför samråda med varandra. I artikel 3.6 i det nya dricksvattendirektivet finns även ett undantag som innebär att vattenleverantörer som tillhandahåller mindre mängder vatten som en del i en kommersiell eller offentlig verksamhet inte ska omfattas av bestämmelserna om riskbedömning och riskhantering i artikel 8 men däremot av bestämmelserna om övervakning i artikel 13. Bestämmelser om i vilken utsträckning detta innebär att övervakning enligt artikel 8 ska ske av sådana vattentäkter tas lämpligen in i en förordning eller i myndighetsföreskrifter, se vidare avsnitt 7.2.

Förhållandet till vattenskyddsområden och andra skydd

Flera remissinstanser har efterfrågat ett förtydligande när det gäller förhållandet mellan å ena sidan arbetet med vattenskyddsområden och å andra sidan riskbedömningen och riskhantering enligt artikel 8 i det nya dricks-

vattendirektivet. *Sveriges advokatsamfund* anser att det är en brist i betänkandet att det inte framgår vilka hinder det finns mot att instrumentet med vattenskyddsområden kan tillämpas eller utvecklas för att genomföra direktivets syften.

Vattenskyddsområde är en typ av nationellt områdesskydd som regleras i 7 kap. 21 och 22 §§ miljöbalken. Där framgår att länsstyrelsen eller kommunen får förklara ett mark- eller vattenområde som vattenskyddsområde för att skydda grund- eller ytvattentillgång som utnyttjas eller kan antas att utnyttjas som vattentäkt. Ett beslut om vattenskyddsområde ska innehålla de föreskrifter som behövs för att tillgodose syftet med området. Det kan innebära begränsningar av hur marken får användas och av hur till exempel kemikaliska produkter och avfall får hanteras. För en verksamhet eller åtgärd kan det gälla förbud, tillstånd eller anmälningsplikt. Processen för inrättande av vattenskyddsområden inleds normalt med ett ansökningsförfarande. Detta är inte författningsreglerat, men beskrivs i Havs- och vattenmyndighetens vägledning om vattenskyddsområden. Den som ansöker om att få ett område förklarat som vattenskyddsområde har enligt vägledningen ett ansvar att se till att ansökan innehåller det underlag som behövs för att beslutsmyndigheten ska kunna besluta om vattenskyddsområdet. Det innebär att det är sökanden som ska föreslå avgränsningen av vattenskyddsområdet och vilka föreskrifter som bör gälla inom hela eller delar av vattenskyddsområdet, baserat och motiverat utifrån det underlag som redovisas i ärendet.

Det finns som remissinstanserna lyfter fram flera likheter mellan å ena sidan arbetet med vattenskyddsområden och å andra sidan riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten. Det ska i båda processerna göras en geografisk avgränsning som bygger på vattnets väg för att skydda det ytteller grundvatten som används för uttag av dricksvatten, och denna ska bygga på en riskbedömning av potentiella faror och farliga händelser. När det gäller den geografiska avgränsningen för ett vattenskyddsområde anges i förarbetena att ett sådant område normalt bör ges en sådan omfattning att garantier skapas för att råvattnet efter ett normalt reningsförfarande kan användas för sitt ändamål. När det gäller ytvatten framhålls i förarbetena att de höga strömningshastigheterna i ytvatten gör att ett fullt effektivt skydd kan uppnås endast om skyddsområdet ges en sådan omfattning att det omfattar hela eller väsentliga delar av tillrinningsområdet. Ett godtagbart skydd kan dock ofta skapas även om skyddsområdet ges en mer begränsad omfattning (se propositionen Miljöbalk, prop. 1997/98:45, del 2, s. 93 och 730).

En skillnad mellan de olika processerna är dock att beslut om vattenskyddsområde fattas efter en ansökan, vanligen av en dricksvattenproducent. En sådan ansökan förutsätter att det är sökanden som tar fram underlaget som ska ligga till grund för beslutet. Det finns inget krav att vare sig ansöka om eller, om en sådan ansökan görs, fatta beslut om att inrätta ett vattenskyddsområde. Det finns inte heller några krav om uppföljning av besluten om vattenskyddsområde och de föreskrifter som enligt beslutet ska gälla inom dessa områden, även om detta rekommenderas i Havs- och vattenmyndighetens vägledning. När det gäller riskbedömning och riskhantering enligt artikel 8 i det nya dricksvattendirektivet ska dessa i stället göras i intervaller om högst sex år och för alla tillrinningsområden för

uttagspunkter för dricksvatten som omfattas av direktivet. En ytterligare skillnad är att den geografiska avgränsningen kan skilja sig mellan ett vattenskyddsområde, som kan vara mer begränsat till sin natur, och ett tillrinningsområde för en uttagspunkt för dricksvatten. För att regleringen kring ett vattenskyddsområde ska uppfylla kraven i dricksvattendirektivet skulle det således behövas omfattande ändringar i 7 kap. miljöbalken, bl.a. när det gäller ansökan och beslut om vattenskyddsområde. Några sådana förslag har inte lämnats av utredningen, som anser att riskbedömningen och riskhanteringen bör hanteras inom ramen för vattenförvaltningen.

Det är, som t.ex. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* lyfter fram, dock viktigt att det arbete som har gjorts inför ett beslut om vattenskyddsområde tas omhand inom ramen för riskbedömningen och riskhanteringen enligt artikel 8. I avsnitt 7.2 föreslår regeringen att den myndighet som ska utföra riskbedömningen ska få möjlighet att begära in sådana uppgifter som en kommun har och som myndigheten behöver för att genomföra riskbedömningen. Detta skulle kunna vara uppgifter om gällande beslut om vattenskyddsområden och vad som ligger till grund för besluten. Som *Jordbruksverket* för fram kan det också finnas vinster med att samordna processerna för skydd av områden avsedda att användas som dricksvatten enligt ramdirektivet för vatten och vattenskyddsområden enligt 7 kap. miljöbalken. I arbetet med riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområdena bör vattenmyndigheterna således i så stor utsträckning som möjligt beakta vilka vattenskyddsområden som finns och ta tillvara den möjlighet som finns i svensk rätt att skydda dricksvatten genom vattenskyddsområden (se avsnitt 7.3 om riskhanteringsåtgärder). Om ett vattenskyddsområde enligt 7 kap. miljöbalken eller något annat skydd enligt nationell rätt helt eller delvis sammanfaller med det område som vattenmyndigheten ska riskbedöma, bör en beskrivning av dessa skydd ingå i riskbedömningen (jfr artikel 8.2 a i det nya dricksvattendirektivet). När det gäller skyddade områden enligt ramdirektivet för vatten får det förutsättas att vattenmyndigheterna beaktar det register över skyddade områden som anges i 6 kap. 2 § vattenförvaltningsförordningen och kompletterar detta vid behov.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser att det bör övervägas att inrätta så kallade säkerhetszoner enligt artikel 7.3 i ramdirektivet för vatten. Något sådant förslag har inte lämnats av utredningen. Regeringen anser att det inte heller har framkommit skäl för att överväga behovet av sådana zoner inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Behovet av övervakning

Riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten ska inbegripa lämplig övervakning av ytvatten, grundvatten eller råvatten av relevanta parametrar, ämnen eller förorenande ämnen. För att undvika överlappande skyldigheter i förhållande till ramdirektivet för vatten får medlemsstaterna när de identifierar faror och farliga händelser använda tillgängliga övervakningsresultat som är representativa för tillrinningsområdena och som tagits fram inom ramen för artiklarna 7 och 8 i ramdirektivet för vatten eller annan relevant unionslagstiftning. Dessutom ska det på grundval av riskbedömningen övervägas om det behöver vidtas ytterligare övervakning av ytvatten, grundvatten eller

råvatten i tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten enligt artikel 8.4 första stycket c i det nya dricksvattendirektivet (se avsnitt 7.1 om dricksvattendirektivets bestämmelser).

När det gäller den övervakning som sker inom ramen för ramdirektivet för vatten ska enligt vattenförvaltningsförordningen varje vattenmyndighet se till att det finns program för övervakning av vattnets tillstånd i vattendistriktet och att programmen genomförs. Vattenmyndigheterna genomför dock ingen egen övervakning utan de är beroende av den övervakning som andra aktörer genomför. När vattenmyndigheterna genomför programmen ska det ske i samverkan med myndigheter, kommuner, organisationer och övriga som vattenmyndigheterna finner lämpligt. Havs- och vattenmyndigheten har ett samordningsansvar för vattenmyndigheternas förvaltningsuppdrag vilket även omfattar övervakningen. I dag genomförs övervakning av akvatiska miljöer framför allt genom statligt finansierad miljöövervakning, statligt finansierad kalkeffektuppföljning, kommunal övervakning och övervakning som finansieras av verksamhetsutövare. Därutöver är dricksvattenproducenternas råvattenkontroll ett viktigt verktyg i vattenförvaltningen. Uppgifter om resultaten från råvattenkontrollen samlas på frivillig väg in från dricksvattenproducenterna och registreras i Vattentäktsarkivet, som förvaltas av SGU. I Vattentäktsarkivet registreras även uppgifter om dricksvattenuttag.

Flera remissinstanser, däribland *vattenmyndigheterna för Södra Östersjöns* och *Bottenvikens vattendistrikt*, pekar på att den miljöövervakning som sker inte är tillräcklig för att uppfylla ramdirektivet för vatten, vilket också får konsekvenser för genomförandet av dricksvattendirektivet. Några länsstyrelser, däribland *länsstyrelserna i Västerbottens* och *Blekinge län*, framhåller att en riskbedömning som genomförs senast 2027 till stor del kommer att baseras på den övervakning som utförs i dag och att detta sätter vissa ramar för hur detaljerad riskbedömningen för tillrinningsområden för uttagspunkter kommer att bli. Flera vattenmyndigheter och länsstyrelser efterfrågar mot den bakgrunden ett förtydligande av myndigheternas ansvar och efterlyser en resursförstärkning för att säkerställa att övervakning i tillrinningsområdena genomförs i enlighet med det nya dricksvattendirektivet. Även utredningen anser att sådan övervakning som det hänvisas till i artikel 8 i det nya dricksvattendirektivet inte utförs i tillräcklig utsträckning för att kunna användas vid riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter. Utredningen lämnar dock inte några förslag som innebär att vattenmyndigheterna, eller någon annan myndighet, får utökat mandat att genomföra sådan övervakning som behövs i förhållande till det nya dricksvattendirektivets krav. Utredningen bedömer i stället att eventuella brister i miljöövervakningen får hanteras i andra sammanhang. Regeringen har således inte något underlag för att lämna några förslag om detta. Regeringen kan inte heller i detta lagstiftningsärende föregripa de överväganden som behöver göras i fråga om vattenförvaltningens organisation och behovet av övervakning med anledning av SOU 2019:66. Frågan om miljöövervakning har också utretts i betänkandet Sveriges miljöövervakning – dess uppgift och organisation för en god miljöförvaltning (SOU 2019:22). Även detta betänkande bereds inom Regeringskansliet. Det kan

finnas anledning att återkomma i frågan om det behövs för att säkerställa att den övervakning som direktivet ställer krav på genomförs.

Regeringen konstaterar därutöver att vattenmyndigheterna arbetar tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och SGU utifrån handlingsplanen Full koll på våra vatten för att komma till rätta med underskottet på övervakning. Syftet med planen är att tydliggöra det arbete som behöver göras för att anpassa dagens övervakning till krav enligt vattenförvaltningsförordningen. Inom detta arbete ska Sveriges totala behov av övervakning inom vattenförvaltningen identifieras. Av handlingsplanen framgår att det också inbegriper frågan om vilken miljöövervakning och råvattenkontroll som kan behövas i förhållande till de nya bestämmelserna om riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten i det nya dricksvattendirektivet.

Det är viktigt att resultaten från dricksvattenproducenternas råvattenkontroll kan användas när riskbedömningen avseende tillrinningsområdena utförs. Utredningen framhåller att den ordning som gäller i dag med frivilligt uppgiftslämnande till Vattentäktsarkivet inte fungerar helt tillfredställande och anser därför att det krävs en annan ordning för insamling och hantering av uppgifter om råvattendata. Det finns anledning att se över frågan om en lämplig hantering och insamling av dricksvattenproducenternas råvattendata, och regeringen har därför lämnat ett sådant uppdrag till Livsmedelsverket och SGU.

7.2 Föreskrifter om skyldighet för kommunerna att lämna de uppgifter som behövs för riskbedömningen

Regeringens förslag: Det ska i miljöbalken införas en bestämmelse om att den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker i tillrinningsområdena för dricksvattenuttag för sådant som kan påverka kvaliteten på dricksvatten.

Det ska även införas ett bemyndigande i miljöbalken för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att en kommun ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att det ska införas ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om riskbedömningen.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser avstyrker eller är negativa till förslaget. *Havs- och vattenmyndigheten*, *SGU* och *vattenmyndigheterna för Bottenvikens* och *Södra Östersjöns vattendistrikt* anser dock att vattenmyndigheterna behöver kunna begära in uppgifter, bl.a. om uttagspunkter, från andra aktörer än de kommunala kontrollmyndigheterna, t.ex. gemensamhetsanläggningar eller va-bolag, för att kunna utföra riskbedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Ramdirektivet för vatten genomförs i svensk rätt främst genom 5 kap. miljöbalken, vattenför-

valtningsförordningen (2004:660) och SGU:s och Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter. De författningsändringar som behövs för att genomföra bestämmelserna om riskbedömning i det nya dricksvattendirektivet bör därför, som framgår av avsnitt 7.1, tas in i de författningarna.

Bestämmelserna om riskbedömning är av teknisk natur och passar därför författningstekniskt bäst på förordnings- eller myndighetsföreskriftsnivå. För att det ska vara tydligt att det är en uppgift för den myndighet som regeringen bestämmer att bevaka sådana risker i tillrinningsområdena för dricksvattenuttag som kan påverka kvaliteten på dricksvatten bör det dock tas in en bestämmelse med den innebörden i miljöbalken.

Merparten av de bestämmelser som ska genomföras är sådana att regeringen kan meddela föreskrifter om dem med stöd av den s.k. restkompetensen i 8 kap. 7 § regeringsformen. Dit hör bestämmelserna i artikel 8.2 a om karakterisering av tillrinningsområden för uttagspunkter och om identifiering av faror och farliga händelser i artikel 8.2.b samt bestämmelserna i artikel 8.5 om att vattenmyndigheterna ska tillse att uppgifter om riskbedömningen lämnas till vattenleverantörerna. Regeringen kan även med stöd av 8 kap. 11 § regeringsformen överlämna till en myndighet att meddela sådana föreskrifter.

Några av bestämmelserna i artikel 8 handlar emellertid om förhållandena mellan vattenleverantörerna och det allmänna och där vattenleverantörerna får vissa skyldigheter. För det krävs bemyndigande i lag. Det gäller bestämmelsen i artikel 8.3 om skyldighet för vattenleverantörer, som utför övervakning i tillrinningsområdena för uttagspunkter eller i råvatten, att informera de behöriga myndigheterna om trender som avser ovanliga antal eller koncentrationer av övervakade parametrar eller ämnen och bestämmelsen i artikel 8.5 a som ger medlemsstaterna rätt att kräva att vattenleverantörer utför ytterligare övervakning eller beredning av vissa parametrar. Bestämmelser om skyldighet för dricksvattenproducenterna att övervaka parametervärden och ämnen när det gäller dricksvatten finns i dag i livsmedelslagstiftningen, närmare bestämt i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2022:12). Bestämmelserna innebär att verksamhetsutövaren, inom ramen för sin egenkontroll, ska identifiera och bedöma de faror som måste förebyggas, elimineras eller reduceras till en acceptabel nivå (faroanalys). Verksamhetsutövarna ska lämna faroanalysen till kontrollmyndigheten, som baserat på denna beslutar om ifall verksamhetsutövaren får minska sin övervakning alternativt måste utöka den. Vid sin bedömning beaktar kontrollmyndigheten bl.a. trenderna i övervakningen, vilket inbegriper råvattenanalyser. Mot den bakgrunden får direktivet i de delar som avser skyldigheter för dricksvattenproducenter anses genomfört med Livsmedelsverkets föreskrifter.

För att vattenmyndigheterna ska kunna göra riskbedömningen i enlighet med det nya dricksvattendirektivet behöver myndigheterna, som utredningen lyfter fram, ha tillgång till relevant information om tillrinningsområdena från kommunerna. Kommunerna utövar enligt livsmedelslagstiftningen offentlig kontroll över dricksvattenanläggningar. I den offentliga kontrollen ingår bl.a. att kontrollera verksamhetsutövarens egenkontroll, som i sin tur består av faroanalys och undersökningsprogram. Kommunerna fattar därutöver enligt 7 kap. 21 § miljöbalken beslut om vattenskyddsområden. Regeringen anser mot den bakgrunden, och i likhet med

utredningen, att vattenmyndigheterna bör få rätt att begära in uppgifter om tillrinningsområdena från kommunerna.

I vissa fall kan en verksamhetsutövare få tillåtelse att minska övervakningsfrekvensen för en parameter eller ta bort en parameter (artikel 8.5 b). I sådana fall ska medlemsstaterna enligt artikel 8.6 säkerställa att det i vissa fall sker en lämplig övervakning av de parametrarna vid översynen av riskbedömningen enligt artikel 7.4. Vattenmyndigheterna bör därför även kunna begära in uppgifter om detta från kommunerna.

Föreskrifter om uppgiftsskyldighet för kommunerna kräver stöd i lag. Det är enligt regeringens mening inte helt tydligt att föreskrifter om skyldighet för kommunerna att lämna uppgifter ryms inom ett bemyndigande som formuleras på det sätt som utredningen föreslår. Regeringen anser därför att bemyndigandet bör formuleras så att det ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om skyldighet för kommunerna att lämna de uppgifter som vattenmyndigheterna behöver för att kunna utföra riskbedömningen.

Flera remissinstanser anser att vattenmyndigheterna även behöver kunna begära in uppgifter, bl.a. om uttagspunkter, från andra aktörer än de kommunala kontrollmyndigheterna, t.ex. gemensamhetsanläggningar eller va-bolag, för att kunna göra riskbedömningen. Regeringen anser dock, med hänsyn till att vattenmyndigheten föreslås få rätt att begära in uppgifter från kommunerna, att det inte kommit fram tillräckliga skäl för en sådan uppgiftsskyldighet som remissinstanserna efterfrågar.

7.3 Miljöbalkens bestämmelser om åtgärdsprogram för att följa en miljökvalitetsnorm ska gälla även riskhanteringsåtgärder som avser tillrinningsområden

Regeringens förslag: Bestämmelserna i miljöbalken om åtgärdsprogram för att följa miljökvalitetsnormer ska gälla även åtgärder som behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten.

Regeringens bedömning: Det behövs inte någon bestämmelse i miljöbalken om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få besluta om riskhanteringsåtgärder. Det behövs inte heller något bemyndigande i miljöbalken att meddela föreskrifter om riskhanteringsåtgärder.

Vattenmyndigheterna bör få fatta beslut om ett förslag till riskhanteringsåtgärder som kan lämnas över till kommissionen.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår att det i miljöbalken ska införas dels en bestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få besluta om riskhanteringsåtgärder, dels ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om riskhanteringsåtgärder. Utredningen föreslår däremot inte att vattenmyndigheterna ska kunna fatta beslut om ett förslag till riskhanteringsåtgärder. Utredningens förslag till ändringar i bestäm-

melserna om åtgärdsprogram har en annan lagteknisk utformning än regeringens.

Remissinstanserna: *Havs- och vattenmyndigheten*, *SGU*, *Jordbruksverket*, *Länsstyrelsen i Östergötlands län*, *Naturskyddsföreningen*, *Uppsala Vatten och Avfall AB* och *Hässleholms kommun* tillstyrker att riskhanteringsåtgärderna hanteras i enlighet med bestämmelserna om åtgärdsprogram i 5 kap. miljöbalken.

Kommunalförbundet Norrvatten instämmer i utredningens bedömning att det bör finnas möjlighet för vattenmyndigheterna att besluta om riskhanteringsåtgärder avseende tillrinningsområdena, utan att koppla dessa åtgärder till systemet med miljökvalitetsnormer. Förbundet anser dock att åtgärdsprogrammen behöver bli mer omfattande så att de också behandlar miljögifter, olyckor, mikrobiella utsläpp och framtida klimatförändringar.

Sydvatten AB menar att om åtgärdsprogrammen ska kunna gagna dricksvattenproduktionen är det nödvändigt med en helt annan nyansering och lokal anknytning än vad som är fallet för de åtgärdsprogram som tas fram i enlighet med ramdirektivet för vatten.

SGU anser att det för att kunna peka ut lokala åtgärdsbehov är viktigt att dricksvattenproducentens faroanalyser beaktas inför det att åtgärdsprogrammen tas fram. Vidare efterlyser myndigheten ett förtydligande av hur riskhanteringsåtgärder inom tillrinningsområdet ska kravställas och följas upp, om inte miljökvalitetsnormer ska beslutas.

Göteborgs kommun anser att nyttan med att koppla riskbedömning och riskhantering i tillrinningsområdet till miljöbalken skulle kunna vara att låta riskhanteringen påverka tillståndsprocesserna för utsläpp genom t.ex. miljökvalitetsnormer. Miljökvalitetsnormerna bör i så fall utvecklas till att innehålla även parametrar viktiga för råvattenkvalitet, däribland mikrobiologiska parametrar.

Flera remissinstanser, däribland *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* och *Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt*, understryker vikten av att de åtgärder som riskbedömningen mynnar ut i riktas till kommuner och statliga myndigheter i deras egenskap av myndigheter och inte till verksamhetsutövare.

Länsstyrelserna i Västernorrlands och *Västmanlands län* och *vattenmyndigheterna för Södra Östersjöns* och *Bottenvikens vattendistrikt* vill att det förtydligas att riskhanteringsåtgärder och åtgärdsprogram enligt ramdirektivet för vatten respektive det nya dricksvattendirektivet ska ske genom parallella beslutsprocesser och att de riskhanteringsåtgärder som beslutas i enlighet med dricksvattendirektivet i efterhand kan lyftas in i det åtgärdsprogram som ska tas fram enligt ramdirektivet för vatten. Att båda beslutsprocesserna ska genomföras samtidigt är enligt remissinstanserna inte möjligt rent tidsmässigt då det skulle förkorta vattenförvaltningscykeln enligt ramdirektivet för vatten med cirka ett halvår.

Flera remissinstanser, däribland *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, framhåller vikten av vägledning eller föreskrifter från berörda centrala myndigheter bl.a. när det gäller riskhanteringsåtgärder. *SGU* och *Havs- och vattenmyndigheten* påpekar att de i dag inte har något bemyndigande att meddela föreskrifter om de åtgärder som ingår i ett åtgärdsprogram för vatten. Det behöver därför förtydligas om och i så fall hur riskhanteringsåtgärder som avser tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten ska särskiljas från den ordning som gäller för övriga åtgärder i vattenför-

valtningens åtgärdsprogram som vattenmyndigheten själv utformar och bestämmer om.

Länsstyrelserna i Västernorrlands, Västmanlands och Västra Götalands län och *vattenmyndigheterna för Södra Östersjöns* och *Bottenvikens vattendistrikt* menar att utformningen av den föreslagna lagändringen felaktigt kan förstås så att vissa bestämmelser enbart rör åtgärder kopplade till miljökvalitetsnormer.

Skälen för regeringens bedömning

Förebyggande och begränsande åtgärder ska ingå i de befintliga åtgärdsprogrammen för vatten

Som anges i avsnitt 7.1 ska medlemsstaterna enligt artikel 8.4 i det nya dricksvattendirektivet på grundval av resultatet av riskbedömningen enligt artikel 8.2 säkerställa att relevanta riskhanteringsåtgärder vidtas i tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten för att förebygga eller kontrollera de risker som identifierats. Riskhanteringsåtgärderna kan vara förebyggande eller begränsande eller avse lämplig övervakning av parametrar, ämnen och förorenande ämnen i ytvatten eller grundvatten, i tillrinningsområden för uttagspunkter eller i råvatten. En riskhanteringsåtgärd kan också vara en utvärdering av behovet att upprätta säkerhetszoner för grundvatten och ytvatten i enlighet med ramdirektivet för vatten samt andra relevanta zoner. Det finns inget absolut krav på att ta upp de förebyggande åtgärderna i de åtgärdsprogram som tas fram i enlighet med ramdirektivet för vatten, utan det är upp till medlemsstaterna att avgöra om det är lämpligt att göra detta (artikel 8.4 a). För begränsande riskhanteringsåtgärder gäller dock att dessa i förekommande fall ska ingå i åtgärdsprogrammet (artikel 8.4 b).

Regeringen bedömer i avsnitt 7.1 att det bör vara vattenmyndigheterna som gör riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter och som bedömer vilka förebyggande och begränsande åtgärder som kan bli aktuella att vidta som en följd av riskbedömningen.

Trots att direktivet endast ställer krav på att begränsande åtgärder ska tas upp i åtgärdsprogrammet för vatten anser regeringen, i likhet med utredningen, att samtliga förebyggande och begränsande åtgärder som vattenmyndigheten bedömer behöver vidtas på grundval av riskbedömningen i artikel 8.2, och som inte redan vidtas med anledning av ramdirektivet för vatten, bör ingå i de åtgärdsprogram som upprättas för vatten. Därigenom blir det tydligt vilka åtgärder som behövs för att skydda dricksvatten utifrån de bägge direktivens bestämmelser och hur dessa ska samspela med varandra.

Bestämmelser om åtgärdsprogram finns i 5 kap. 7–11 §§ miljöbalken. Av 5 kap. 7 § framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska ta fram ett förslag till åtgärdsprogram om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm. Med miljökvalitetsnorm för vatten avses en bestämmelse om kvaliteten i vattenmiljön. Den beskriver den kvalitet som en vattenförekomst ska ha nått vid en viss tidpunkt. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå det som inom vattenförvaltningen kallas god status. Miljökvalitetsnormer för vatten omfattar ytvatten (sjöar, vattendrag och kustvatten) och grundvatten. Både yt- och grundvatten kan utgöra eller ingå i ett skyddat område för dricksvattenförsörjning enligt

artikel 4.1 c och artikel 7 i ramdirektivet för vatten. För skyddade områden ska medlemsstaterna åstadkomma överensstämmelse med alla normer och mål vid en tidpunkt som framgår av ramdirektivet, och det är det strängaste kravet som ska gälla, se artikel 4.2 i ramdirektivet för vatten. Dessa bestämmelser har införts genom bl.a. 4 kap. vattenförvaltningsförordningen. I syfte att efterleva ramdirektivets skyldighet att uppnå överensstämmelse mellan alla normer och mål kan miljökvalitetsnormerna för skyddade områden behöva justeras med anledning av de krav som ställs på dricksvatten enligt det nya dricksvattendirektivet.

Riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten syftar, till skillnad mot bestämmelserna i ramdirektivet för vatten, inte till att vattenmiljön i vattenförekomsten ska uppnå en viss status vid en viss bestämd tidpunkt. Det nya dricksvattendirektivet handlar om kvaliteten på dricksvatten – och risker för kvaliteten – och har som främsta mål att skydda människors hälsa. Vad som är en fullgod kvalitet på dricksvattnet bestäms utifrån de parametervärden som anges i direktivet, och som varje medlemsstat ska fastställa enligt artikel 5. Kvalitetskraven ska uppfyllas vid den punkt som anges i artikel 6, vilket vanligtvis är vid kranen. Det innebär att kvalitetskraven på dricksvatten kontrolleras efter det att råvattnet har genomgått beredning i vattenverket. Även om det som *Göteborgs kommun* lyfter fram skulle kunna finnas vissa fördelar med att utveckla miljökvalitetsnormerna till att innehålla parametrar som är viktiga för råvattenkvaliteten instämmer regeringen med utredningen i att det finns betydande svårigheter med att översätta alla krav i det nya dricksvattendirektivet till systemet med miljökvalitetsnormer. De riskhanteringsåtgärder som medlemsstaterna är skyldiga att genomföra enligt dricksvattendirektivet bör därför knytas till behovet av att skydda dricksvattenkvaliteten. Som det framgår av artikel 8.4 i det nya dricksvattendirektivet ska riskhanteringsåtgärder enligt det direktivet endast vara sådana som går utöver de åtgärder som förutses eller vidtas i enlighet med ramdirektivet för vatten.

Vattenmyndigheten ska besluta om ett förslag till riskhanteringsåtgärder

Riskbedömningen och riskhanteringen enligt artikel 8 i det nya dricksvattendirektivet ska enligt artikel 7.4 direktivet vara utförd första gången senast den 12 juli 2027 och därefter ses över med jämna mellanrum, dock minst vart sjätte år, och uppdateras vid behov. Enligt regeringens mening ska detta inte förstås så att riskhanteringsåtgärderna som sådana ska vara genomförda vid denna tidpunkt. I stället får regleringen anses innebära att berörd myndighet senast vid det datumet ska ha tagit ställning till vilka riskhanteringsåtgärder enligt artikel 8.4 som kan behöva vidtas. Som flera remissinstanser framhåller innebär det faktum att sista beslutsdatum för nästa åtgärdsprogram enligt ramdirektivet för vatten är den 22 december 2027 att det inte kommer att vara möjligt att genomföra beslutsprocesserna enligt de båda direktiven samtidigt. Detta skulle nämligen kräva att vattenförvaltningscykeln enligt ramdirektivet för vatten förkortas med cirka ett halvår, vilket inte kan anses vara rimligt. För att kunna uppfylla tidskravet i dricksvattendirektivet måste det därför införas en särskild beslutsordning för de förebyggande och begränsande riskhanteringsåtgärder som ska tas fram enligt det direktivet. En sådan ordning bör innebära

att vattenmyndigheterna, innan åtgärdsprogrammet fastställs, ska ta fram och fatta beslut om ett förslag till riskhanteringsåtgärder senast det datum som anges i nya dricksvattendirektivet, dvs. den 12 juli 2027 och därefter vart sjätte år. I arbetet med att ta fram ett sådant förslag ska vattenmyndigheten bedöma vilka åtgärder som kan bli aktuella att vidta på grundval av den riskbedömning som gjorts. I det arbetet bör hänsyn också tas till åtgärderna i det befintliga åtgärdsprogrammet för vatten och, i den utsträckning det är möjligt, det arbete som pågår med att uppdatera den beskrivning, kartläggning och analys m.m. som enligt 3 kap. vattenförvaltningsförordningen ska beaktas vid fastställandet av åtgärdsprogrammet enligt ramdirektivet för vatten. Utifrån det underlaget och det slutliga underlag som tas fram inför åtgärdsprogrammet enligt ramdirektivet för vatten får vattenmyndigheten bestämma vilka åtgärder som behöver tas upp i ett samlat åtgärdsprogram för vatten enligt såväl det nya dricksvattendirektivet som ramdirektivet för vatten. Berörda myndigheter, kommuner m.fl. ska därefter ges tillfälle att lämna synpunkter på förslaget i enlighet med 5 kap. 7 § tredje stycket miljöbalken. Det är upp till vattenmyndigheterna att säkerställa att de tidsfrister som anges i de olika regleringarna om riskhanteringsåtgärder och åtgärdsprogram kan upprätthållas.

Att vattenmyndigheterna har uppgiften att ta fram och besluta om ett förslag till förebyggande och begränsande riskhanteringsåtgärder bör framgå av en förordning. Sådana föreskrifter kan meddelas av regeringen med stöd av den s.k. restkompetensen i 8 kap. 7 § regeringsformen.

Det finns ett behov av föreskrifter om riskhanteringsåtgärder

Flera remissinstanser har synpunkter på vad ett åtgärdsprogram för vatten ska omfatta och vilka åtgärder det ska innehålla. Det handlar främst om att programmen bör behandla frågor om t.ex. miljögifter och framtida klimatförändringar, men också att det krävs en tydligare lokal anknytning om det ska gagna dricksvattenproduktionen. Regeringen instämmer i att det är viktigt att åtgärdsprogrammen utformas på ett sätt som också främjar och upprätthåller kvaliteten på dricksvatten så att kraven i det nya dricksvattendirektivet uppfylls. Ett åtgärdsprogram ska i den delen det gäller tillrinningsområden specificera vilka åtgärder som behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten. När åtgärdsprogrammet tas fram ska den riskbedömning som vattenmyndigheten gjort tidigare beaktas. Innehållet i riskbedömningen kommer således att påverka utformningen av och innehållet i åtgärdsprogrammet. Som en hjälp i arbetet med att ta fram en riskbedömning kan föreskrifter och vägledning från Havs- och vattenmyndigheten och SGU användas (se avsnitt 7.1). Det kan även finnas ett behov av föreskrifter och vägledning när det gäller de riskhanteringsåtgärder som avser tillrinningsområdena för uttagspunkter. Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer bör därför bemyndigas att meddela sådana föreskrifter. Ett sådant bemyndigande kan regeringen ge med stöd av restkompetensen i 8 kap. 7 och 11 §§ regeringsformen. Det behövs därför inte, som utredningen föreslår, något bemyndigande om detta i miljöbalken.

Havs- och vattenmyndigheten och *SGU* framhåller att de i dag inte har något bemyndigande att meddela föreskrifter om de åtgärder som följer av åtgärdsprogrammet för vatten. Enligt myndigheterna behöver det därför

förtydligas om och i så fall hur riskhanteringsåtgärder som avser tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten ska särskiljas från den ordning som gäller för övriga åtgärder i vattenförvaltningens åtgärdsprogram som vattenmyndigheten själv utformar och fattar beslut om. SGU efterlyser vidare ett förtydligande om hur riskhanteringsåtgärder enligt dricksvattendirektivet ska följas upp och kravställas, om dessa inte kopplas till miljökvalitetsnormer.

Åtgärder enligt ramdirektivet för vatten syftar till att uppnå miljökvalitetsnormer för vatten. Miljökvalitetsnormerna beslutas av vattenmyndigheterna, men Havs- och vattenmyndigheten och SGU har bemyndigats att meddela föreskrifter om hur kvalitetskraven för ytvatten och grundvatten ska bestämmas. Sådana förskrifter har också meddelats i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten och SGU:s föreskrifter (SGU-FS 2023:2) om miljökvalitetsnormer för grundvatten. Åtgärder enligt det nya dricksvattendirektivet ska enligt regeringens förslag dock inte kopplas till några miljökvalitetsnormer utan grunden för åtgärderna är att de – utifrån en gjord riskbedömning – anses behövas för att skydda kvaliteten på dricksvatten. Det är således vad som ska uppnås med riskhanteringsåtgärderna enligt det nya dricksvattendirektivet som särskiljer dessa från de åtgärder som följer av ramdirektivet för vatten. Det är upp till vattenmyndigheterna att göra bedömningen om det behövs åtgärder och vilka åtgärder som i sådana fall behövs. Det kan dock behöva förtydligas i föreskrifter hur den bedömningen ska göras och vilken kvalitet som ska eftersträvas för det vatten som ska användas för dricksvatten. Det får även förtydligas i föreskrifter hur riskhanteringsåtgärder inom tillrinningsområdet ska kravställas och följas upp.

SGU anser även att det är viktigt att vattenmyndigheterna också beaktar dricksvattenproducenternas faroanalyser i arbetet med att ta fram åtgärdsprogram för vatten. Regeringen föreslår i avsnitt 7.2 att kommunerna ska vara skyldiga att lämna de uppgifter som vattenmyndigheterna behöver för att kunna utföra riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttag av dricksvatten. Det skulle t.ex. kunna röra sig om uppgifter om dricksvattenproducenternas faroanalyser. Riskbedömningen ska beaktas i arbetet med åtgärdsprogrammen. Vattenmyndigheternas behov av uppgifter om vattenproducentens faroanalys får därför kunna tillgodoses på detta sätt.

Ett åtgärdsprogram ska enligt 6 kap. 5 § 1 vattenförvaltningsförordningen bl.a. innehålla åtgärder för inrättande av vattenskyddsområden eller för att på annat sätt skydda dricksvatten. När det gäller nu gällande åtgärdsprogram finns exempel på att vattenmyndigheterna angett att kommunerna och länsstyrelserna på olika sätt ska arbeta med befintliga vattenskyddsområden, t.ex. att se över föreskrifterna för vattenskyddsområdena och bedriva systematisk och regelbunden tillsyn. På detta sätt får också dricksvattendirektivets krav om säkerhetszoner eller andra relevanta zoner anses uppfyllt. Det anges inte närmare vad som åsyftas med andra relevanta zoner men regeringen anser att nationella skydd som t.ex. vattenskyddsområdena får anses vara sådana andra relevanta zoner. Som framgår av avsnitt 7.1 har säkerhetszoner inte införts i svensk rätt.

Flera remissinstanser understryker vikten av att åtgärder enligt det nya dricksvattendirektivet inte riktar sig till enskilda. Bestämmelser om vilka åtgärder som ett åtgärdsprogram ska omfatta finns i 5 kap. 9 § miljöbalken

och 6 kap. 5 § vattenförvaltningsförordningen. Med åtgärder menas såväl styrmedel, tex. lagstiftning, avgifter och information, som fysiska åtgärder såsom restaurering av sjöars vattenkvalitet. I förarbetena till miljöbalken anges att åtgärdsprogram är bindande för myndigheter och kommuner men däremot inte för enskilda personer (se t.ex. prop. 1997/98:45 del 1 s. 260 och 271). Det görs ingen skillnad när det gäller åtgärdsprogrammen för vatten (se propositionen Förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, prop. 2003/04:2 s. 24). Det saknas enligt regeringens mening skäl att tillämpa en annan ordning i fråga om åtgärder enligt det nya dricksvattendirektivet. Det är således myndigheterna och kommunerna som ansvarar för att åtgärderna genomförs på det sätt som de bedömer är mest effektivt utifrån förutsättningarna och behoven inom deras ansvarsområden.

Vattenmyndigheterna är skyldiga att, i likhet med det som gäller för övervakning enligt ramdirektivet för vatten, se till att det finns och genomförs ytterligare övervakning i tillrinningsområdena om riskbedömningen visar att det finns behov av det (se dock avsnitt 7.1 om övervakning). Till skillnad mot förebyggande och begränsande åtgärder ska sådan övervakning inte ingå i åtgärdsprogrammen, utan i de övervakningsprogram som avses i artikel 8 i ramdirektivet för vatten, om det bedöms lämpligt. Att vattenmyndigheterna har uppgiften att se till att det finns och genomförs ytterligare övervakning bör framgå av en regeringsförordning. Vidare bör det framgå att vattenmyndigheten ska besluta om huruvida sådan övervakning ska ingå i övervakningsprogrammen enligt 7 kap. 1 § vattenförvaltningsförordningen. Sådana föreskrifter kan meddelas av regeringen med stöd av restkompetensen i 8 kap. 7 § regeringsformen.

Länsstyrelserna i Kalmar och *Kronobergs län* anser att det är oklart när riskåtgärder enligt det nya dricksvattendirektivet ska genomföras. Regeringen konstaterar att direktivet inte slår fast någon tid inom vilken åtgärderna ska vara genomförda. I stället är utgångspunkten att åtgärderna ska vidtas så snart det är möjligt. I artikel 7.7 anges att de tidsfrister som anges i artikel 7.4 om när riskbedömningen och riskhanteringen ska vara utförd inte ska hindra medlemsstaterna från att säkerställa att åtgärder vidtas så snart som möjligt efter identifiering och bedömning av risker. Vidare anges i artikel 8.4 att medlemsstaterna ska säkerställa att effektiviteten i alla åtgärder ses över med lämpliga intervall. Mot den bakgrunden bör samma bestämmelse som gäller för åtgärdsprogram för miljökvalitetsnormer i övrigt, dvs. såvitt nu är aktuellt 6 kap. 2 § vattenförvaltningsförordningen, gälla även för åtgärder enligt dricksvattendirektivet. Av den bestämmelsen framgår att åtgärderna i ett åtgärdsprogram som har omprövats ska ha vidtagits senast tre år efter det att åtgärdsprogrammet omprövades och fastställdes. Det får dock förutsättas att de åtgärder som anges i ett åtgärdsprogram vidtas så snart det är möjligt. Vattenmyndigheterna följer årligen upp hur myndigheter, länsstyrelser och kommuner har arbetat med de åtgärder som de ska göra enligt åtgärdsprogrammet genom en återrapportering. Som det anges ovan får det förtydligas i föreskrifter hur riskhanteringsåtgärder enligt det nya dricksvattendirektivet ska kravställas och följas upp, vilket får anses inbegripa att utvärdera åtgärdernas effekt.

Det krävs ändringar i miljöbalken

Det krävs ändringar i 5 kap. miljöbalken för att de förebyggande och begränsande riskhanteringsåtgärder som ska genomföras enligt det nya dricksvattendirektivet ska kunna hanteras inom ramen för det nuvarande systemet med åtgärdsprogram.

Inledningsvis bör bestämmelsen i 5 kap. 7 § miljöbalken ändras så att det framgår att ett förslag till åtgärdsprogram även ska upprättas om det behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten.

Det kan teoretiskt sett uppstå en situation där de miljökvalitetsnormer som vattenmyndigheterna beslutat om enligt ramdirektivet för vatten och vattenförvaltningsförordningen följs och att det av den anledningen inte behövs något åtgärdsprogram. Om det då ändå behöver vidtas åtgärder för att skydda kvaliteten på dricksvatten enligt dricksvattendirektivet, innebär den föreslagna ordningen att ett förslag till åtgärdsprogram ska upprättas enbart för dessa åtgärder.

Enligt 5 kap. 9 § första stycket miljöbalken får ett åtgärdsprogram omfatta all verksamhet och alla åtgärder som kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormer. I 5 kap. 9 § andra stycket anges i en punktlista vad programmet ska innehålla. Det rör sig enligt punkten 1 bl.a. om uppgifter om den eller de miljökvalitetsnormer som ska följas och enligt punkten 2 om uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljökvalitetsnormerna ska följas, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda. Enligt punkten 3 ska programmet innehålla uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna och mellan olika åtgärder som avses i 2. Utredningen föreslår att ett tredje stycke läggs till i paragrafen som anger att ett åtgärdsprogram också får omfatta och innehålla andra åtgärder än sådana som behövs för att följa en miljökvalitetsnorm, om det behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten. I likhet med bl.a. *vattenmyndigheterna för Södra Östersjöns* och *Bottenvikens vattendistrikt* anser regeringen att en sådan lagteknisk lösning öppnar för att läsa bestämmelsen så att punkterna 2 och 3 endast rör åtgärder kopplade till miljökvalitetsnormer vilket inte är avsikten. I stället bör 5 kap. 9 § första stycket ändras så att det där framgår att ett åtgärdsprogram får omfatta all verksamhet och alla åtgärder som inte bara kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormer utan även kvaliteten på dricksvatten. Därutöver bör 5 kap. 9 § andra stycket 1 ändras så att det framgår att åtgärdsprogrammen även ska innehålla uppgifter om den eller de risker för dricksvatten som har identifierats. Även 5 kap. 9 § andra stycket 2 bör ändras så att kraven på vilka uppgifter åtgärdsprogrammen ska innehålla också gäller sådana uppgifter som behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten. Av 5 kap. 9 § första stycket 3 bör det framgå att åtgärdsprogrammet också ska innehålla uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna för att skydda kvaliteten på dricksvatten och mellan olika åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta.

De nu föreslagna ändringarna innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får befogenhet att fastställa åtgärdsprogram som bl.a. innehåller uppgifter om de åtgärder som myndigheter och kom-

muner ska vidta för att skydda kvaliteten på dricksvatten. Dessa åtgärder blir enligt 5 kap. 11 § juridiskt bindande för kommunerna och myndigheterna när åtgärdsprogrammen fastställs. Det behövs som en följd av detta inte någon bestämmelse i 5 kap. miljöbalken som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att besluta om förebyggande och begränsande åtgärder för att skydda kvaliteten på dricksvatten, såsom utredningen föreslår. Regeringen kan med stöd av restkompetensen i 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att vattenmyndigheterna senast ett visst datum ska ta fram ett förslag till åtgärder.

7.4 Det behövs inte någon definition av dricksvatten i miljöbalken

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon definition av uttrycket dricksvatten i miljöbalken.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det i miljöbalken ska föras in en definition av dricksvatten.

Remissinstanserna: *SGU, länsstyrelserna i Västra Götalands, Jämtlands, Blekinge, Västmanlands och Västernorrlands län* samt *vattenmyndigheterna för Bottenvikens* och *Södra Östersjöns vattendistrikt* tillstyrker att det förs in en definition av dricksvatten i miljöbalken. *Länsstyrelserna i Västmanlands, Västernorrlands* och *Östergötlands län* anser dock att definitionen bör förtydligas i vissa avseenden, bl.a. när det gäller om den omfattar livsmedelsföretag inom primärproduktionen eller inte.

Sveriges advokatsamfund avstyrker utredningens förslag eftersom det framstår som främmande i miljöbalkens systematik. Enligt advokatsamfundet kan det vara angeläget att definiera uttryck om det är särskilt viktigt att vara tydlig för att uttrycket t.ex. är knutet till en direkt förpliktelse eller en straffsanktion. I detta fall är definitionen som sådan omfattande och innehåller i sin tur ytterligare uttryck som skulle kunna definieras. Även *Livsmedelsverket* avstyrker förslaget och menar att definitionen kan skapa en begreppsförvirring bl.a. eftersom den skiljer sig från den definition som föreslås användas i livsmedelslagen och plan- och bygglagen. Definitionen är, enligt myndigheten, vidare problematisk eftersom den även omfattar vatten som inte är livsmedel enligt livsmedelslagstiftningen och att begreppet fastighet som används i definitionen har en annan juridisk innebörd i nationell rätt (se 1 kap. 1 § jordabalken) än det engelska uttrycket premises som används i direktivet.

Skälen för regeringens bedömning: I artikel 2 i det nya dricksvattendirektivet finns definitioner av olika termer och uttryck som används i direktivet. Dricksvatten definieras i direktivet som allt vatten som – antingen i sitt ursprungliga tillstånd eller efter beredning – är avsett för dryck, matlagning, beredning av livsmedel eller andra hushållsändamål i både offentliga och privata fastigheter, oberoende av dess ursprung och oavsett om det tillhandahålls genom ett distributionsnät, från en tankbil/tankbåt eller tappas på flaskor eller behållare, inbegripet källvatten. Som dricksvatten anses även allt vatten som används i ett livsmedelsföretag för till-

verkning, bearbetning, konservering eller saluföring av varor eller ämnen som är avsedda för livsmedelsändamål.

Utredningen föreslår att det i 5 kap. miljöbalken ska införas en definition av uttrycket dricksvatten som stämmer överens med den definition som finns i det nya dricksvattendirektivet. Regeringen konstaterar att det i dag, med något undantag, inte finns några definitioner i 5 kap. miljöbalken. Som *Sveriges advokatsamfund* anför kan det vara angeläget att i lag definiera uttryck om det är särskilt viktigt att det är tydligt vad ett uttryck innebär. Detta kan vara fallet t.ex. då ett uttryck används i betungande bestämmelser som riktar sig direkt till enskilda, som straffbestämmelser. I det här fallet används uttrycket dricksvatten i ett antal föreslagna bestämmelser som riktar sig till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Mot den bakgrunden behöver det inte införas någon definition av dricksvatten i miljöbalken.

7.5 Sekretess och säkerhetsskydd

Regeringens bedömning: Befintliga bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen är tillräckliga för att skydda uppgifter om riskbedömning avseende tillrinningsområdena.

Bestämmelserna om sekretess och säkerhetsskydd hindrar inte att nödvändiga uppgifter överlämnas mellan vattenmyndigheterna, kommunerna och enskilda verksamhetsutövare.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *länsstyrelserna i Blekinge*, *Jämtlands* och *Norrbottens län*, *Havs- och vattenmyndigheten*, *SGU* och *Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt*, instämmer i utredningens bedömning att det inte behövs några nya sekretessgrunder i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för att uppgifter om riskbedömning av tillrinningsområden ska kunna skyddas.

Många remissinstanser, däribland *länsstyrelserna i Jönköpings*, *Norrbottens*, *Västernorrlands*, *Västra Götalands* och *Västmanlands län* samt *Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt*, instämmer i utredningens bedömning att det inte behövs några ytterligare sekretessbrytande bestämmelser för att kunna delge nödvändig information om riskbedömningen avseende tillrinningsområdena till de verksamhetsutövare som omfattas av regleringen om allmänna handlingar. Några remissinstanser, t.ex. länsstyrelserna i Jönköpings och Västra Götalands län, menar dock att det är oklart hur vattenmyndigheterna ska uppfylla direktivets krav på att lämna uppgifter om riskbedömningen till verksamhetsutövare som inte omfattas av dessa bestämmelser, om riskbedömningen innehåller sekretessbelagd information. *Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt* m.fl. menar att det kan behövas en sekretessbrytande bestämmelse för att även sådana verksamhetsutövare ska kunna få samma information som kommunala vattenproducenter. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* bedömer å sin sida att det inte behövs några nya sekretessbrytande bestämmelser för att verksamhetsutövare som inte omfattas av offentlighets- och sekretesslagen ska vara garanterade att få den information som de har rätt till.

Säkerhetspolisen delar utredningens uppfattning att det är viktigt att vattenmyndigheterna är varsamma med vilka uppgifter som lämnas till verksamhetsutövare som inte omfattas av regleringen om allmänna handlingar. Säkerhetspolisen framhåller samtidigt att uppgifter hos enskilda verksamhetsutövare som rör säkerhetskänslig verksamhet, och skulle ha omfattats av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen om lagen vore tillämplig, omfattas av krav på skydd mot röjande enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585).

Havs- och vattenmyndigheten anför att genomförandet av artikel 8 innebär att säkerhetsklassade uppgifter kommer att behöva lämnas mellan olika myndigheter och att det är viktigt att säkerställa att de myndigheter som behöver ta del av sådana uppgifter har en organisation som uppfyller kraven i säkerhetsskyddslagen. För att underlätta arbetet och minimera kostnaden för att hantera och utbyta känslig information inom och mellan myndigheter bör staten ta ett övergripande ansvar att se till att ett system som uppfyller relevanta säkerhetskrav utvecklas för att underlätta myndigheternas arbete och säkerställa en säker datahantering.

Flera remissinstanser efterfrågar vägledning från centrala myndigheter i fråga om offentlighet, sekretess och säkerhetsskydd. Till exempel anför *länsstyrelserna i Gotlands, Södermanlands, Västernorrlands* och *Västra Götalands län* samt *Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt* att det bör tas fram en nationell vägledning på central nivå när det gäller säkerhetsskyddsklassificering av de olika informationstyperna som kommer att behöva hanteras av flera myndigheter och en stor mängd vattenproducenter. *Länsstyrelsen i Kalmar län* menar att det är viktigt att någon aktör får ansvar för att skapa samsyn och enighet kring hanteringen av sekretessprövning och att den Nationella samordningsgruppen för dricksvatten skulle kunna vara ett ändamålsenligt forum. Det finns också enligt länsstyrelsen ett behov av att identifiera och fastställa vilka aktörer som omfattas av säkerhetsskyddslagstiftningen. *Länsstyrelserna i Jönköpings* och *Dalarnas län* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR*) anser att regeringen bör utse en ansvarig myndighet för frågor om informationsutbyte och sekretess. Denna myndighet bör enligt SKR också ha i uppdrag att samordna med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Skälen för regeringens bedömning

Befintliga sekretessbestämmelser ger ett fullgott skydd för känsliga uppgifter

Det nya dricksvattendirektivet förutsätter att det finns ett fungerande informationsutbyte, bl.a. när det gäller riskbedömningen avseende tillrinningsområdena, mellan olika myndigheter och mellan myndigheter och verksamhetsutövare som producerar och tillhandhåller dricksvatten. I avsnitt 7.2 föreslår regeringen därför att det ska införas ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om att kommunerna är skyldiga att lämna de uppgifter till vattenmyndigheterna som myndigheterna behöver för att göra riskbedömningen avseende tillrinningsområdena. I samma avsnitt bedömer regeringen att det i en förordning bör införas bestämmelser om att vattenmyndigheterna är skyldiga att lämna uppgifter om riskbedömningen

avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten till vattenleverantörerna.

Uppgifter som vattenmyndigheterna kan behöva för att göra riskbedömningen kan t.ex. avse vilka dricksvattenanläggningar som finns i kommunen, eventuella vattenskyddsområden eller uppgifter om en vattenleverantörs faroanalys. Vilka uppgifter som vattenmyndigheterna ska lämna till vattenleverantörerna framgår av artikel 8.5 i det nya dricksvattendirektivet. Enligt den bestämmelsen ska medlemsstaterna säkerställa att vattenleverantörerna har tillgång till information om riskbedömningens olika delar, som är karakterisering av tillrinningsområdet, identifiering av faror och farliga händelser och övervakning i yt- och grundvatten. Det är således en stor mängd uppgifter av varierande karaktär som kan komma att utbytas mellan vattenmyndigheterna, vattenleverantörerna och kommunerna.

Handlingar som rör riskbedömningen avseende tillrinningsområdena och som lämnas till en myndighet är inkomna och förvarade hos myndigheten och därmed allmänna handlingar (2 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen). I offentlighets- och sekretesslagen finns bestämmelser om myndigheters handläggning vid registrering, utlämnande och övrig hantering av allmänna handlingar. Med myndighet jämställs bl.a. aktiebolag och handelsbolag där kommuner utövar ett rättsligt bestämmande inflytande (2 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen och 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen). Detta innebär att bolag som producerar eller distribuerar dricksvatten och där kommunen utövar ett rättsligt bestämmande inflytande också ska tillämpa tryckfrihetsförordningens regler om rätt att ta del av allmänna handlingar och offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser.

Sekretess gäller som huvudregel inte bara i förhållande till enskilda utan också mellan myndigheter (8 kap. 1 och 2 §§ offentlighets- och sekretesslagen). För att myndigheter och andra organ ska kunna utbyta uppgifter som är sekretessbelagda med varandra finns det sekretessbrytande bestämmelser i bl.a. 10 kap. offentlighets- och sekretesslagen.

Det finns på dricksvattenområdet flera sekretessgrunder i offentlighets- och sekretesslagen som kan bli tillämpliga på uppgifter om riskbedömningen. Dessa är framför allt försvarssekretessen i 15 kap. 2 §, sekretess vid säkerhets- eller bevakningsåtgärder i 18 kap. 8 § och sekretess vid risk- och sårbarhetsanalyser i 18 kap. 13 §. Även tillsynssekretess enligt 30 kap. 27 § kan bli aktuell att tillämpa av berörda myndigheter.

Försvarssekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen gäller för uppgift som rör verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvaret, om det kan antas att det skadar landets försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om uppgiften röjs. Totalförsvaret består enligt 1 § lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap av militär verksamhet (militärt försvar) och civil verksamhet (civilt försvar). Hit räknas bl.a. befolkningsskyddet, försörjningsberedskapen och det psykologiska försvaret (se propositionen Vårt framtida försvar, prop. 2004/05:5, s. 257). De uppgifter som kommer att lämnas av vattenmyndigheterna till vattenleverantörerna och av kommunerna till vattenmyndigheterna rör dricksvattenförsörjningen, som är en samhällsviktig verksamhet. Uppgifter som kan ha betydelse för totalförsvaret skulle t.ex. kunna vara specifika georeferenser till uttagspunkter för dricksvatten och vattenverkens läge.

Sekretess enligt 18 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen gäller för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om säkerhets- eller bevakningsåtgärd, om det kan antas att syftet med åtgärden motverkas om uppgiften röjs och åtgärden bl.a. avser byggnader eller andra anläggningar, lokaler eller inventarier. Sekretessen gäller för olika brottsförebyggande åtgärder som i huvudsak hänför sig till annan verksamhet än polisens. Vissa av åtgärderna syftar dock endast mera indirekt till att förebygga brott. Uppgifter som skulle kunna lämna eller bidra till upplysning om en säkerhets- eller bevakningsåtgärd är t.ex. uppgifter om vattenverkens läge och om hur vattenverket är utformat.

Sekretess enligt 18 kap. 13 § offentlighets- och sekretesslagen gäller för uppgift som hänför sig till en myndighets verksamhet som består i risk- och sårbarhetsanalyser avseende fredstida krissituationer, planering och förberedelser inför sådana situationer eller hantering av sådana situationer, om det kan antas att det allmännas möjligheter att förebygga och hantera fredstida kriser motverkas om uppgiften röjs. Med fredstida krissituationer avses mycket allvarliga kriser, alltså inte olyckor och andra händelser av mer vardaglig karaktär. Bestämmelsen är tillämplig på uppgifter som har insamlats eller producerats inom ramen för analys-, planerings- eller förberedelseverksamheten avseende fredstida kriser (prop. 2004/05:5, s. 262–263).

Bestämmelserna om sekretess i 15 kap. 2 §, 18 kap. 8 och 13 §§ offentlighets- och sekretesslagen är inte begränsade till uppgifter i en viss typ av verksamhet eller hos en viss myndighet utan omfattar uppgifter oavsett var de finns.

Av 30 kap. 27 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen följer att sekretess gäller i verksamhet som bedrivs av någon annan än en statlig myndighet och som består i tillsyn eller stödverksamhet med avseende på näringslivet bl.a. för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. Av andra stycket följer dock att sekretess inte gäller för uppgift i tillsynsverksamhet som bedrivs av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet, om intresset av allmän kännedom om förhållande som rör människors hälsa, miljön eller redligheten i handeln eller ett liknande allmänintresse har sådan vikt att uppgiften bör lämnas ut.

Regeringen bedömer, i likhet med utredningen och flera remissinstanser, att befintliga sekretessbestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen är tillräckliga för att kunna skydda känsliga uppgifter som utbyts mellan vattenmyndigheterna, vattenleverantörerna och kommunerna. Det behövs därmed inte någon ny sekretessbestämmelse. Vad som gäller vid konkurrens mellan flera sekretessbestämmelser framgår av 7 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

Det behövs inga ytterligare sekretessbrytande bestämmelser

Sekretess gäller som huvudregel inte bara i förhållande till enskilda utan också mellan myndigheter. När det gäller sekretessbestämmelserna i 18 kap. 8 och 13 §§ offentlighets- och sekretesslagen har dessa utformats på ett sådant sätt att sekretessen är tillämplig såväl hos den myndighet som har upprättat eller samlat in uppgifterna som hos den myndighet som har

fått dem överlämnade till sig. Skyddsintresset för det allmänna kan därför inte motverkas om uppgiften lämnas till en annan myndighet och det behövs därmed inte någon särskild sekretessbrytande bestämmelse myndigheter emellan när det gäller uppgifter som omfattas av 18 kap. 8 och 13 §§ offentlighets- och sekretesslagen (se propositionen Några frågor om sekretess, m.m., prop. 2003/04:93 s. 82–83 och prop. 2004/05:5 s. 262–264 samt Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2021 not. 58). Även sekretessbestämmelsen i 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen har utformats på ett sätt som gör att den ska tillämpas av alla myndigheter och andra organ som är skyldiga att tillämpa lagen. Frågan om det behövs någon särskild sekretessbrytande bestämmelse myndigheter emellan när det gäller uppgifter som omfattas av 15 kap. 2 §, i likhet med vad som gäller för 18 kap. 8 och 13 §§, berörs inte i förarbetena eller i något rättsfall från Högsta förvaltningsdomstolen. Det kan dock konstateras att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning (10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen). I avsnitt 7.2 föreslår regeringen ett nytt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att en kommun ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma risker i tillrinningsområdena. Vidare bedömer regeringen att det i förordning, med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen, bör införas en skyldighet för vattenmyndigheten att lämna uppgifter till vattenleverantörerna. Sekretess hindrar därmed inte att uppgifter som omfattas av 15 kap. 2 § lämnas från vattenmyndigheterna till sådana vattenleverantörer som är att betrakta som myndigheter och från kommunerna till vattenmyndigheterna. Detsamma gäller för uppgifter som omfattas av 30 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen.

Vattenleverantörer som bedriver verksamhet i en form där kommunen inte har ett rättsligt bestämmande inflytande jämställs inte med en myndighet och omfattas därför inte av offentlighets- och sekretesslagen. Några av remissinstanserna, däribland *länsstyrelserna i Jönköpings* och *Västra Götalands län*, menar att det är oklart hur vattenmyndigheterna ska uppfylla sina skyldigheter att informera sådana verksamhetsutövare om riskbedömningen innehåller sekretessbelagda uppgifter.

Regeringen instämmer i att det kan finnas en potentiell konflikt mellan vattenmyndigheternas skyldigheter att informera vattenleverantörerna och bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen. I normalfallet får det dock antas att känsliga uppgifter om t.ex. uttagspunkten och vattenverkens läge redan är kända av vattenleverantören och att det därmed inte finns skäl att sekretessbelägga uppgifterna i förhållande till vattenleverantören. Skulle det ändå finnas någon enstaka uppgift som är sekretessbelagd får det övervägas om det finns möjlighet att ändå lämna över dessa med stöd av befintliga sekretessbrytande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen. Till exempel hindrar inte sekretess att en uppgift lämnas till en enskild, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet (10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen). Vidare innebär bestämmelsen i 10 kap. 14 § offentlighets- och sekretesslagen en möjlighet för myndigheter att lämna ut sekretessbelagda uppgifter till en enskild om risken för skada eller men kan undanröjas genom ett förbehåll. Genom ett förbehåll uppkommer en tystnadsplikt för den person förbehållet riktar sig till. Regeringen bedömer sammantaget, i

likhet med utredningen och *Länsstyrelsen i Östergötlands län*, att det i nuläget inte finns behov av att införa någon ny sekretessbrytande bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen. Det kan dock finnas anledning att återkomma i frågan om det visar sig att befintligt regelverk inte är tillräckligt för att tillförsäkra att även vattenleverantörer som inte omfattas av offentlighets- och sekretesslagen får den information som direktivet anger.

Som *Säkerhetspolisen* anför omfattas uppgifter hos enskilda verksamhetsutövare som rör säkerhetskänslig verksamhet, och skulle ha omfattats av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen om lagen vore tillämplig, av krav på skydd mot röjande enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585).

Flera remissinstanser efterfrågar vägledning från centrala myndigheter i fråga om offentlighet och sekretess. Regeringen utgår från att Havs- och vattenmyndigheten och SGU tar fram den vägledning som dessa anser nödvändig för att underlätta tillämpningen av de bestämmelser som följer av genomförandet av artikel 8 i dricksvattendirektivet. Det finns inte heller något som hindrar att frågor om offentlighet och sekretess lyfts inom ramen för den nationella samordningsgruppen för dricksvatten, såsom *Länsstyrelsen i Kalmar län* föreslår. Den nationella samordningsgruppen för dricksvatten är en grupp som ska verka för en trygg och säker dricksvattenförsörjning och ge stöd i dricksvattenfrågor. Den består av ett antal myndigheter samt representanter från Sveriges Kommuner och Regioner, Svenskt Vatten AB och kommunerna.

Säkerhetsskydd

Säkerhetsskyddslagen gäller för den som till någon del bedriver verksamhet (verksamhetsutövaren) som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som omfattas av ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd (säkerhetskänslig verksamhet). Lagen är tillämplig vid verksamhet hos staten, kommuner, regioner och enskilda oberoende av verksamhetsform. Med säkerhetsskydd avses skydd av säkerhetskänslig verksamhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott som kan hota verksamheten samt skydd i andra fall av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.

En samhällsviktig verksamhet kan enligt förarbetena till säkerhetsskyddslagen vara av betydelse för Sveriges säkerhet. Verksamheter som både nationellt och internationellt definieras som samhällsviktiga finns ofta inom bl.a. sektorerna livsmedelsförsörjning och vattenförsörjning. Avgörande för om en verksamhet kan anses röra Sveriges säkerhet är om en illvillig handling (exempelvis spioneri, sabotage eller terroristbrott) kan medföra skadekonsekvenser på nationell nivå. Sådana skadekonsekvenser kan till exempel vara störningar i eller bortfall av leveranser, tjänster och funktioner som är nödvändiga för samhällets funktionalitet ur ett nationellt perspektiv. Ett annat skäl till att en verksamhet kan anses vara av betydelse för Sveriges säkerhet är om det där hanteras säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter (se propositionen Ett modernt och stärkt skydd för Sveriges säkerhet – ny säkerhetsskyddslag, prop. 2017/18:89 s. 44–45).

Som utredningen konstaterar är det dock en fråga för verksamhetsutövaren att avgöra om denna omfattas av säkerhetsskyddslagstiftningen. Att,

som *Länsstyrelsen i Kalmar län* föreslår, i en nationell vägledning identifiera och fastställa vilka aktörer inom dricksvattenområdet som omfattas av säkerhetsskyddslagstiftningen är inte lämpligt. Det är grundläggande för lagstiftningen att ansvaret för identifiering och bedömning av behovet av säkerhetsskydd är knutet till verksamhetsutövaren (se prop. 2017/18:89 s. 43 och propositionen Ett starkare skydd för Sveriges säkerhet, prop. 2020/21:194 s. 19–20). Till stöd för verksamhetsutövaren finns föreskrifter, rekommendationer och vägledning från Säkerhetspolisen, Försvarsmakten och de övriga tillsynsmyndigheterna. Vilka som är tillsynsmyndigheter framgår av 8 kap. 1 § säkerhetsskyddsförordningen (2021:955).

Om verksamhetsutövaren omfattas av säkerhetsskyddslagens bestämmelser medför detta krav på säkerhetsskyddsanalys och på lämpliga säkerhetsskyddsåtgärder, t.ex. att säkerställa att information som, enskilt eller aggregerat, kan utgöra säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter hanteras i enlighet med de krav som finns för sådana uppgifter. I likhet med utredningen kan regeringen inte se att det krävs några särskilda bestämmelser för att artikel 8 i dricksvattendirektivet ska kunna genomföras i förhållande till säkerhetsskyddslagstiftningen.

8 Riskbedömning avseende fastighetsinstallationer

8.1 Ett nytt bemyndigande om uppgiftsskyldighet

Regeringens förslag: Det ska i miljöbalken införas en bestämmelse om att den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten.

Det ska även införas ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att en kommun, fastighetsägare eller nyttjanderättshavare ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om riskbedömning avseende fastighetsinstallationer.

Remissinstanserna: *Folkhälsomyndigheten*, *Länsstyrelsen i Gotlands län* och *Vatten- och avfallskompetens i Norr AB* tillstyrker att bestämmelser om riskbedömningen förs in i miljölagstiftningen.

Sveriges advokatsamfund anser att befintliga bemyndiganden i 9 kap. miljöbalken är tillräckliga för att meddela de föreskrifter som behövs för att genomföra artikel 10 i det nya dricksvattendirektivet.

Några remissinstanser har synpunkter på de moment som riskbedömningen ska omfatta. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* m.fl. menar att det kommer att vara svårt att utföra även en översiktlig riskbedömning utan

omfattande övervakning och provtagning. Länsstyrelsen anser vidare att om syftet är att enskilda fastigheter inte ska omfattas av riskbedömningen bör detta framgå av de nationella bestämmelserna. *Naturskyddsföreningen* påpekar att det inte är särskilt vanligt att använda bly i vatteninstallationer i Sverige. Däremot är relining, dvs. invändig renovering av vattenrör, vanligt förekommande och det är därför rimligt att riskbedömningen av fastighetsinstallationen även inkluderar förekomst av bisfenoler i dricksvattnet. Vidare pekar föreningen på att bisfenoler inte finns med i listan över vilka ämnen som ska övervakas inom ramen för artikel 10. *Luleå tekniska universitet* anger att såvitt känt är skadliga halter av bly i dricksvatten synnerligen sällsynt i Sverige.

Bland andra *Svenskt Vatten AB*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *flera kommuner* är positiva till utredningens bedömning att vissa kriterier bör beaktas vid urvalet av vad som ska vara en prioriterad fastighet. SKR anser att en skälighetsavvägning i urvalet kan minska riskerna för oskäligt ökade kostnader. Svenskt Vatten AB anför att vilka resurser som krävs för övervakning i hög grad kommer att påverkas av urvalet av prioriterade fastigheter. SKR menar att framtagandet av kriterier bör ske i brett samråd med kommuner och regioner medan Svenskt Vatten AB anser att det bör ske i samråd med relevanta myndigheter och SKR.

Länsstyrelsen i Västmanlands län ställer sig frågande till utredningens bedömning att länsstyrelserna ska lämna uppgifter till den myndighet som ansvarar för riskbedömningen. Enligt länsstyrelsen har länsstyrelserna utifrån sitt tillsynsansvar inte någon möjlighet att kräva analyser av de verksamheter som nämns i utredningen.

Några remissinstanser har lämnat synpunkter på vilken myndighet som bör fastställa de parametervärden som anges i del D i bilaga I för legionella och bly. Bland annat anser *Research Institutes of Sweden (RISE)* och *Jönköpings, Karlstad, Kungsbacka, Mölndals och Söderhamns kommuner* att det är lämpligt att samma myndighet som föreslås få ansvar för riskbedömning av fastighetsinstallationer enligt artikel 10 även fastställer parametervärden för del D i bilaga I. Det anser däremot inte *Göteborgs kommun*, som i stället anser att det är olämpligt med två föreskrivande myndigheter för de parametervärden som avses i artikel 5 i det omarbetade dricksvattendirektivet.

Skälen för regeringens förslag

Dricksvattendirektivets bestämmelser

Artikel 10 i det nya dricksvattendirektivet innehåller bestämmelser om riskbedömning och efterföljande åtgärder i fråga om fastighetsinstallationer. Med fastighetsinstallation avses enligt artikel 2.2 de ledningar, installationer och anordningar som är installerade mellan de kranar som normalt används för dricksvatten i både offentliga och privata fastigheter och distributionsnätet, men bara om dessa enligt tillämplig nationell lagstiftning inte är vattenleverantörens ansvar i dennes egenskap av vattenleverantör. Medlemsstaterna ska enligt artikel 10.1 säkerställa att det görs en riskbedömning avseende fastighetsinstallationer. Riskbedömningen ska innefatta en allmän analys av de potentiella risker som är förknippade med fastighetsinstallationer och därmed relaterade produkter och material och om dessa risker påverkar kvaliteten på vatten vid den punkt där vattnet

tappas ur de kranar som normalt används för dricksvatten. Vid vilken punkt som värdena ska iakttas framgår av artikel 6, vilket normalt sett är vid kranen. Analysen får inte innebära en analys av enskild egendom (artikel 10.1 a).

Riskbedömningen ska även inbegripa övervakning av de parametrar som anges i del D i bilaga I, dvs. legionella och bly, i sådana fastigheter där specifika risker för vattenkvalitet och människors hälsa har identifierats under den allmänna analysen. Övervakningen av legionella och bly får inriktas på prioriterade fastigheter (artikel 10.1 b). Av artikel 13 följer att övervakningen ska uppfylla bl.a. vissa krav på provtagningsmetoder.

Om en medlemsstat, på grundval av den allmänna analysen, kommer fram till att det finns en risk för människors hälsa som härrör från fastighetsinstallationer eller därmed relaterade produkter och material ska medlemsstaten enligt artikel 10.2 säkerställa att lämpliga åtgärder vidtas för att undanröja eller minska risken för bristande iakttagande av parametervärdena för legionella och bly. Detsamma gäller om den övervakning som utförs visar att parametervärdena inte är uppfyllda. När det gäller legionella ska åtgärderna vara inriktade åtminstone på prioriterade fastigheter.

I artikel 10.3 anges vad medlemsstaterna ska göra för att minska de risker som är förknippade med distribution i alla fastighetsinstallationer. Medlemsstaterna ska säkerställa att ett antal uppräknade åtgärder övervägs och att de åtgärder som anses relevanta vidtas. Åtgärder som nämns är bl.a. att uppmana ägare till offentliga och privata fastigheter att genomföra en riskbedömning av fastighetsinstallationen och att byta ut komponenter gjorda av bly i befintliga fastighetsinstallationer.

Medlemsstaterna är enligt artikel 5 skyldiga att fastställa de parametervärden i bilaga I som ska gälla för dricksvatten, däribland de som anges för legionella och bly i del D.

Utförandet av riskbedömningen

Det anges inte i direktivet vem som ska utföra de båda momenten i riskbedömningen enligt artikel 10.1 i direktivet, utan det är upp till medlemsstaterna att bestämma. Av artikel 10.1 a framgår dock att den allmänna analysen inte får innebära en analys av enskild egendom. Detta indikerar att analysen ska hållas på en övergripande nivå och inte ta sikte på enskilda fastigheter. Det går därför inte heller att kräva att enskilda fastighetsägare eller nyttjanderättsinnehavare utför analysen, utan uppgiften måste läggas på en myndighet. En central förvaltningsmyndighet får, till skillnad från t.ex. en länsstyrelse eller en kommun, anses ha bäst förutsättningar för att kunna utföra den allmänna analysen. Att det ska vara en central förvaltningsmyndighet har inte heller ifrågasatts av remissinstanserna, även om några remissinstanser har lämnat synpunkter på vilken myndighet som i så fall ska pekas ut som ansvarig.

När det gäller den andra delen av riskbedömningen, dvs. övervakning av parametervärdena för legionella och bly, som enligt artikel 10.1 b ska utföras i fastigheter där specifika risker för vattenkvalitet och människors hälsa identifierats under den allmänna analysen, är situationen en annan. Direktivet hindrar inte i sig att medlemsstaterna ställer krav på enskilda fastighetsägare eller nyttjanderättshavare att utföra nödvändig över-

vakning. En viktig utgångspunkt är dock att fastighetsägare och nyttjanderättshavare inte i onödan åläggs nya uppgifter. Regeringen kan konstatera att det redan i dag ställs krav på att förebygga och hantera utbrott av legionella och bly inom flera olika rättsområden. Förutom i plan- och bygglagstiftningen och hälsoskydds- och miljölagstiftningen finns, när det gäller legionella, sådana krav i smittskyddslagstiftningen, arbetsmiljölagstiftningen och hälso- och sjukvårdslagstiftningen. När det gäller bly eller andra ämnen som kan migrera från fastighetsinstallationer finns bestämmelser främst i plan- och bygglagstiftningen och miljölagstiftningen. Även bestämmelserna i livsmedelslagstiftningen om hur stor koncentration av till exempel bly som får finnas i dricksvattnet innan det anses som hälsoskadligt har betydelse i sammanhanget. Lagstiftningen innebär att berörda aktörer, t.ex. fastighetsägare och byggherrar, är skyldiga att arbeta med att förebygga risker och vidta åtgärder när det konstateras brister. Ett sådant arbete kan bl.a. inbegripa att utföra provtagning av vattnet. Regeringen gör mot den beskrivna bakgrunden bedömningen att det inte krävs ytterligare övervakning och provtagning utöver den som redan görs inom ramen för befintlig lagstiftning för att uppfylla direktivets krav. Det bör vara tillräckligt att den myndighet som får i uppgift att göra den allmänna analysen också får ansvar för att samla in och analysera information om den övervakning som myndigheten bedömer är relevant för riskbedömningen.

Regeringen bedömer, i likhet med utredningen och flera remissinstanser, att det bör vara en och samma myndighet som utför riskbedömningen och som fastställer de parametervärden som är relevanta för övervakningen. Detta även om det, som *Göteborgs kommun* påpekar, kan leda till flera föreskrivande myndigheter för de olika parametervärdena.

Ansvaret för frågor om legionella och bly och andra migrerande ämnen är fördelat på flera centrala myndigheter, däribland Kemikalieinspektionen, Folkhälsomyndigheten, Livsmedelsverket och Boverket, samt länsstyrelserna och kommunerna. Expertkunskap om fastighetsinstallationer och riskerna med dessa finns således hos flera olika myndigheter. För att se till att denna kunskap tas tillvara vid arbetet med den allmänna analysen bör den myndighet som utför den allmänna analysen samråda med andra berörda myndigheter.

När det gäller skyldigheten att vidta åtgärder enligt artikel 10.2 kräver direktivet inte att åtgärderna riktar sig mot enskilda verksamhetsutövare eller fastighetsägare. Relevanta åtgärder kan i stället vara att det görs en bedömning av om det finns en tillräckligt väl utbyggd lagstiftning, en tydlig vägledning och en effektiv tillsynsverksamhet som förebygger och hanterar utbrott av legionella och minskar riskerna med ämnen som migrerar från fastighetsinstallationer. Den myndighet som får ansvar för att utföra riskbedömningen har inte befogenhet att vidta åtgärder inom andra myndigheters ansvarsområden. Det får därför vara upp till berörd myndighet att inom sitt respektive ansvarsområde och utifrån vad riskbedömningen visar ta ställning till vilka åtgärder som, inom ramen för befintlig lagstiftning på området, kan behöva vidtas enligt artikel 10.2. Det kan t.ex. handla om att meddela nya föreskrifter med stöd av befintliga bemyndiganden, utfärda ny vägledning eller lyfta frågan till lagstiftaren om bedömningen är att det krävs ändring i lag eller förordning. Det kan också handla om att utöka kraven på tillsyn eller på något annat sätt vidta

åtgärder för att uppfylla direktivets krav. Det får även vara en uppgift för dessa myndigheter att överväga de åtgärder som avses i artikel 10.3.

En förutsättning för att berörda myndigheter ska kunna göra en bedömning av vilka åtgärder som krävs är att den myndighet som utför riskbedömningen avseende fastighetsinstallationerna informerar myndigheterna om sin bedömning. Detta kan ske t.ex. inom ramen för en samrådsgrupp. Den myndighet som utför riskbedömningen bör också ha ett ansvar att följa upp vilka åtgärder som har vidtagits eller ska vidtas och vara pådrivande i det arbetet. Uppgifter om vidtagna åtgärder ska rapporteras vidare till EU.

Bisfenol

Riskbedömningen i artikel 10 är till stor del inriktad på att bedöma och hantera riskerna med legionella och bly. I ingressen till direktivet lyfts förekomsten av legionella fram som den vattenburna patogen som orsakar störst hälsoproblem i EU, och som har tydliga kopplingar till fastighetsinstallationer (skälsats 19). Därutöver anges att befintliga blyrör i hus och byggnader är ett bestående problem (skälsats 6). Den allmänna analysen i artikel 10.1 a är dock inte begränsad till att gälla risker med legionella och bly, utan ska avse alla potentiella risker som är förknippade med fastighetsinstallationer. En sådan risk är t.ex., som *Naturskyddsföreningen* för fram, användningen av bisfenol. Bisfenoler är en grupp av kemikalier med liknande molekylstruktur varav den mest kända och välstuderade är bisfenol A. Bisfenol A tillverkas och används i mycket stora volymer och de vanligaste användningarna är i polykarbonatplast och epoxi. Studier har visat att tappvattenrör som har renoverats med vissa epoxiprodukter kan läcka bisfenol A till vattnet. Bisfenol A är hormonstörande och kan påverka fortplantningen. Även små doser av ämnet anses kunna skada foster och små barn (regeringens skrivelse Giftfri vardag, skr. 2015/16:169). Med anledning av detta finns det numera t.ex. ett förbud mot att använda tvåkomponentsepoxi som innehåller bisfenol A eller bisfenol A-diglycidyleter vid gjutning av nya plaströr inuti befintliga tappvattenrör, se 2 § förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter.

Som *Naturskyddsföreningen* påpekar ställs det inga krav på övervakning av bisfenol inom ramen för artikel 10.1 b. Bisfenol A är dock ett av många ämnen som enligt artikel 13 i direktivet ska övervakas i syfte att kontrollera att det vatten som når användarna är hälsosamt och rent i enlighet med direktivets krav. I sammanhanget kan det noteras att kommissionen i artikel 20 ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 21 för att ändra parametervärdet för bisfenol A i bilaga I, del B, i den mån som detta är nödvändigt för att anpassa det till den vetenskapliga och tekniska utvecklingen. Regeringen ser i nuläget inget behov av att också inbegripa övervakning av bisfenol inom ramen för artikel 10.1 b.

Ett nytt normgivningsbemyndigande om uppgiftsskyldighet

De bestämmelser som genomför artikel 10 i direktivet bör tas in i författningar inom miljöområdet. Sådana bestämmelser är av teknisk natur och passar lagtekniskt bäst på lägre nivå än lag. Det är dock lämpligt att det i miljöbalken tydliggörs att det är en uppgift för den myndighet som

regeringen bestämmer att bevaka risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten. En bestämmelse med den innebörden bör därför införas i 9 kap. miljöbalken.

Merparten av de bestämmelser som behövs för att genomföra artikel 10 är sådana att regeringen kan meddela föreskrifter om dem med stöd av restkompetensen i 8 kap. 7 § regeringsformen. Dit hör bestämmelser om vilken myndighet som ska utföra riskbedömningen, vad den ska omfatta, hur den ska utföras, vilka parametervärden som ska gälla för legionella och bly samt hur den ansvariga myndigheten ska samverka med andra myndigheter. Som *Länsstyrelsen i Västmanlands län* lyfter fram bör det av de nationella bestämmelserna framgå att den allmänna analysen inte får avse enskilda fastigheter.

Riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer omfattar inte bara en allmän analys utan även övervakning av legionella och bly. Som framgår ovan gör regeringen bedömningen att den provtagning som redan görs av dricksvatten i olika sammanhang bör kunna nyttjas även i detta sammanhang. Relevant information finns framför allt hos verksamhetsutövare som ska följa miljöbalkens bestämmelser om hälsoskydd och som inom ramen för sin egenkontroll enligt 26 kap. 19 § miljöbalken behöver ta prover och analysera vattnet. Andra orsaker till att verksamhetsutövare kan behöva ta prover är smittspårning vid misstänkta sjukdomsfall av legionella eller om det av någon anledning finns misstanke om för höga halter av migrerande ämnen i vattnet. Att ägare eller nyttjanderättshavare ska vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att hindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter för människors hälsa i bostäder och lokaler för allmänna ändamål framgår av 9 kap. 9 § miljöbalken (se vidare i avsnitt 5.2.2).

Användbar information kan vidare finnas hos den kommunala miljö- och hälsoskyddsnämnden i dess egenskap av tillsynsmyndighet för hälsoskyddsbestämmelserna i 9 kap. miljöbalken. När det gäller objektburen smitta, såsom legionella, ska kommunen enligt 9 kap. 15 § omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning. Genom ett sådant arbete bör det också finnas provtagningsresultat som kan användas vid en riskbedömning av fastighetsinstallationer. Även annan information om arbetet med att förhindra spridningen av legionella eller utsläpp av migrerande ämnen i dricksvatten kan vara av betydelse för riskbedömningen. Det bör mot den bakgrunden införas bestämmelser som ger den myndighet som ansvarar för riskbedömningen rätt att begära in uppgifter om övervakning av vatten från en kommun eller från den som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa.

Sveriges advokatsamfund anser, till skillnad från utredningen, att det finns flera bemyndiganden i miljöbalken som kan användas för att meddela föreskrifter i olika frågor som rör hälsoskydd och som kan användas i det här fallet. Regeringen anser dock, i likhet med utredningen, att det av tydlighetsskäl bör införas ett särskilt bemyndigande i 9 kap. miljöbalken när det gäller rätten att meddela föreskrifter för att genomföra artikel 10 i direktivet. Ett nytt bemyndigande bör formuleras så att det ger rätt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att en kommun, fastighetsägare eller nyttjanderättshavare

ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma risker i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten.

Utredningen föreslår att bemyndigandet även ska omfatta föreskrifter om skyldighet för länsstyrelserna att lämna uppgifter. Föreskrifter som rör länsstyrelserna faller inom regeringens restkompetens enligt 8 kap.7 § regeringsformen. Det behövs därför inte något bemyndigande i lag för sådana föreskrifter. Regeringen avser att inom ramen för kommande förordningsarbete beakta remissynpunkten om att länsstyrelserna inte har någon möjlighet att kräva analyser på de verksamheter som räknas upp i betänkandet.

Länsstyrelsen i Västmanlands län påpekar att även om riskbedömningen görs översiktligt kommer det att vara svårt att genomföra den utan omfattande övervakning. Det kan konstateras att behovet av uppgifter om övervakning till stor del beror på utfallet av den allmänna analysen i artikel 10.1 a. Även urvalet av vilka fastigheter som ska anses prioriterade påverkar behovet av uppgifter om övervakning. Innan dessa moment är utförda är det svårt att bedöma hur mycket övervakning som behövs för riskbedömningen. Det noteras att det av utredningen framgår att problemen med legionella och bly inte är särskilt stora i Sverige. *Luleå tekniska universitet* anger att såvitt känt är skadliga halter av bly i dricksvatten synnerligen sällsynt i Sverige och *Naturskyddsföreningen* lyfter fram att användningen av bly inte är så vanligt förekommande i Sverige.

Prioriterade fastigheter

Medlemsstaten kan välja att vid riskbedömningen endast beakta övervakning som görs i prioriterade fastigheter. Detta innebär att vilka fastigheter som bedöms som prioriterade i hög grad styr vilka uppgifter som behöver hämtas in för riskbedömningen. Urvalet påverkar också vilka åtgärder som ska vidtas enligt artikel 10.2, eftersom åtgärder som gäller legionella åtminstone ska vara inriktade på prioriterade fastigheter. Som bl.a. *Sveriges Kommuner och Regioner* lyfter fram bör urvalet därför ske efter noga övervägande.

Med prioriterade fastigheter menas enligt artikel 2.4 i det nya dricksvattendirektivet stora fastigheter som inte är avsedda som bostäder och som har många användare som kan exponeras för vattenrelaterade risker. Det gäller särskilt fastigheter som är avsedda att användas av allmänheten. I ingressen till direktivet räknas ett antal verksamheter upp som exempel på prioriterade fastigheter, såsom sjukhus, äldreboenden, skolor, idrottsanläggningar och köpcentrum (skälsats 19). I artikel 2.4 anges också att det är medlemsstaten som ska identifiera vad som är en prioriterad fastighet.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det bör vara den myndighet som utför riskbedömningen som också identifierar vad som är en prioriterad fastighet och som utarbetar kriterier som ska ligga till grund för urvalet. Sådana kriterier måste självfallet ligga i linje med det som anges i artikel 2.4 i direktivet. Det kan, som *Svenskt Vatten AB* påpekar, vara lämpligt att urvalet av vilka fastigheter som ska vara prioriterade blir föremål för samråd med andra berörda myndigheter. Frågan om ifall samråd behöver genomföras med andra aktörer, t.ex. regioner och

kommuner, får avgöras av den myndighet som ska göra riskbedömningen. Regeringen kan i föreskrifter som meddelas med stöd av restkompetensen i 8 kap. 7 § regeringsformen bestämma vilken myndighet som ska identifiera prioriterade fastigheter.

8.2 Det behövs inte någon definition av fastighetsinstallationer i miljöbalken

Regeringens bedömning: Det behövs inte någon definition av uttrycket fastighetsinstallationer i miljöbalken.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att uttrycket fastighetsinstallationer ska definieras i 9 kap. miljöbalken.

Remissinstanserna: *Sveriges advokatsamfund* anser att den föreslagna definitionen utgör reglering på en detaljnivå som inte hör hemma i miljöbalken. När definitionen står för sig själv utan sammanhang i miljöbalken uppstår dessutom följdfrågan vad som avses med distributionsnätet.

Skälen för regeringens bedömning: I 9 kap. miljöbalken definieras i dag några nyckeluttryck som har betydelse för tillämpningen av bestämmelserna i kapitlet. Förklaringar av ord och uttryck som används i en lag bör användas när det behövs för att underlätta läsningen och förståelsen av de bestämmelser där orden eller uttrycken används. Regeringens förslag innebär, som framgår av avsnitt 8.1, att de nya bestämmelserna om riskbedömning avseende fastighetsinstallationer formuleras på ett sådant sätt att ordet fastighetsinstallationer inte används. Det behövs därför ingen definition av fastighetsinstallationer i miljöbalken. Om det ordet behöver användas i bestämmelser på lägre nivå, kan en lämplig ordförklaring tas in där.

9 Material i kontakt med dricksvatten

9.1 Ett nytt bemyndigande i plan- och bygglagen

Regeringens förslag: Det ska i plan- och bygglagen införas ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om villkor för att släppa ut och tillhandahålla byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten på marknaden.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att bemyndigandet i plan- och bygglagen (2010:900) utformas så att det ger rätt att meddela föreskrifter om sådana material och produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten som avses i artikel 11 i det nya dricksvattendirektivet.

Remissinstanserna: *Research Institutes of Sweden AB (RISE), Kiwa Certification AB (Kiwa)* och *Sveriges allmännytta* är positiva till att

artikel 11 genomförs genom nya bestämmelser i plan- och bygglagen. Några remissinstanser, däribland *Göteborgs kommun*, *Sveriges Kommuner och Regioner* och *Svenskt Vatten AB*, anför att det är efterlängtat att regelverket om material i kontakt med dricksvatten förtydligas. *Växjö kommun* anser att Livsmedelsverket bör ta fram föreskrifter och vägledning om material i kontakt med dricksvatten eftersom myndigheten tidigare hade föreskrifter om att dricksvattnet inte får förorenas av material från installationer som används vid beredning eller distribution av dricksvatten. *Hässleholms kommun* är positiv till att området material i kontakt med dricksvatten regleras. Kommunen anser dock att det förefaller mer naturligt, och kunskapsmässigt bättre, att de nya bestämmelserna tas in i livsmedelslagstiftningen.

Naturskyddsföreningen anser att när det gäller material i kontakt med dricksvatten och vilka kemiska ämnen som ska få förekomma bör det vara kontaktmaterialförordningen som tillämpas, dvs. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1935/2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel och om upphävande av direktiven 80/590/EEG och 89/109/EEG.

Kemikalieinspektionen noterar att det i såväl det nya dricksvattendirektivet som utredningens förslag saknas viktiga definitioner eller hänvisningar till redan existerande relevanta definitioner i annan lagstiftning. Även *RISE* och *Kiwa* framhåller att avsaknaden av definitioner av viktiga begrepp som installation, produkt, slutmaterial och material riskerar att skapa förvirring när det gäller vilka produkter och material som berörs av direktivet. Det är enligt remissinstanserna t.ex. oklart om en produkt enligt artikel 11 enbart är en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk, eller om ordet produkt har en vidare betydelse.

Flera remissinstanser, däribland *Karlstads* och *Kungsbacka kommuner*, *Svenskt Vatten AB* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, pekar på vikten av utbildning och vägledning för kommunerna i deras egenskap av tillsynsmyndighet för material som kommer i kontakt med dricksvatten. *Kommunalförbundet Norrvatten* lyfter att det är en svårighet att direktivets krav börjar gälla innan regleringen om t.ex. testmetoder och s.k. positivlistor finns på plats och anser att det är bra om det finns tydliga övergångsregler.

Skälen för regeringens förslag

Dricksvattendirektivets bestämmelser

Till skillnad från tidigare innehåller det nya dricksvattendirektivet minimikrav för hygien avseende material och produkter som kommer i kontakt med dricksvatten. Enligt artikel 11.1 ska medlemsstaterna säkerställa att material som är avsedda att användas i nya installationer för uttag, beredning, lagring och distribution av dricksvatten och som kommer i kontakt med dricksvatten uppfyller vissa krav. Detsamma gäller material i befintliga installationer vid reparationer eller ombyggnad. Kraven innebär att materialet inte direkt eller indirekt får äventyra skyddet av människors hälsa eller ha en negativ inverkan på vattnets färg, lukt eller smak. Materialet får inte heller främja mikrobiell tillväxt eller läcka föroreningar till vattnet i högre grad än vad som är nödvändigt för det avsedda syftet med materialet.

För att säkerställa en enhetlig tillämpning av artikel 11.1 införs också en ordning för att testa och godkänna material som används i produkter som är avsedda att användas i kontakt med dricksvatten. Den nya ordningen innebär att det i positivlistor ska framgå vilka utgångsämnen, sammansättningar eller beståndsdelar för varje grupp av material som är godkända för att användas vid tillverkning av material eller produkter i kontakt med dricksvatten. Positivlistorna ska fastställas av kommissionen i genomförandeakter senast den 12 januari 2025 (artikel 11.2 b). Hur testning och godkännande av utgångsämnen, sammansättningar och beståndsdelar som ska föras upp på positivlistorna ska gå till, ska kommissionen fastställa i genomförandeakter senast den 12 januari 2024 (artikel 11.2 a). Även slutmaterial som används i en produkt som tillverkats av material eller kombinationer av utgångsämnen, sammansättningar eller beståndsdelar på de europeiska positivlistorna ska testas och godkännas på ett visst sätt. Kommissionen ska i en genomförandeakt senast den 12 januari 2024 fastställa förfarande och metoder för testning och godkännande av sådana slutmaterial (artikel 11.2 c). Medlemsstaterna ska enligt artikel 11.7 anse att de produkter som har godkänts i enlighet med de specifika minimikrav för hygien som föreskrivs i genomförandeakterna uppfyller kraven i artikel 11.1. Medlemsstaterna ska vidare enligt artikel 11.7 säkerställa att endast produkter i kontakt med dricksvatten som använder slutmaterial som har godkänts i enlighet med direktivet släpps ut på marknaden. Medlemsstaterna har dock möjlighet att, särskilt när en specifik lokal råvattenskvalitet kräver det, anta strängare skyddsåtgärder för användning av slutmaterial i särskilda eller vederbörligen motiverade fall. När det gäller kontrollen av produkterna ska EU:s marknadskontrollförordning tillämpas, dvs. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

Utöver de nämnda genomförandeakterna ska kommissionen också anta delegerade akter för att fastställa ett lämpligt förfarande för bedömning av överensstämmelse, dvs. en prövning av att specificerade krav avseende en produkt är uppfyllda, som ska tillämpas avseende produkter som omfattas av artikel 11. De delegerade akterna ska även innehålla regler om hur organ för bedömning av överensstämmelse ska utses, om sådana organ ska medverka i de olika förfarandena för bedömning av överensstämmelse (artikel 11.8).

Slutligen ska kommissionen anta delegerade akter som ska fastställa harmoniserade specifikationer för en framträdande, lättläslig och outplånlig märkning som ska användas för att ange att produkter i kontakt med dricksvatten överensstämmer med artikel 11 (artikel 11.11).

I skälsats 25 i det nya dricksvattendirektivet lyfts fram att det finns en potentiell konflikt mellan artikel 11 i det nya dricksvattendirektivet och byggproduktförordningen, dvs. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/211 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EG. Byggproduktförordningen fastställer bl.a. krav på prestandadeklaration och CE-märkning i fråga om byggprodukter. Kraven gäller bara produkter som omfattas av en harmoniserad standard eller har en europeisk teknisk bedömning. Det har inte utfärdats någon harmonise-

rad standard eller europeisk teknisk bedömning i enlighet med byggproduktförordningen när det gäller hälso- och hygienaspekterna av produkter i kontakt med dricksvatten. Sådana produkter behöver därför i dag inte uppfylla byggproduktförordningens krav om bl.a. prestandadeklaration och CE-märkning i fråga om hälso- och hygienaspekter för att få saluföras i EU. I artikel 11.4 i det nya dricksvattendirektivet anges att kommissionen ska säkerställa att alla relevanta akter eller standardiseringsorgan som antas enligt annan unionslagstiftning är förenliga med direktivet.

Det pågår för närvarande en översyn av byggproduktförordningen. Kommissionen har föreslagit en reviderad byggproduktförordning, som ska ersätta den befintliga byggproduktförordningen. För att undvika en överlappning med dricksvattendirektivet föreslås att den nya byggproduktförordningen inte ska tillämpas på värmepannor, rör, behållare och tillbehör samt andra produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten (Proposal for a regulation of the European parliament and of the council laying down harmonised conditions for the marketing of construction products, amending Regulation (EU) 2019/1020 and repealing Regulation (EU) 305/2011, s. 12).

Dricksvattendirektivets artikel 11 bör genomföras i plan- och bygglagstiftningen

Artikel 11.1 och 11.7 i det nya dricksvattendirektivet riktar sig till medlemsstaterna och måste genomföras i svensk rätt. Direktivet kommer att kompletteras av genomförandeakter och delegerade akter som bl.a. fastställer hygienkrav och bestämmelser om bedömning av överensstämmelse. De utkast till rättsakter som hittills tagits fram har formen av förordningar och beslut. EU:s förordningar är till alla delar bindande och direkt tillämpliga i EU:s alla medlemsstater. Det innebär att en EU-förordning blir en del av den nationella lagstiftningen genom ikraftträdandet och att förordningen varken ska eller får genomföras i nationell rätt. En medlemsstat är dock skyldig att se till att en EU-förordning kan tillämpas i praktiken och det kan därför finnas behov av kompletterande nationella bestämmelser. När det gäller kommissionens beslut är dessa bindande för dem som beslutet riktar sig till, och därigenom direkt tillämpliga. Beroende på hur genomförandeakter och delegerade akter slutligen utformas, kan det således finnas behov av kompletterande nationella bestämmelser om godkännande, bedömning av överensstämmelse och märkning av produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten.

Några remissinstanser anser att det nya dricksvattendirektivets bestämmelser om material som kommer i kontakt med dricksvatten bör genomföras i livsmedelslagstiftningen i stället för som utredningen föreslår i plan- och bygglagstiftningen. Som remissinstanserna framhåller ställdes det tidigare i Livsmedelsverkets föreskrifter krav på att dricksvatten inte får förorenas av material från installationer som används vid beredning eller distribution av dricksvatten. Livsmedelslagstiftningens reglering om material och produkter i kontakt med dricksvatten rör dock i första hand förpackningar av olika slag. Bestämmelserna i det nya dricksvattendirektivet gäller däremot material i rörledningar, kranar och liknande produkter som ingår i fasta installationer i byggnader och andra byggnadsverk. Det finns därmed ett nära samband mellan dricksvatten-

direktivets bestämmelser om material och produkter i kontakt med dricksvatten och regleringen i plan- och bygglagstiftningen, som innehåller bestämmelser om tekniska krav på byggnadsverk (bl.a. när det gäller hälsa och hygien) och krav på byggprodukter. Uttrycket byggnadsverk inbegriper enlig definitionen i 1 kap. 4 § plan- och bygglagen inte bara byggnader utan även andra anläggningar, t.ex. vattenverk och distributionsanläggningar för dricksvatten. Med en byggprodukt avses enligt 1 kap. 4 § en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk. Det skulle exempelvis kunna vara en tappvattenkran, ett vattenledningsrör eller en rörkoppling. Regeringen anser mot den bakgrunden och i likhet med utredningen att de bestämmelser som behövs för att genomföra artikel 11 bör införas i plan- och bygglagstiftningen. Det kan dock inte uteslutas att det senare även krävs ändringar i annan lagstiftning med anledning av genomförandeakterna och de delegerade akterna, t.ex. när det gäller bedömning av överensstämmelse.

Som flera remissinstanser lyfter fram definieras inte de ord och uttryck som används i artikel 11 i det nya dricksvattendirektivet vilket leder till osäkerhet om hur de ska förstås. Det gäller inte minst ordet produkt som i artikeln även används på ett sätt som inte är helt konsekvent. RISE och Kiwa ifrågasätter mot den bakgrunden om en produkt enbart är en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk, eller om det har en vidare betydelse. Trots de oklarheter som finns när det gäller hur ordet produkt ska förstås anser regeringen att andemeningen i artikel 11 måste vara att produkter som omfattas av artikel 11 ska anses som byggprodukter såväl i byggproduktförordningens som i plan- och bygglagens mening. För en sådan tolkning talar t.ex. det som sägs i skälsats 25 om att det finns en potentiell konflikt mellan byggproduktförordningen, som behandlar byggprodukter, och det nya dricksvattendirektivet i fråga om hälso- och hygienaspekter för produkter i kontakt med dricksvatten. Ordet byggprodukt i plan- och bygglagen är anpassat efter byggproduktförordningen, även om det svenska begreppet har fått en vidare betydelse än vad som anges i byggproduktförordningen.

Det bör införas ett bemyndigande i plan- och bygglagen

Bestämmelser som genomför artikel 11 i det nya dricksvattendirektivet bör meddelas på lägre nivå än lag. Att införa omfattande regler om krav på en specifik typ av material eller produkter i plan- och bygglagen är inte lämpligt, eftersom detta skulle bryta mot lagens systematik och göra den mindre överskådlig.

Att ett byggnadsverk ska ha de tekniska egenskaper som är väsentliga bl.a. i fråga om skydd med hänsyn till hygien och hälsa framgår av 8 kap. 4 § första stycket 3 plan- och bygglagen. De tekniska egenskapskraven ska enligt 8 kap. 5 § uppfyllas på så sätt att de uppfylls vid nybyggnad, ombyggnad och annan ändring av en byggnad än ombyggnad, och med normalt underhåll kan antas komma att fortsätta att vara uppfyllda under en ekonomiskt rimlig livslängd. I 16 kap. 2 § 3 finns ett bemyndigande för regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att meddela föreskrifter om vad som krävs för att ett byggnadsverk ska anses uppfylla kraven i bl.a. 8 kap. 4 §. Regeringen har i 10 kap. 3 § 3 plan- och byggförordningen (2011:338) bemyndigat Boverket att meddela före-

skrifter som behövs för tillämpningen av bestämmelserna om egenskapskrav avseende skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö. Boverket har meddelat föreskrifter om byggregler som avser bl.a. hur dricksvatteninstallationer ska vara beskaffade (Boverkets byggregler [2011:6] – föreskrifter och allmänna råd).

När det gäller byggprodukter följer det av 8 kap. 19 § första stycket plan- och bygglagen att en byggprodukt får ingå i ett byggnadsverk endast om den är lämplig för den avsedda användningen. En byggprodukt ska vidare enligt andra stycket samma paragraf anses lämplig om den har sådana egenskaper att det byggnadsverk som produkten ska ingå i kan uppfylla de tekniska egenskapskrav som avses i bl.a. 8 kap. 4 § första stycket 3 när byggnadsverket är projekterat och uppfört på rätt sätt, eller uppfyller kraven i föreskrifter meddelade med stöd av 16 kap. 6 § plan- och bygglagen. I 16 kap. 6 § första stycket 1 finns ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om vad som krävs för att en byggprodukt enligt 8 kap. 19 § ska anses lämplig för att ingå i ett byggnadsverk. Regeringen har i 10 kap. 12 § plan- och byggförordningen vidare överlåtit föreskriftsrätten till Boverket.

Bestämmelserna i artikel 11.1 i det nya dricksvattendirektivet om vilka krav som ska ställas på material som är avsedda att användas i installationer för uttag, beredning, lagring och distribution av dricksvatten och bestämmelsen i 11.7 om att medlemsstaterna ska anse att endast de produkter som godkänts i enlighet med de specifika hygienkraven uppfyller kraven i artikel 11.1 gäller produkternas lämplighet för att ingå i ett byggnadsverk. De bestämmelserna kan därför genomföras med stöd av bemyndigandena i 16 kap. 2 § 3 eller 6 § första stycket 1 plan- och bygglagen. Bestämmelsen i artikel 11.7 om att medlemsstaterna ska säkerställa att endast produkter som använder godkända slutmaterial ska släppas ut på marknaden innebär dock inte att det ställs krav på produkterna som sådana utan att de ekonomiska aktörerna ska åläggas en skyldighet. Det är därför inte möjligt att använda det befintliga bemyndigandet i 16 kap. 6 § första stycket 1 för att genomföra den bestämmelsen. Det finns inte heller i 16 kap. 6 § något annat bemyndigande som ger utrymme för sådana föreskrifter. Det bör således, som utredningen föreslår, införas ett nytt bemyndigande i 16 kap. 6 § plan- och bygglagen. Bemyndigandet bör formuleras så att det ger rätt att meddela föreskrifter om villkor för att få släppa ut eller tillhandahålla produkter som kommer i kontakt med dricksvatten på marknaden. Med stöd av det bemyndigandet kan i den utsträckning det behövs föreskrifter meddelas även för att komplettera kommande genomförandeakter om godkännande av slutmaterial som används i produkter, bedömning av överensstämmelse och märkning av sådana produkter.

Det är inte möjligt att, som *Naturskyddsföreningen* föreslår, i stället för det nya dricksvattendirektivet tillämpa kontaktmaterialförordningen när det gäller material som kommer i kontakt med dricksvatten. Sverige är som medlemsstat i EU skyldig att genomföra det nya dricksvattendirektivet i svensk rätt och tillämpa bestämmelserna. Av artikel 1 i kontaktmaterialförordningen framgår dessutom att förordningen inte ska tillämpas på fasta allmänna eller privata anläggningar för vattenförsörjning.

Kommunalförbundet Norrvatten lyfter att det är en svårighet att direktivets krav börjar gälla innan regleringen om t.ex. testmetoder och positivlistor finns på plats och anser att det bör finnas tydliga övergångsregler.

Det kan konstateras att det av artikel 11.9 i det nya dricksvattendirektivet framgår att medlemsstaterna, i avvaktan på att de genomförandeakter som avses i artikel 11.2 antas, ska ha rätt att behålla eller anta nationella åtgärder om specifika minimikrav för hygien avseende de material som avses i artikel 11.1. Det behövs därför inte några särskilda övergångsregler i avvaktan på att det nya systemet med testning och godkännande är på plats. För Sveriges del innebär det bl.a. att tillverkare även i fortsättningen kan låta typgodkänna sina produkter för att verifiera att produkterna överensstämmer med plan- och bygglagstiftningens bestämmelser. Regler för typgodkännande finns dels i plan- och bygglagen och i plan- och byggförordningen, dels i Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:19) om typgodkännande och tillverkningskontroll. I dagsläget får två av Swedac ackrediterade företag typgodkänna produkter och material i kontakt med dricksvatten, Research Institutes of Sweden AB (RISE) och Kiwa Sverige AB (Kiwa). En byggherre kan antingen själv utföra prover av produkten eller använda sådana produkter vars egenskaper redan är bedömda, t.ex. genom att de är typgodkända, för att säkerställa att byggprodukterna är lämpliga att använda.

Den kommunala byggnadsnämnden ansvarar för tillsynen över att byggherren fullgör sina skyldigheter enligt plan- och bygglagen. Även om kommunerna redan i dag utövar tillsyn i dessa frågor kan det, som *Svenskt Vatten AB* och *Sveriges Kommuner och Regioner* påpekar, behövas viss utbildning och vägledning för kommunerna som tillsynsmyndighet när det gäller material och produkter som kommer i kontakt med dricksvatten. Regeringen förutsätter att Boverket och länsstyrelserna ger den tillsynsvägledning som bedöms nödvändig.

9.2 Marknadskontroll och sanktioner

Regeringens förslag: EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas på byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten. Hänvisningen till förordningen ska vara dynamisk.

Regeringens bedömning: En marknadskontrollmyndighets befogenheter enligt plan- och bygglagen bör även gälla för den myndighet som ska utöva marknadskontroll över produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten.

Utredningen lämnar inga förslag. Utredningen gör, som det får förstås, bedömningen att de bestämmelser i EU:s marknadskontrollförordning som inte riktar sig till medlemsstaterna är direkt tillämpliga när det gäller produkter som omfattas av det nya dricksvattendirektivet genom hänvisningen i direktivet och att det därför inte behövs någon lagreglering. När det gäller marknadskontrollmyndigheternas befogenheter konstaterar utredningen att frågan bereds i Regeringskansliet och att den inte vill föregripa den beredningen.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över utredningens bedömning. *Boverket* noterar dock att utredningen inte lämnar några förslag om befogenheter för marknadskontrollmyndigheten.

Skälen för regeringens förslag

EU:s marknadskontrollförordning

Enligt artikel 11.7 i det nya dricksvattendirektivet ska EU:s marknadskontrollförordning tillämpas på produkter som omfattas av artikeln. Med marknadskontroll avses den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som vidtas av ansvariga myndigheter för att säkerställa att produkter på marknaden överensstämmer med gällande krav, exempelvis krav på att produkten ska vara säker att använda, att den ska ha vissa egenskaper eller funktioner eller ha genomgått vissa kontroller. Marknadskontroll syftar inte bara till att upptäcka och undvika farliga produkter och produkter som inte uppfyller vissa funktionskrav, utan även till att säkerställa en väl fungerande inre marknad. Genom att tillverkare vars produkter inte uppfyller gällande krav kan hindras från att sälja sina produkter, motverkas osund konkurrens samtidigt som slutanvändarna skyddas från farliga produkter.

Tidigare anpassning av svensk rätt till EU:s marknadskontrollförordning

EU:s marknadskontrollförordning är direkt tillämplig i Sverige. Vissa delar av förordningen är dock sådana att nationell reglering krävs för att förordningen ska kunna tillämpas effektivt. Det gäller särskilt de bestämmelser i förordningen som riktar sig till medlemsstaterna, t.ex. artikel 10.2 om att medlemsstaterna ska utse en eller flera marknadskontrollmyndigheter, artikel 14.1 och 14.4 om att medlemsstaterna ska tilldela sina marknadskontrollmyndigheter befogenheter och artikel 41 om att medlemsstaterna ska fastställa sanktioner. Anpassningen av svensk rätt till EU:s marknadskontrollförordning har därför inneburit vissa ändringar i svensk författning, både på lag och förordningsnivå. Dessa bestämmelser har främst införts i respektive sektorslagstiftning, t.ex. i plan- och bygglagen och plan- och byggförordningen. Regeringens utgångspunkt var att kompletteringarna till förordningen skulle göras enhetligt beträffande såväl innehåll som form för all berörd sektorslagstiftning (se propositionen Anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning – del 2, prop. 2021/22:238 s. 138). Utöver regleringen i sektorslagstiftningen finns bestämmelser som berör marknadskontroll i lagen (2014:140) med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn samt förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

En bestämmelse om att marknadskontrollförordningen ska tillämpas bör tas in i plan- och bygglagen

EU:s marknadskontrollförordning gäller endast de produkter som omfattas av den harmoniserade unionslagstiftning som har förtecknats i bilaga I till förordningen (artikel 2.1). Det nya dricksvattendirektivet anges inte i denna bilaga, och EU:s marknadskontrollförordning är därmed inte direkt tillämplig på de produkter som omfattas av direktivet. I stället görs bestämmelserna i förordningen tillämpliga genom en hänvisning i ett EU-direk-

tiv, som i sig kräver genomförande i nationell rätt. För att bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning ska vara tillämpliga på produkter som omfattas av dricksvattendirektivet behövs således en reglering i svensk författning som anger det. En bestämmelse med den innebörden bör därför införas i 11 kap. plan- och bygglagen.

Hänvisningar till unionsrättsakter kan göras antingen statiska eller dynamiska. En statisk hänvisning innebär att hänvisningen avser unionsrättsakten i en viss angiven lydelse. En dynamisk hänvisning innebär att hänvisningen avser unionsrättsakten i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. Det saknas skäl att i den nya bestämmelsen använda en annan hänvisningsteknik till EU:s marknadskontrollförordning än den som valts för övriga bestämmelser om marknadskontroll i plan- och bygglagen (prop. 2021/22:238 s. 141). Hänvisningen till EU:s marknadskontrollförordning i den föreslagna bestämmelsen bör således vara dynamisk.

Det behövs inga ytterligare bestämmelser i lag

Artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning anger att medlemsstaten ska utse en kontrollmyndighet samt underrätta kommissionen och övriga medlemsstater om kontrollmyndighetens behörighetsområde. En upplysning om att den myndighet som regeringen bestämmer ska vara marknadskontrollmyndighet finns i 11 kap. 26 a § plan- och bygglagen. Regeringens möjlighet att utse marknadskontrollmyndigheter följer av regeringens restkompetens enligt 8 kap. 7 § regeringsformen. Den myndighet som ska ansvara för marknadskontroll av produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten kommer därför att framgå av bestämmelser på förordningsnivå. Underrättelse till kommissionen och övriga medlemsstater om kontrollmyndighetens behörighetsområde enligt artikel 34.3 a i EU:s marknadskontrollförordning ska göras av Swedac i egenskap av centralt samordningskontor enligt 4 a § förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

Av artikel 14.1 i EU:s marknadskontrollförordning framgår att medlemsstaterna ska tilldela marknadskontrollmyndigheterna de befogenheter för marknadskontroll, utredning och tillsyn som behövs för att tillämpa marknadskontrollförordningen och för tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning. I artikel 14.4 anges ett antal minimibefogenheter som medlemsstaterna ska tilldela sina marknadskontrollmyndigheter.

För att marknadskontrollmyndigheten ska kunna utöva kontrollverksamhet när det gäller sådana produkter som omfattas av artikel 11 i det nya dricksvattendirektivet måste den, i likhet med övriga marknadskontrollmyndigheter, ha de befogenheter som anges i artikel 14.4 i marknadskontrollförordningen.

I 11 kap. 26 b § plan- och bygglagen finns en hänvisning till befogenheterna i artikel 14.4 i marknadskontrollförordningen. De befogenheterna kommer också att gälla för den myndighet som utses att utföra marknadskontroll över produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten. Befogenheterna innefattar bl.a. rätten att kräva att ekonomiska aktörer ska tillhandahålla handlingar, specifikationer, data eller uppgifter, utföra oanmälda inspektioner på plats och fysiska kontroller av produkter samt att ekonomiska aktörer vidtar lämpliga åtgärder för att få en bristande överensstämmelse att upphöra.

Bestämmelsen i artikel 14.4 i EU:s marknadskontrollförordning innebär att marknadskontrollmyndigheterna ska ha befogenhet att besluta om sanktioner enligt artikel 41. Enligt artikel 41 ska medlemsstaterna fastställa regler om sanktioner av överträdelser bl.a. av sådana bestämmelser i förordningen som inför skyldigheter för ekonomiska aktörer. I prop. 2021/22:238 gjordes bedömningen att vite är en lämplig sanktion för att de ekonomiska aktörerna ska förmås att fullgöra sina skyldigheter enligt EU:s marknadskontrollförordning (s. 163–169). Det infördes därför i det lagstiftningsärendet en ny paragraf i plan- och bygglagen, 11 kap. 26 c §, som ger marknadskontrollmyndigheten rätt att besluta de förelägganden som behövs för att marknadskontrollförordningen ska följas samt ett tillägg i 11 kap. 37 § som innebär att ett sådant föreläggande får förenas med vite. De bestämmelserna kommer också att gälla för den myndighet som ska utöva marknadskontroll över produkter som omfattas av artikel 11. Därutöver gäller enligt 11 kap. 26 d § plan- och bygglagen att Polismyndigheten under vissa förutsättningar på begäran av marknadskontrollmyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att denna ska kunna vidta åtgärder enligt 26 b §.

Enligt artikel 15 i EU:s marknadskontrollförordning får medlemsstaterna ge sina marknadskontrollmyndigheter rätt att från den relevanta ekonomiska aktören återkräva alla kostnader för sin verksamhet avseende fall av bristande överensstämmelse. För att anpassa svensk rätt till artikel 15 har det införts ett generellt bemyndigande i lagen (2014:140) med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter om avgifter för marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning (prop. 2021/22:38 s. 179–183). Vidare finns det även enligt 11 kap. 8 b § plan- och bygglagen en möjlighet att återkräva vissa kostnader. Av den bestämmelsen framgår att den som tillverkar eller representerar den som tillverkar och den som importerar eller saluför byggprodukter efter beslut från tillsynsmyndigheten ska ersätta myndigheten för kostnader vid provtagning och undersökning av prov, om en produkt vid tillsyn enligt 2 § inte visar sig uppfylla gällande krav. Av förarbetena framgår att bestämmelsen ger marknadskontrollmyndigheten samma befogenheter som också finns i annan sektorslagstiftning, t.ex. om leksakers säkerhet (se propositionen Anpassning av svensk rätt till EU-förordning om byggprodukter, prop. 2012/13:93 s. 34–35). Regeringen bedömer att ovanstående reglering också kommer att omfatta produkter som avses komma i kontakt med dricksvatten. Någon ytterligare reglering med anledning av direktivet behövs inte för att EU:s marknadskontrollförordning ska kunna tillämpas på produkter som kommer i kontakt med dricksvatten.

Kontroll av produkter som förs in till EU

Artiklarna 25–28 i EU:s marknadskontrollförordning handlar om övervakning av EU:s yttre gräns och övergång till fri omsättning. Dessa bestämmelser gäller för alla produkter som omfattas av unionsrätten (artikel 2.1 i EU:s marknadskontrollförordning). Tullverket har i enlighet med artikel 25.1 i EU:s marknadskontrollförordning utsetts till nationell tull-

myndighet med ansvar för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden, 4 kap. 19 § tullförordningen (2016:287). Tullverkets uppgifter och befogenheter när det gäller gränskontroll framgår av förordningen (2016:1332) med instruktion för Tullverket samt av tullagen (2016:253) och tullförordningen. Detta innebär också att Tullverket i enlighet med artikel 26.1 i EU:s marknadskontrollförordning ska skjuta upp övergången till fri omsättning, om det konstateras att tillämpliga krav på produkterna inte uppfylls eller om det av andra skäl finns anledning att tro att produkten inte överensstämmer med den tillämpliga unionsrätten. I sådant fall ska Tullverket också omedelbart underrätta marknadskontrollmyndigheterna om att man har skjutit upp övergången till fri omsättning, artikel 26.2. Produkten i fråga får övergå till fri omsättning först när kraven är uppfyllda och Tullverket har fått besked från marknadskontrollmyndigheten att produkten får övergå till fri omsättning, artikel 27 i EU:s marknadskontrollförordning. Det behövs en ändring i tullförordningen (2016:287) för att tydliggöra att Tullverkets kontroll omfattar de produkter som omfattas av det nya dricksvattendirektivet.

Sanktioner enligt det nya dricksvattendirektivet

Bestämmelser om sanktioner finns inte bara i marknadskontrollförordningen utan även i det nya dricksvattendirektivet. Medlemsstaterna är enligt artikel 23 skyldiga att fastställa regler om sanktioner för överträdelse av nationella bestämmelser som antagits enligt direktivet och vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att bestämmelserna tillämpas. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.

I plan- och bygglagen finns i 11 kap. 19 § en bestämmelse som innebär att byggnadsnämnden får förelägga bl.a. en byggherre eller fastighetsägare som låter bli att vidta en åtgärd och därigenom bryter mot en skyldighet enligt lagen eller föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av lagen att inom viss tid vidta åtgärden. I 11 kap. 20 § ges byggnadsnämnden rätt att förelägga den som äger en fastighet och som har vidtagit en åtgärd i strid med lagen eller föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av lagen att vidta rättelse inom en viss tid. Föreläggandena får enligt 11 kap. 37 § förenas med vite. Några ändringar i dessa bestämmelser krävs inte för att befogenheterna ska gälla även i fråga om tillsyn som gäller material och produkter som omfattas av artikel 11 i det nya dricksvattendirektivet.

Utöver bestämmelser om föreläggande, som kan förenas med vite, innehåller lagen även bestämmelser om byggsanktionsavgifter. Av 11 kap. 51 § plan- och bygglagen framgår att om någon bryter mot en bestämmelse i 8–10 kap. eller i föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av någon av bestämmelserna i 16 kap. 2–10 §§ eller mot en bestämmelse i en EU-förordning om krav på byggnadsverk eller byggprodukter, ska tillsynsmyndigheten ta ut en särskild avgift (byggsanktionsavgift) enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 12 §. Vilka överträdelser som kan leda till att en byggsanktionsavgift tas ut finns närmare angivet i 9 kap. plan- och byggförordningen. Det är således upp till regeringen att bedöma när det ska tas ut byggsanktionsavgift för överträdelser, t.ex. om någon bryter mot de villkor för utsläppande på marknaden som följer av det nya dricksvattendirektivet.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det inte behövs någon ändring i plan- och bygglagen för att uppfylla det nya dricksvattendirektivets krav på sanktioner. Regeringen avser att ta ställning till behovet av byggsanktionsavgift när de genomförandeakter och delegerade akter som avses i artikel 11 har antagits och nationella föreskrifter kopplade till dessa ska införas.

9.3 Det behövs inte någon definition av dricksvatten i plan- och bygglagen

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon definition av dricksvatten i plan- och bygglagen.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det ska införas en definition av dricksvatten i plan- och bygglagen.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om förslaget. *Länsstyrelserna i Gotlands* och *Jämtlands län* är positiva till att det införs en definition av dricksvatten i plan- och bygglagen. *Hässleholms kommun* anser att formuleringen av definitionen av dricksvatten i plan- och bygglagen är bra men att den bör placeras i en egen paragraf.

Svenska advokatsamfundet anser att det saknas anledning att införa en definition av dricksvatten i plan- och bygglagen. Enligt samfundet strider den föreslagna definitionen mot den befintliga systematiken i plan- och bygglagen. Dricksvatten måste vidare anses vara en alldeles för perifer fråga vid tillämpningen av plan- och bygglagen för att definieras i lagen. Definitionen som sådan är dessutom omfattande och innehåller i sin tur uttryck som borde definieras. Även *Boverket* framhåller att den föreslagna definitionen är väsentligt mer detaljerad och omfångsrik än övriga definitioner i lagen, och att den därför passar bättre i förordning. Boverket invänder vidare mot att termen fastighet används i betydelsen byggnad, vilket är oförenligt med svenskt juridiskt språkbruk och hur termen används i plan- och bygglagen i övrigt.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen instämmer med *Boverket* i att den föreslagna definitionen är betydligt mer omfattande än övriga definitioner i plan- och bygglagen och att den passar bättre på lägre nivå än lag. Detta tillsammans med att uttrycket dricksvatten endast finns i bestämmelser som riktar sig till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medför att regeringen bedömer att det inte behöver införas någon definition av dricksvatten i plan- och bygglagen.

10 Rapportering av uppgifter som rör dricksvattenkvaliteten

10.1 En hänvisning till det nya dricksvattendirektivet

Regeringens förslag: Hänvisningen i livsmedelslagen till rådets direktiv 98/83/EG ska ersättas med en hänvisning till det nya dricksvattendirektivet. Hänvisningen till direktivet ska vara statisk.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens förslag innebär att hänvisningen är dynamisk.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Hallands län* tillstyrker förslaget. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 3 § första stycket livsmedelslagen gäller lagen alla stadier av produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan för livsmedel. Det EU-rättsliga uttrycket livsmedel definieras i artikel 2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet. Enligt artikeln anses vatten som ett livsmedel först fr.o.m. den punkt där värdena ska iakttas enligt artikel 6 i det nuvarande dricksvattendirektivet, dvs. bl.a. det led i dricksvattenkedjan då det tappas från kranar som normalt används för dricksvatten. Bestämmelserna i livsmedelslagen gäller dock även hanteringen av vatten i vattenverken. Detta framgår av 3 § andra stycket som anger att vid tillämpningen av lagen ska vatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iakttas enligt artikel 6 i det tidigare dricksvattendirektivet, jämställas med livsmedel. Bestämmelsen i artikel 6 har med några redaktionella ändringar förts över till artikel 6 i det nya dricksvattendirektivet. Hänvisningen i 3 § andra stycket livsmedelslagen till artikel 6 i rådets direktiv 98/83/EG bör därför ersättas med en hänvisning till artikel 6 i det nya dricksvattendirektivet.

Hänvisningar till EU-rättsakter kan göras antingen statiska eller dynamiska. En statisk hänvisning innebär att hänvisningen avser EU-rättsakten i en viss angiven lydelse. En dynamisk hänvisning innebär i stället att hänvisningen avser EU-rättsakten i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. Eftersom hänvisningen till artikel 6 i det nya dricksvattendirektivet ger lagtexten ett materiellt innehåll bör denna vara statisk för att på så sätt undvika att framtida direktivsändringar ges omedelbart genomslag (jfr propositionen Ny mervärdesskattelag, prop. 2022/23:46 s. 210–211).

10.2 Skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna uppgifter som rör dricksvattenkvaliteten

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att till Livsmedelsverket lämna de uppgifter som rör kvaliteten på dricksvatten och som behövs för rapportering till Europeiska unionen.

Livsmedelsverket ska få förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten och som inte lämnar de uppgifter som krävs att fullgöra denna skyldighet. Ett sådant föreläggande ska få förenas med vite.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Bemyndigandet har dock utformats på ett annorlunda sätt.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslagen.

Flera kommuner, däribland *Jönköpings* och *Mölndals kommuner*, *Svenskt Vatten AB* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* är kritiska till förslaget och menar att det kan komma att leda till en dubbelrapportering och därmed en ökad administrativ börda för verksamhetsutövaren. SKR anser vidare att det finns en risk att de lokala kontrollmyndigheterna missar viktig information om uppgifterna lämnas direkt till Livsmedelsverket i stället för till kontrollmyndigheten. Även *länsstyrelserna i Kalmar* och *Jönköpings län* och flera kommuner anser att de lokala kontrollmyndigheterna kan behöva uppgifterna i sin kontroll. *Länsstyrelsen i Kalmar län* anser vidare att rapporteringen bör spridas både inom staten och kommunerna för att det ska kunna finnas en god samverkan mellan de olika myndigheterna i frågeställningar kopplade till vattenskyddet. För att undvika onödig administration och kunna effektivisera kontrollen föreslår bl.a. Svenskt Vatten AB att Livsmedelsverket får i uppdrag att utveckla den nuvarande myndighetsrapporteringen på ett sådant sätt att kraven i artikel 18 i det nya dricksvattendirektivet uppfylls. Det skulle till exempel kunna göras genom att Livsmedelsverket bygger upp en rapporteringsportal på motsvarande sätt som miljörapportsystemet enligt miljöbalken, Svenska Miljörapporteringsportalen (SMP). Även *SKR* och *Vatten och miljö i Väst AB* anser att ett alternativ till utredningens förslag kan vara att Livsmedelsverket bygger upp en gemensam rapporteringsportal.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) menar att eftersom dricksvattenproducenternas faroanalys utgör en del av dricksvattenkedjan kan det vara lämpligt att uppgifter från faroanalysen samlas in samtidigt. Det behöver förtydligas att insamlingen också behöver innefatta råvattenanalyser och andra uppgifter som behövs för att effektivisera arbetet med dricksvattensäkerhet.

Länsstyrelserna i Norrbottens, *Västernorrlands*, *Västmanlands* och *Västra Götalands län* tillstyrker att de möjligheter som finns att göra undantag från rapporteringskraven till EU med hänvisning till artikel 13.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG av den 14 mars 2007 om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska

gemenskapen (Inspire), i fortsättningen benämnd i Inspiredirektivet, nyttjas fullt ut. *Jönköpings kommun*, *Länsstyrelsen i Östergötlands län* och *Säkerhetspolisen* tillstyrker att även säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter ska undantas från rapportering. *Uppsala Vatten & Avfall AB*, *Sydvatten AB* och *Jönköpings kommun* anser i likhet med utredningen att det bör vara verksamhetsutövaren som ska avgöra vilka uppgifter som ska lämnas till Livsmedelsverket för vidare rapportering enligt artikel 18 i det nya dricksvattendirektivet. *Kalmar kommun* anser å sin sida att bedömningen av vad som omfattas av sekretess inte enbart bör ligga på verksamhetsutövaren, utan en sådan bedömning bör också göras av Livsmedelsverket. *Research Institutes of Sweden (RISE)* framhåller vikten av att den myndighet som sammanställer, hanterar och vidarebefordrar uppgifterna säkerställer att aggregerad information inte utgör säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Även *Lantmäteriet* anser att det är centralt att säkerställa att den samlade information som görs tillgänglig inom EU inte är av sådan art att den är känslig för Sveriges säkerhet. Flera av remissinstanserna, däribland *Vatten- och Avfallskompetens i Norr AB* och *Länsstyrelsen i Jämtlands län*, efterfrågar en tydlig vägledning om offentlighet, sekretess och informationssäkerhet.

När det gäller totalförsvarets byggnader och byggnader av betydelse för Sveriges säkerhet ser *Fortifikationsverket* en risk för röjande av uppgifter som omfattas av försvarssekretess om inte myndigheten undantas från skyldigheten att lämna uppgifter till andra myndigheter än Försvarsinspektören för hälsa och miljö.

Skälen för regeringens förslag: Genom artikel 18 i det nya dricksvattendirektivet införs ett nytt system för rapportering av uppgifter om dricksvatten till EU. Systemet innebär att medlemsstaterna inom vissa tidsangivelser ska upprätta och fortlöpande uppdatera ett antal olika dataset och göra dessa tillgängliga för kommissionen, Europeiska miljöbyrån och Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar. Dataseten ska, enligt skälsats 43 i det nya dricksvattendirektivet, grunda sig på Inspiredirektivet och dess genomförandeakter. Om det är möjligt ska så kallade rumsliga datatjänster som de definieras i artikel 3.4 i Inspiredirektivet användas för att presentera de data som avses.

Två av dataseten ska innehålla information om övervakningsresultat när det gäller dricksvattenkvaliteten och dricksvattenrelaterade incidenter. Enligt artikel 18.1 c i det nya dricksvattendirektivet ska varje medlemsstat upprätta och årligen uppdatera ett dataset som innehåller övervakningsresultat insamlade i enlighet med artiklarna 9 och 13 i de fall parametervärden i delarna A och B i bilaga I har överskridits. Vidare ska datasetet innehålla information om de avhjälpande åtgärder som vidtagits i enlighet med artikel 14. Därutöver ska varje medlemsstat enligt artikel 18.1 d upprätta och därefter årligen uppdatera ett dataset som innehåller information om dricksvattenrelaterade incidenter som har orsakat en potentiell risk för människors hälsa, varat mer än tio dagar i rad och drabbat minst 1 000 personer, oberoende av om det beror på bristande iakttagande av parametervärdena. Datasetet ska också innefatta orsakerna till dessa incidenter och vilka avhjälpande åtgärder som vidtagits.

Medlemsstaterna får, enligt artikel 18.5 i det nya dricksvattendirektivet, begränsa vilka uppgifter som ska rapporteras till EU med hänvisning till något av de skäl som anges i artikel 13.1 i Inspiredirektivet. Sådana skäl

är bl.a. skydd av internationella förbindelser, allmän säkerhet eller det nationella försvaret och skydd av immateriella rättigheter.

Även det tidigare dricksvattendirektivet ställer krav på rapportering av dricksvattenkvaliteten. Bestämmelserna innebär att medlemsstaterna vart tredje år ska offentliggöra en rapport om kvaliteten på dricksvatten och överlämna den till kommissionen. Livsmedelsverket är ansvarigt för rapporteringen. Livsmedelsverket har inte stöd i lag eller annan författning för att begära in uppgifterna från producenter och distributörer. Insamlingen av uppgifter bygger därför på aktörernas frivilliga medverkan. Uppgifter om analysdata hämtas från de laboratorier där dricksvattenproverna analyseras. Övriga uppgifter, t.ex. om vidtagna korrigerande åtgärder, samlas in genom att verksamhetsutövarna ombeds att skicka in uppgifterna till verket.

Regeringen anser inledningsvis i likhet med utredningen att det saknas skäl att frångå den nuvarande ordningen som innebär att Livsmedelsverket ansvarar för Sveriges rapportering till EU av uppgifter som rör dricksvattenkvaliteten. Det är angeläget att Sverige kan fullgöra sin skyldighet att rapportera data enligt det nya dricksvattendirektivet. En ordning som bygger på att Livsmedelsverket måste förlita sig på att verksamhetsutövarna frivilligt lämnar de uppgifter som myndigheten behöver för sin rapportering är inte hållbar.

Flera remissinstanser, däribland *Svenskt Vatten* och *Sveriges Kommuner och Regioner*, är kritiska till utredningens förslag och befarar att det skulle leda till en onödig dubbelrapportering. Som remissinstanserna lyfter fram rapporterar de lokala kontrollmyndigheterna årligen in uppgifter om sin kontrollverksamhet till Livsmedelsverket. Rapporterna innehåller bl.a. uppgifter om dricksvattenanläggningar och om resultatet av de dricksvattenkontroller som utförts under det föregående året. Uppgifterna sammanställs av Livsmedelsverket i en rapport som därefter lämnas till kommissionen (artikel 113 i förordning (EU) 2017/625). Genom nämnda myndighetsrapportering får Livsmedelsverket uppgifter som omfattas av rapporteringskravet i det nya dricksvattendirektivet, däribland vissa uppgifter om dricksvattenrelaterade incidenter. Rapporteringen omfattar däremot t.ex. inte kvalitetsdata.

Regeringen instämmer med remissinstanserna i att det är angeläget att så långt som möjligt minska den administrativa bördan vid uppgiftslämnande till myndigheter. I de fall Livsmedelsverket inte har tillgång till de uppgifter som ska rapporteras vidare måste myndigheten dock ha rätt att begära in dem från verksamhetsutövarna. Det bör därför införas bestämmelser som ger Livsmedelsverket den befogenheten. Bestämmelserna bör införas på lägre nivå än lag. Det bör således, som utredningen föreslår, i livsmedelslagen införas ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om skyldighet för verksamhetsutövarna att till Livsmedelsverket lämna de uppgifter som rör dricksvattenkvaliteten och som behövs för rapporteringen till EU.

Det är viktigt att Livsmedelsverket på ett tydligt sätt vägleder dricksvattenproducenter och distributörer och utarbetar ett system som innebär att rapporteringen fungerar på ett så effektivt sätt som möjligt och stödjer ett samordnat inhämtande av uppgifter så att företagens uppgiftslämnande kan begränsas.

Flera remissinstanser lyfter fram att kontrollmyndigheterna kan ha nytta av de uppgifter som ska rapporteras vidare till EU i sin kontrollverksamhet. Regeringen ifrågasätter inte detta utan instämmer med *Svenskt Vatten AB* och *Sveriges Kommuner och Regioner* i att ett system med ett samordnat uppgiftslämnande skulle kunna leda både till effektivitetsvinster i kontrollmyndigheternas verksamhet och till en minskad administrativ börda för verksamhetsutövarna. Regeringen avser mot den bakgrunden att ge Livsmedelsverket i uppdrag att utreda förutsättningarna för en gemensam rapporteringsportal.

Som nämnts får medlemsstaterna begränsa vilka uppgifter som ska rapporteras till EU med hänvisning till något av de skäl som anges i artikel 13.1 i Inspiredirektivet. De begränsningsgrunder som finns i Inspiredirektivet har ansetts ha sin motsvarighet i sekretessgrunder i offentlighets- och sekretesslagen (se propositionen Ett sammanhängande system för geografisk miljöinformation, prop. 2009/10:224 s. 75–76).

De sekretessgrunder som i första hand kan komma i fråga för uppgifter som ska rapporteras enligt artikel 18.1c och d är bestämmelserna om försvarssekretess i 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen, sekretess till skydd för säkerhets- eller bevakningsåtgärder i 18 kap. 8 § och sekretess till skydd för risk- och sårbarhetsanalyser i 18 kap. 13 § offentlighets- och sekretesslagen.

Regeringen gör i likhet med utredningen bedömningen att den möjlighet som finns att göra undantag från rapporteringskravet med hänsyn till de skäl som anges i artikel 13 i Inspiredirektivet bör utnyttjas. Det bör vidare, som utredningen föreslår, vara verksamhetsutövaren som tar ställning till om en uppgift är av sådan karaktär att den inte ska rapporteras till EU med hänsyn till att den omfattas av någon av begränsningsgrunderna. Det bör därför i förordning eller föreskrifter som meddelas av den myndighet som regeringen bestämmer tydliggöras att uppgiftsskyldigheten inte omfattar uppgifter som omfattas av tillämpliga begränsningsgrunder i Inspiredirektivet. Det bör även klargöras att uppgifter som är säkerhetsskyddsklassificerade enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585) ska undantas från rapporteringsskyldigheten. Sådana uppgifter rör säkerhetskänslig verksamhet och omfattas därför av sekretessbestämmelser som i sin tur har sin motsvarighet i de begränsningsgrunder som finns i Inspiredirektivet.

Eftersom det kan vara svårt för enskilda verksamhetsutövare att bedöma vilka uppgifter som ska undantas bör Livsmedelsverket ta fram en tydlig vägledning på området. En sådan vägledning skulle kunna integreras i rapporteringsverktyget och ge stöd vid uppgiftslämnandet. Ett annat sätt att minska riskerna för att känsliga uppgifter överlämnas till Livsmedelsverket är att genom utformningen av ett rapporteringsverktyg begränsa vilka uppgifter som kan lämnas till myndigheten. Även om sådana åtgärder vidtas finns det en risk att uppgifter som bör undantas från rapporteringen till EU lämnas till Livsmedelsverket. Livsmedelsverket behöver därför också göra en bedömning av om uppgifterna omfattas av någon av begränsningsgrunderna innan uppgifterna förs in i de dataset som ska göras tillgängliga för kommissionen, Europeiska miljöbyrån och Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar. Livsmedelsverket bör även, som t.ex. *Lantmäteriet* för fram, bedöma och ta ställning till om aggregerade uppgifter kan vara sådana att de bör undantas från rapporteringen.

När det gäller totalförsvarets byggnader och byggnader av betydelse för Sveriges säkerhet ser *Fortifikationsverket* en risk för röjande av uppgifter som omfattas av försvarssekretess om inte myndigheten undantas från skyldigheten att lämna ut vissa uppgifter, annat än till Försvarsinspektören för hälsa och miljö. Som redan sagts bedömer regeringen att det bör vara verksamhetsutövaren, dvs. i detta fall Fortifikationsverket, som gör bedömningen att en uppgift inte ska lämnas till Livsmedelsverket för rapportering till EU med hänsyn till att den omfattas av någon sekretessgrund. Genom en sådan ordning anser regeringen att försvarets verksamhet bör vara tillräckligt skyddad i detta avseende.

För att säkerställa att uppgiftsskyldigheten följs bör Livsmedelsverket kunna förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten och som inte fullgör sin uppgiftsskyldighet att lämna de uppgifter som myndigheten behöver. I 22 § livsmedelslagen (2006:804) finns en bestämmelse som ger en kontrollmyndighet rätt att besluta de föreläggande som behövs för att bl.a. föreskrifter som beslutats med stöd av lagen ska följas. Den bestämmelsen kan dock inte tillämpas i fråga om en verksamhetsutövares skyldighet att lämna uppgifter till Livsmedelsverket. Det bör därför, som utredningen förslår, införas en bestämmelse som ger Livsmedelsverket rätt att förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten och som inte lämnar de uppgifter som krävs enligt föreskrifter meddelade med stöd av det föreslagna bemyndigandet att fullgöra denna skyldighet. Ett sådant föreläggande bör också kunna förenas med vite. Livsmedelsverkets beslut om föreläggande och vite kan överklagas med stöd av 32 § livsmedelslagen.

SGU anser att även information om faroanalysen, råvattenanalyser och andra uppgifter som behövs för att effektivisera arbetet med dricksvattensäkerhet bör samlas in. Sådana uppgifter omfattas inte av det nu aktuella systemet för rapportering till EU. Regeringen anser inte att det har framkommit tillräckliga skäl för att verksamhetsutövarna ska vara skyldiga att lämna sådana uppgifter.

10.3 Det behövs inte någon definition av dricksvatten i livsmedelslagen

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon definition av dricksvatten i livsmedelslagen.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det ska införas en definition av dricksvatten i livsmedelslagen.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Södermanlands* och *Dalarnas län*, som noterar att definitionen av dricksvatten skiljer sig åt i författningsförslagen, anser att definitionen bör vara densamma i alla författningar.

Länsstyrelsen i Uppsala län tillstyrker att det förs in en definition av dricksvatten i livsmedelslagen men anser att det bör förtydligas om det vatten som används inom primärproduktionen ska omfattas. Även *Länsstyrelsen i Hallands län* anser att definitionen behöver förtydligas alternativt innehålla ett undantag i fråga om primärproduktion av livsmedel.

Länsstyrelsen efterfrågar även ett förtydligande av begreppet tillverkning. Även *Totalförsvarets forskningsinstitut* och *länsstyrelserna i Gotlands* och *Gävleborgs län* anser att det finns oklarheter i definitionen av dricksvatten, bl.a. när det gäller frågan om ifall bevattningsmedel som används för produktion av livsmedel eller vatten som tillhandahålls för djurproduktion omfattas.

Sveriges advokatsamfund anser att den föreslagna definitionen av dricksvatten i livsmedelslagen behöver övervägas ytterligare. Enligt advokatsamfundet stämmer definitionen inte överens med förslaget till ändrad lydelse av 3 § livsmedelslagen, av vilken det framgår att med livsmedel jämställs i lagen vatten från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iakttas enligt artikel 6 i det nya dricksvattendirektivet. Enligt 3 § livsmedelslagen får därmed även vatten som är avsett ”för andra hushållsändamål” anses jämställt med livsmedel.

Livsmedelsverket avstyrker förslaget och menar att den föreslagna definitionen kan skapa en begreppsförvirring bl.a. eftersom den skiljer sig från den definition av uttrycket som föreslås användas i miljöbalken och i plan- och bygglagen. Definitionen är, enligt myndigheten, också problematisk eftersom den även omfattar vatten som inte är livsmedel enligt artikel 2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, och eftersom begreppet fastighet som används i definitionen har en annan juridisk innebörd i nationell rätt (se 1 kap. 1 § jordabalken) än det engelska uttrycket premises som används i direktivet.

Skälen för regeringens bedömning: I artikel 2 i det nya dricksvattendirektivet finns definitioner av olika termer och uttryck som används i direktivet. Dricksvatten definieras i direktivet som allt vatten som – antingen i sitt ursprungliga tillstånd eller efter beredning – är avsett för dryck, matlagning, beredning av livsmedel eller andra hushållsändamål i både offentliga och privata fastigheter, oberoende av dess ursprung och oavsett om det tillhandahålls genom ett distributionsnät, från en tankbil/tankbåt eller tappas på flaskor eller behållare, inbegripet källvatten. Som dricksvatten anses även allt vatten som används i ett livsmedelsföretag för tillverkning, bearbetning, konservering eller saluföring av varor eller ämnen som är avsedda för livsmedelsändamål. En i princip motsvarande definition av dricksvatten finns i det nuvarande dricksvattendirektivet. Den definitionen har genomförts i svensk rätt genom Livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter.

Utredningen föreslår att det i livsmedelslagen ska införas en definition av dricksvatten som skiljer sig från definitionen i det nya dricksvattendirektivet på så sätt att den inte innefattar vatten som används för hushållsändamål. Flera remissinstanser har synpunkter på den föreslagna definitionen och ifrågasätter bl.a. hur den förhåller sig till definitionen av livsmedel i förordning (EG) 178/2002 eller till regleringen i 3 § andra stycket livsmedelslagen om att vatten ska jämställas med livsmedel från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där det tappas från kranen. Regeringen instämmer med remissinstanserna i att det finns oklarheter i hur den föreslagna definitionen ska förstås bl.a. i förhållande till det EU-rättsliga livsmedelsbegreppet och till regleringen om att vatten som hanteras och bereds i vattenverken jämställs med livsmedel. Regeringen konstaterar vidare att termen dricksvatten är av teknisk natur och att den

förekommer i livsmedelslagen i ett antal bestämmelser med bemyndiganden. Termen används även i det bemyndigande som regeringen i avsnitt 10.1.2 föreslår ska införas i lagen. Mot denna bakgrund bör det inte införas någon definition i lagen. Det bör i stället överlämnas till den myndighet som enligt bemyndigande från regeringen får meddela föreskrifter om dricksvatten, att bestämma hur termen dricksvatten ska tolkas i ljuset av definitionen i det nya dricksvattendirektivet.

11 Vattenläckage och underhåll

Regeringens bedömning: Det bör inte införas ett förtydligande i lagen om allmänna vattentjänster om huvudmannens underhållsansvar.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att huvudmannens underhållsansvar ska förtydligas i 13 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen).

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. *Länsstyrelserna i Västerbottens, Blekinge, Västra Götalands, Skåne, Hallands* och *Jönköpings län, Svea hovrätt (Mark- och miljööverdomstolen*), *Naturvårdsverket, Göteborgs kommun, Vatten och Avfallskompetens i Norr AB, Sydvatten AB, Uppsala Vatten och Avfall AB, VA-i-tiden, Naturskyddsföreningen* och *Research Institutes of Sweden (RISE)* tillstyrker förslaget. Svea hovrätt, (Mark- och miljööverdomstolen) och Länsstyrelsen i Västerbottens län lyfter dock frågan om vilken tillsyn som ska utövas över att underhållsansvaret uppfylls.

Svenskt Vatten AB, Region Gotland, Stockholm Vatten och Avfall AB, och *Söderhamn Nära AB* samt *Karlstads, Marks, Kungsbacka, Mölndals, Åsele* och *Östersunds kommuner* anser att huvudmannens underhållsskyldighet redan framgår av 13 § första stycket 3 vattentjänstlagen. Flera av dessa remissinstanser menar att om avsikten med utredningens förslag är att det ska leda till en förändring, behöver troligen tydligare krav om underhåll ställas på va-huvudmännen. Vidare anför bl.a. Svenskt Vatten AB att va-branschen har jobbat vidare med frågan om förnyelse- och underhållsplaner och att Svenskt Vatten AB tagit fram vissa publikationer om förnyelse och underhåll.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) anser att ett krav på underhåll redan finns i 10 § vattentjänstlagen och att det därför inte finns något behov av den ändring som utredningen föreslår. SKR anser vidare att den föreslagna regleringen i princip saknar självständig betydelse. Bestämmelsen i 13 § har som syfte att klargöra vilka åtgärder som kan ligga till grund för uttaget av va-avgifter och för att man ska kunna relatera till något när det gäller huvudmannens eventuella skadeståndsansvar gentemot fastighetsägarna, om huvudmannen brister i att uppfylla sina skyldigheter. De skarpa krav som ställs på den allmänna va-anläggningen regleras i miljöbalken och livsmedelslagstiftningen. Även *Sveriges advokatsamfund* och *Länsstyrelsen i Kalmar län* anser att huvudmannens ansvar för underhåll

av den allmänna va-anläggningen följer av 10 § lagen om allmänna vattentjänster och att den föreslagna ändringen inte behövs.

Skälen för regeringens bedömning: Bestämmelserna i artikel 4.3 i det nya dricksvattendirektivet innebär att det ställs krav på medlemsstaterna att bedöma vattenläckagenivåer och potentialen för minskat läckage. Bedömningen ska överlämnas till kommissionen senast den 12 januari 2026. Senast den 12 januari 2028 ska kommissionen anta en delegerad akt genom att – på grundval av ILI (Infrastucture Leakage Index) eller någon annan lämplig metod – fastställa ett tröskelvärde vars överskridande innebär att medlemsstaterna måste lägga fram en handlingsplan. Den delegerade akten ska utarbetas med hjälp av medlemsstaternas bedömningar och unionens genomsnittliga läckagenivå, som fastställs på grundval av de bedömningarna. Inom två år från antagandet av den delegerade akten ska medlemsstater med en läckagenivå som överskrider det tröskelvärde som fastställs i den delegerade akten för kommissionen lägga fram en handlingsplan med ett antal åtgärder som ska vidtas för att minska deras läckagenivå.

Även om artikel 4.3 i dagsläget inte ställer några direkta krav på Sverige att vidta åtgärder för att sänka vattenläckagenivåer anser utredningen att det finns skäl att redan nu se över regleringen om underhåll i svensk rätt, särskilt när det gäller allmänna va-anläggningar. Utredningen föreslår att det ska göras ett tillägg i 13 § vattentjänstlagen som tydliggör att en huvudman är skyldig att underhålla en allmän va-anläggning och se till att den på ett tillfredställande sätt fyller sitt ändamål.

Som utredningen konstaterar finns det ingen uttrycklig bestämmelse om underhåll av en allmän va-anläggning i vattentjänstlagen. Det grundläggande ansvaret för att tillgodose behovet av en allmän va-anläggning ligger enligt 6 § vattentjänstlagen på kommunerna. Av bestämmelsen framgår att om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse ska kommunen se till att behovet snarast, och så länge behovet kvarstår, tillgodoses genom en allmän va-anläggning. I kravet på att se till att det finns en allmän va-anläggning så länge som behovet finns ligger, förutom ansvaret att se till att det finns en fungerande allmän va-anläggning, ett krav på löpande underhåll (jfr propositionen Allmänna vattentjänster, prop. 2005/06:78 s. 65). Från och med den 1 januari 2023 är kommunerna enligt nya bestämmelser i vattentjänstlagen skyldiga att ta fram så kallade vattentjänstplaner. Vattentjänstplanen ska innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses (se propositionen Vägar till hållbara vattentjänster, prop. 2021/22:208 s. 23).

Vidare framgår av 10 § vattentjänstlagen att en allmän va-anläggning ska ordnas och drivas så att den uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön och med hänsyn till intresset av en god hushållning med naturresurser. Med uttrycket ordna i 10 § vattentjänstlagen avses alla åtgärder som kan behövas för att en va-anläggning ska komma till stånd och bevaras, såsom exempelvis att anlägga och utforma anläggningen, utföra service och införskaffa eller renovera nödvändiga anordningar för anläggningen (prop. 2005/06:78 s. 137). Kravet på att ordna de anordningar som behövs för att va-anläggningen ska kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk åligger

huvudmannen (13 § första stycket 3 vattentjänstlagen). Som *Sveriges Kommuner och Regioner* framhåller framgår de krav som ska tillgodoses i första hand av miljöbalken och livsmedelslagstiftningen.

Sammantaget anser regeringen i likhet med flera remissinstanser att det redan följer av bestämmelserna i vattentjänstlagen att en allmän va-anläggning ska underhållas. Den ändring som utredningen föreslår behövs därför inte. Förslaget är inte heller en förutsättning för genomförandet av dricksvattendirektivet.

12 Dataskydd

Regeringens bedömning: EU:s dataskyddsförordning, lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning utgör en tillräcklig reglering för den personuppgiftsbehandling som kan komma att ske hos de aktörer som ska fullgöra uppgifter som följer av det nya dricksvattendirektivet.

Utredningen redogör för gällande regler men tar inte ställning till om det behövs ytterligare bestämmelser om dataskydd.

Remissinstanserna har inga synpunkter i denna del.

Skälen för regeringens bedömning: Det nya dricksvattendirektivet förutsätter att det finns ett fungerande informationsutbyte mellan såväl statliga förvaltningsmyndigheter, kommuner och privata aktörer som mellan medlemsstaterna och EU. För att säkerställa ett sådant informationsutbyte föreslås i avsnitt 10.2 ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om att den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten ska lämna uppgifter till Livsmedelsverket, som sedan ska användas vid rapportering till EU. Regeringen gör även i avsnitt 7.2 bedömningen att kommunerna bör lämna den information som vattenmyndigheterna kan behöva för att utföra riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten. I samma avsnitt bedömer regeringen att det i en förordning bör införas bestämmelser om att vattenmyndigheterna är skyldiga att lämna uppgifter om riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten till vattenleverantörerna. I avsnitt 8.1 föreslår regeringen ett bemyndigande som gör det möjligt att meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun, fastighetsägare eller nyttjanderättshavare att lämna uppgifter till den myndighet som ska utföra riskbedömning avseende fastighetsinstallationer.

När uppgifter behandlas ska bestämmelser om vad som gäller vid behandling av personuppgifter beaktas. Dessa finns främst i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning. I förordningen finns bestämmelser om skydd för fysiska personer med avseende på behandlingen av

personuppgifter och om det fria flödet av personuppgifter (artikel 1.1). Syftet med förordningen är att skydda fysiska personers grundläggande rättigheter och friheter, särskilt deras rätt till skydd av personuppgifter (artikel 1.2). Förordningen ska tillämpas på behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg samt på annan behandling än automatisk av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register (artikel 2.1). EU:s dataskyddsförordning kompletteras i svensk rätt med bl.a. lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) och förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

En personuppgift är enligt EU:s dataskyddsförordning varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person (artikel 4.1). Regeringen föreslår bestämmelser som innebär uppgiftsskyldigheter för myndigheter, kommuner och privata aktörer i olika avseenden. Det innebär i sin tur att det kan komma att bli fråga om en utökad behandling av personuppgifter. De uppgifter som kommer att behandlas är inte s.k. känsliga personuppgifter och innefattar heller inte personuppgifter som rör fällande domar eller överträdelser (artiklarna 9 och 10).

För att en behandling av personuppgifter ska vara laglig krävs enligt EU:s dataskyddsförordning att den vilar på en rättslig grund. En sådan rättslig grund är t.ex. att behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som den personuppgiftsansvarige har (artikel 6.1 c). En annan rättslig grund är att behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (artikel 6.1 e).

När det gäller Livsmedelsverkets behandling av personuppgifter kommer denna ske i samband med att myndigheterna samlar in uppgifter som behövs för rapporteringen till EU enligt artikel 18 i det nya dricksvattendirektivet. Övrig personuppgiftsbehandling kommer ske i samband med att uppgifter samlas in och delas när riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområdena och riskbedömning avseende fastighetsinstallationer utförs i enlighet med artiklarna 8 och 10 i det nya dricksvattendirektivet. Livsmedelsverket kommer att ha en författningsreglerad skyldighet att rapportera vissa uppgifter enligt artikel 18 i det nya dricksvattendirektivet till kommissionen, Europeiska miljöbyrån och Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar. Även vattenleverantörernas skyldighet att lämna uppgifter som behövs för Livsmedelsverkets rapportering kommer att vara författningsreglerad. Detsamma gäller vattenmyndigheternas skyldighet att utföra riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten, kommunernas skyldighet att lämna uppgifter till vattenmyndigheterna, vattenmyndigheternas skyldighet att lämna vissa uppgifter till vattenleverantörerna samt skyldigheten för en kommun, fastighetsägare eller nyttjanderättshavare att lämna uppgifter till den myndighet som ska utföra riskbedömning avseende fastighetsinstallationer. För att utpekade myndigheter ska kunna fullgöra sina skyldigheter krävs att de samlar in de uppgifter som anses nödvändiga, och därigenom behandlar personuppgifter. Behandlingen hos aktuella myndigheter kan alltså anses vara nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse och därmed tillåten enligt artikel 6.1 c i EU:s dataskyddsförordning och 2 kap. 1 § dataskyddslagen. Även i den mån kommuner och privata aktörer

behandlar personuppgifter kan denna behandling anses vara nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse och således tillåten enligt samma bestämmelser.

Behandlingen hos utpekade myndigheter kan också anses vara nödvändig för att fullgöra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning. Alla uppgifter som riksdagen eller regeringen gett i uppdrag åt statliga myndigheter att utföra är av allmänt intresse. Om uppgifterna inte vore av allmänt intresse skulle myndigheterna inte ha ålagts att utföra dem (se propositionen Ny dataskyddslag, prop. 2017/18:105 s. 56–57). Utpekade myndigheter bör därför även med stöd av artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning och 2 kap. 2 § dataskyddslagen kunna utföra den personuppgiftsbehandling som är nödvändig för att fullgöra sina uppdrag.

Den rättsliga grunden för myndigheternas behandling av personuppgifter är vidare fastställd i enlighet med artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning eftersom myndigheternas ansvar pekas ut i nationell rätt. Detsamma gäller för kommuner och privata aktörers skyldighet att lämna uppgifter.

Det är myndigheternas och övriga aktörers sak att, i egenskap av personuppgiftsansvariga, säkerställa att varje behandling av personuppgifter sker i enlighet med principerna i artikel 5 i EU:s dataskyddsförordning. Att behandlingen ska ske i enlighet med dessa principer innebär bl.a. att uppgifterna endast ska behandlas för det ändamål som de är avsedda för, att uppgifterna ska vara relevanta och inte allt för omfattande i förhållande till ändamålet och att uppgifterna ska vara korrekta och nödvändigt uppdaterade. Regeringen anser att det integritetsintrång som en behandling av personuppgifterna innebär får anses proportionerligt. Det är fråga om behandling av en begränsad mängd uppgifter som inte är av känslig karaktär, t.ex. uppgifter om namn och kontaktuppgifter. Intrånget i den personliga integriteten torde därför vara förhållandevis litet.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att den personuppgiftsbehandling som förslagen ger upphov till är förenligt med EU:s dataskyddsförordning. Den reglering som finns i EU:s dataskyddsförordning, dataskyddslagen och förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning utgör en tillräcklig reglering för den personuppgiftsbehandling som kan komma att ske hos de aktörer som ska fullgöra uppgifter som följer av det nya dricksvattendirektivet. Det behöver således inte införas någon ytterligare reglering.

13 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2024.

Regeringens bedömning: Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens förslag. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om ikraftträdandet eller övergångsbestämmelser.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt artikel 24 i det nya dricksvattendirektivet ska medlemsstaterna senast den 12 januari 2023 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att genomföra det nya dricksvattendirektivet. Det nuvarande dricksvattendirektivet, i dess lydelse enligt de akter som anges i del A i bilaga VI, upphörde att gälla med verkan från och med den 13 januari 2023.

Genomförandet av det nya dricksvattendirektivet är försenat. Som framgår av avsnitt 3 har Europeiska kommissionen inlett ett överträdelseärende mot Sverige om för sent genomförande av direktivet. De föreslagna lagändringarna bör därför träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen föreslår mot den bakgrunden att lagändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2024. Det bedöms inte finnas något behov av övergångsbestämmelser.

14 Konsekvenser

14.1 Statliga myndigheter

Regeringens bedömning: Förslagen innebär att berörda myndigheter får nya eller utökade uppgifter. Tillkommande kostnader för uppgifterna kan hanteras inom respektive myndighets befintliga anslag.

Utredningens bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att Sveriges geologiska undersöknings (SGU) anslag ska ökas ytterligare.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser yttrar sig inte över utredningens bedömning.

Några länsstyrelser, däribland *länsstyrelserna i Västra Götalands och Örebro län*, bedömer att det finns en risk att det tillskott som utredningen föreslår ska tillföras länsstyrelserna inte är tillräckligt. *Luleå tekniska universitet* ifrågasätter om det är möjligt för 15 personer som förstärkning vid vattenmyndigheterna och beredningssekretariaten att i rimlig takt göra riskbedömning och riskhantering för tillrinningsområden för uttagspunkten för dricksvatten.

Havs- och vattenmyndigheten uppskattar att myndigheten initialt behöver minst fyra årsarbetskrafter för att kunna ta fram föreskrifter avseende riskbedömningen och riskhanteringen för tillrinningsområden för uttagspunkter.

Livsmedelsverket bedömer att arbetet med rapportering enligt artikel 18.1 i det nya dricksvattendirektivet innebär ett behov av anslagsförstärkning på 4 miljoner.

Växjö tingsrätt (mark- och miljödomstolen) bedömer att konsekvenserna för mark- och miljödomstolarna bör bli begränsade.

Skälen för regeringens bedömning

Länsstyrelserna

Regeringen föreslår i avsnitt 7.1 att riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter hanteras av vattenmyndigheterna, dvs. den länsstyrelse som i varje vattendistrikt är utpekad vattenmyndighet, inom ramen för vattenförvaltningen. Det innebär att vattenmyndigheterna ska identifiera vilka tillrinningsområden som finns i vattendistriktet och bedöma eventuella faror. Det innebär också att vattenmyndigheterna på grundval av resultatet av riskbedömningen ska bedöma om det finns behov av att vidta riskhanteringsåtgärder. Förebyggande och begränsande åtgärder ska enligt regeringens förslag ingå i de åtgärdsprogram som upprättas för vatten.

I likhet med utredningen bedömer regeringen att de nya uppgifterna kommer att kräva en betydande arbetsinsats, särskilt under den första cykeln. Under den första cykeln ska bl.a. de tillrinningsområden som omfattas av riskbedömningen och riskhanteringen identifieras och kartläggas för första gången. Vattenmyndigheterna bedömer enligt betänkandet att det totala antalet vattenförekomster som ska hanteras ökar med uppskattningsvis 10 procent på grund av kraven i det nya dricksvattendirektivet. Länsstyrelserna, inklusive vattenmyndigheterna, har i budgetpropositionen för 2023 tillförts 31 miljoner kronor per år under perioden 2023–2027. Anslaget 5:1 Länsstyrelserna m.m. och anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö har ökats med 21 respektive 10 miljoner kronor (prop. 2022/23:1, utg.omr. 1 och 20, bet. 2022/23:FiU1, rskr. 2022/23:51). Flera remissinstanser, däribland *länsstyrelserna i Västra Götalands och Örebro län* och *Luleå tekniska universitet*, ifrågasätter om beräknade medel kommer vara tillräckligt. Regeringens anser att kostnaderna för de tillkommande arbetsuppgifterna inte är större än att de ryms inom myndigheternas befintliga ekonomiska ramar.

Havs- och vattenmyndigheten och SGU

I avsnitt 7.2 bedömer regeringen att flertalet av de bestämmelser som behövs för att genomföra bestämmelserna om riskbedömning och riskhantering av tillrinningsområden för uttagspunkter kan meddelas på lägre nivå än lag, dvs. i förordning eller myndighetsföreskrifter. Regeringen anser att det är lämpligt att Havs- och vattenmyndigheten och SGU får bemyndiganden att meddela sådana föreskrifter inom sina respektive områden. Att ta fram sådana föreskrifter, med tillhörande vägledning, innebär en ökad arbetsbörda för myndigheterna. I budget-

propositionen för 2023 har SGU:s anslag 1:8 ökats med 2 miljoner kronor per år under perioden 2023–2027 för att täcka kostnader för arbete till följd av genomförandet av dricksvattendirektivet (prop. 2022/23:1, utg.omr. 24, anslag 1:8, bet. 2022/23:FiU1, rskr. 2022/23:51). De tillkommande uppgifterna kan enligt regeringen hanteras inom befintliga anslagsramar.

Av betänkandet framgår att Havs- och vattenmyndigheten bedömt att det behövs en förstärkning med minst en handläggartjänst. *Havs- och vattenmyndigheten* uppskattar däremot i sitt remissvar att det initialt behövs minst fyra årsarbetskrafter för att kunna ta fram föreskrifter avseende riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområdena. Regeringen gör bedömningen att kostnaderna inte kan anses vara större än att de ryms inom myndighetens befintliga ekonomiska ramar.

Den myndighet som ska utföra riskbedömning avseende fastighetsinstallationer

Regeringen föreslår i avsnitt 8.1 att riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer ska hanteras av den myndighet som regeringen bestämmer. Det innebär att den myndigheten ska utföra en allmän analys av potentiella risker som är förknippade med fastighetsinstallationer och även ansvara för att samla in och analysera information om den övervakning av legionella och bly som myndigheten bedömer är relevant för riskbedömningen. I arbetet ingår också att fastställa de parametervärden som är relevanta för den övervakningen. Det kommer däremot vara upp till alla berörda myndigheter att inom sina respektive ansvarsområden och utifrån vad riskbedömningen visar ta ställning till vilka åtgärder som, inom ramen för befintlig reglering på området, kan behöva vidtas. Den myndighet som utför riskbedömningen kommer dock ha ett ansvar att följa upp vilka åtgärder som har vidtagits eller ska vidtas och vara pådrivande i det arbetet. Uppgifter om vidtagna åtgärder ska rapporteras vidare till EU.

Regeringens förslag innebär nya uppgifter för den myndigheten som regeringen bestämmer ska ansvara för riskbedömningen. Den största arbetsinsatsen kommer att behövas inför den första riskbedömningen. Då ska myndigheten bl.a. meddela vissa föreskrifter, göra ett urval av vilka fastigheter som ska vara prioriterade och inhämta kunskap för att kunna utföra riskbedömningen, om sådana inte redan finns på myndigheten. Vidare ska myndigheten samråda med andra myndigheter för att tillvarata expertkunskaper som finns där. Regeringen bedömer att förslaget skulle kunna medföra vissa ökade kostnader för den myndighet som regeringen bestämmer ska utföra riskbedömningen. Regeringens utgångspunkt är att eventuella merkostnader av förslaget bör hanteras inom befintliga anslagsramar och avser att återkomma till hur dessa kostnader ska finansieras inom ramen för den sammanhållna budgetprocessen.

Livsmedelsverket

I avsnitt 10.2 föreslår regeringen ett bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna uppgifter till Livsmedelsverket som rör kvaliteten på dricksvatten. Vidare föreslås att Livsmedelsverket ska kunna förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten och som inte lämnar

de uppgifter som krävs att fullgöra denna skyldighet. Ett sådant föreläggande föreslås få förenas med vite. Syftet med bemyndigandet är att Livsmedelsverket ska kunna begära in uppgifter som rör dricksvattenkvaliteten för att därefter rapportera vidare uppgifterna till EU.

Livsmedelsverket ansvarar sedan tidigare för rapportering om dricksvatten till EU enligt det tidigare dricksvattendirektivet. Rapporteringen enligt det nya dricksvattendirektivet är dock mer omfattande och rör fler uppgifter. Det finns t.ex. ingen begränsning i det nya dricksvattendirektivet om vilka dricksvattenanläggningar som ska omfattas av rapporteringen. Enligt Livsmedelsverkets uppgifter omfattades tidigare 425 kommunala dricksvattenanläggningar av rapportering. Om alla dricksvattenanläggningar omfattas av rapporteringen handlar det i stället om ca 2 800 kommunala och 800 övriga dricksvattenanläggningar. ”Övriga” i detta sammanhang handlar enligt Livsmedelsverket framför allt om livsmedelsindustrier med egen dricksvattenförsörjning. Därtill ska rapporteringen till EU göras på ett annat sätt än tidigare. I stället för en sammanställd rapport, som det tidigare direktivet ställde krav på, ska medlemsstaterna upprätta dataset som ska uppdateras med jämna intervall. Vilka tekniska krav som kommer att ställas på medlemsstaterna i det hänseendet kan inte utläsas av direktivet. Kommissionen får anta genomförandeakter som ska fastställa formatet för den information som ska lämnas och på vilket sätt den ska presenteras. För tillfället pågår ett arbete för att ta fram ett system för rapporteringen inom EU. Kommissionen arbetar också med att ta fram en vägledning till medlemsstaterna om rapporteringen enligt artikel 18.

Ansvaret för rapportering enligt artikel 18 innebär således att Livsmedelsverket kommer behöva hantera en större mängd uppgifter än tidigare. Det ställer i sin tur krav på såväl lämpliga datasystem som administrativa rutiner. Livsmedelsverket bedömer att uppgiften att ansvara för rapporteringen enligt artikel 18.1 medför ett behov av anslagsförstärkning. Regeringen ifrågasätter inte att uppgiften kommer att medföra en kostnadsökning men bedömer att denna inte är högre än att den ska finansieras inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen om ett nytt bemyndigande och att Livsmedelsverket ska få förelägga den verksamhetsutövare som inte kommer in med efterfrågade uppgifter kan medföra en viss ökad administrativ belastning för myndigheten. De nya uppgifterna bör dock endast medföra marginellt ökade kostnader, vilka också ska finansieras inom befintliga ekonomiska ramar.

Boverket

I avsnitt 9.2 föreslår regeringen att EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas på produkter som är avsedda att komma i kontakt med dricksvatten. Detta innebär bl.a. att regeringen ska utse en myndighet som ska utöva marknadskontroll över sådana produkter. Det innebär i sin tur en ny uppgift för den myndigheten, och ökade kostnader. När det gäller kostnaderna för marknadskontroll varierar det hos de olika myndigheter som utför marknadskontroll och skillnaden mellan myndigheterna är stor. Detta beror på omfattningen av marknadskontrollen och hur komplicerad marknadskontrollen är.

Boverket utför i dag marknadskontroll över övriga byggprodukter. Regeringen anser därför att det kan vara lämpligt att Boverket är marknadskontrollmyndighet även när det gäller produkter som kommer i kontakt med dricksvatten. I betänkandet anges att Boverket beräknat kostnaden för ett marknadskontrollprojekt, som enligt myndigheten bör utföras vid ett tillfälle under de fem år som följer, till 1 115 000 kronor för en årsarbetskraft och 500 000 kronor för övriga kostnader. Ett sådant projekt kan göras först när den nya regleringen finns på plats, vilket enligt Boverket är tidigast år 2025. Regeringens bedömning är att en sådan kostnad kan hanteras inom myndighetens befintliga ekonomiska ramar.

Domstolarna

Förslagen i denna proposition bedöms också påverka rättsväsendet. Marknadskontrollmyndighetens beslut om föreläggande och vite enligt plan- och bygglagen kommer att kunna överklagas till mark- och miljödomstolen. Livsmedelsverkets beslut om föreläggande och vite avseende uppgiftsskyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten kommer att kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Som *Växjö tingsrätt (mark- och miljödomstolen)* anför så bör konsekvenserna för mark- och miljödomstolarna bli begränsade. Detsamma får anses gälla för förvaltningsdomstolarna. Sammantaget bedömer regeringen att eventuella kostnadsökningar som förslagen kan ge upphov till för rättsväsendet är marginella och ryms inom ramen för befintliga ekonomiska ramar.

14.2 Kommunerna

Regeringens bedömning: Nya och utökade uppgifter för kommunerna förväntas inte påverka kommunernas kostnader i någon större omfattning.

De nya uppgifterna utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen som bedöms vara proportionerlig.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inga synpunkter på utredningens bedömning. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anför att införlivandet av det nya direktivet kommer innebära stora förändringar för tillsynsmyndigheterna.

Skälen för regeringens bedömning: Förslaget i avsnitt 7.3 att det ska upprättas åtgärdsprogram om det behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten kan påverka kommunerna. Åtgärder i ett sådant åtgärdsprogram ska kunna riktas mot kommunerna och en kommun har enligt 5 kap. 11 § miljöbalken en skyldighet att vidta de åtgärder som följer av ett åtgärdsprogram. Det är dock endast åtgärder som inte redan vidtas med anledning av EU:s ramdirektiv för vatten som ska tas med i åtgärdsprogrammet. I såväl tidigare som nuvarande åtgärdsprogram för vatten omfattas kommunerna redan av vissa åtgärder. I nuvarande åtgärdsprogram för perioden 2022–2027 anges t.ex. att kommunerna ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida

dricksvattenförsörjningen. Det innebär bl.a. att kommunerna särskilt behöver anordna t.ex. erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter, exempelvis i form av vattenskyddsområden, och bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över redan beslutade vattenskyddsområden. Frågor om dricksvatten och skydd av dricksvattenförsörjningen är således sådant som kommunerna redan arbetar med. Regeringens bedömning i nuläget är därför att genomförandet av artikel 8 i fråga om riskhanteringsåtgärder inte bör innebära några nya åtaganden för kommunerna i någon större utsträckning. Eventuella kostnadsökningar förväntas därför bli marginella. Att fullt ut bedöma förslagets konsekvenser är dock inte möjligt eftersom vilka åtgärder som tas med i åtgärdsprogrammet beror på utfallet av själva riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter. Enligt regeringens förslag är det vattenmyndigheterna som ska utföra riskbedömningen och som ska bedöma vilka förebyggande och begränsande åtgärder som kan bli aktuella att vidta som en följd av riskbedömningen. Det kommer således vara vattenmyndigheterna som bestämmer om några åtgärder ska riktas mot kommunerna. Därtill påverkas bedömningen av förslagets konsekvenser av hur den närmare regleringen kring riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområden slutligen utformas, vilket framför allt kommer ske i myndighetsföreskrifter. Enligt förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning ska förvaltningsmyndigheter under regeringen innan de utfärdar föreskrifter utreda konsekvenserna av dessa, bl.a. för kommunerna.

Det ska också beaktas att en konsekvensanalys av beslutade åtgärder och åtgärdsprogrammen ska göras av vattenmyndigheterna inom ramen för bestämmelserna i 5 kap. 9 § miljöbalken och 6 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen. Den konsekvensanalysen ska ingå i åtgärdsprogrammen och innehålla en bedömning av såväl de ekonomiska som de miljömässiga konsekvenserna av åtgärderna, varvid kostnader och nytta ska kvantifieras. Vidare kan det konstateras att framtagandet av ett åtgärdsprogram även ska föregås av ett brett samrådsförfarande med möjlighet för såväl allmänheten som berörda myndigheter, kommuner och andra aktörer att påverka programmens innehåll.

Förslaget enligt ovan innebär en inskränkning i det kommunala självbestämmandet. När det gäller sådan lagstiftning ska en avvägning göras mellan de kommunala självstyrelseintressena och de nationella intressen som den föreslagna lagstiftningen ska tillgodose (se 14 kap. 3 § regeringsformen). Regeringen bedömer att ingreppet inte går längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till vikten av att säkerställa Sveriges skyldigheter enligt EU-rätten.

Som *Sveriges Kommuner och Regioner* anför så innebär införlivandet av det nya direktivet förändringar för de kommunala tillsynsmyndigheterna. I avsnitt 9.1 föreslås att direktivets krav på produkter och material i kontakt med dricksvatten ska införas genom nya bestämmelser i plan- och bygglagstiftningen. Det innebär i sin tur att byggnadsnämnderna vid tillsynen av att byggherren fullgör sina skyldigheter i enlighet med plan- och bygglagen även kommer att behöva beakta tillkommande krav på produkter och material i kontakt med dricksvatten. Det finns ingen möjlighet för kommunerna att ta ut avgift för byggnadsnämndens tillsyn. Eftersom byggnadsnämnderna redan i dag utför tillsyn över att bygg-

herrarna följer kraven i plan- och bygglagstiftningen bör kommunernas kostnader dock inte påverkas i någon större utsträckning av de nya bestämmelserna. I plan- och bygglagstiftningen ställs det t.ex. krav på att ett byggnadsverk ska ha de tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om bl.a. hälsa och hygien. Vidare anges att ett byggnadsverk ska vara projekterat och utfört på ett sådant sätt att det inte medför en oacceptabel risk för användarnas eller grannarnas hygien eller hälsa, särskilt inte som följd av förorening eller förgiftning av vatten. Genomförandet av det nya dricksvattendirektivet innebär således i sig inte någon ny uppgift för den kommunala byggnadsnämnden, utan endast en tydligare reglering kring material i kontakt med dricksvatten. Tydligare bestämmelser om material och produkter i kontakt med dricksvatten kan i stället underlätta för byggnadsnämnderna i deras roll som tillsynsmyndighet. Som det konstateras i avsnitt 9.1 kan det behövas vissa utbildningsinsatser, men detta bör rymmas inom ordinarie fortbildning. Regeringen förutsätter att ansvariga myndigheter ger den vägledning som bedöms nödvändig. Eftersom kommunerna redan i dag utför tillsyn enligt plan- och bygglagen bedömer regeringen att förslaget inte kan anses vara ett oproportionerligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Förslagen i avsnitt 7.2 innebär att det i föreskrifter kan komma att införas en skyldighet för kommuner att lämna de uppgifter som behövs för riskbedömningen avseende tillrinningsområdena till vattenmyndigheterna. Det finns redan i dag en bestämmelse i vattenförvaltningsförordningen (2006:440) om skyldighet för kommunerna att ge in det underlag som de innehar och som vattenmyndigheten behöver för att fullgöra sina uppgifter i fråga om kartläggning och analys av vattendistrikten. I och med regeringens förslag kan denna skyldighet komma att utökas till att också gälla uppgifter som behövs för riskbedömningen avseende tillrinningsområdena. I avsnitt 8.1 föreslås ett bemyndigande som innebär att det kan införas en skyldighet för en kommun att lämna uppgifter till den myndighet som ska utföra riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer. De föreslagna bemyndigandena bedöms kunna medföra en viss ökad arbetsbörda för kommunerna. Hur stora kostnader förslagen medför beror på i vilken utsträckning berörda myndigheter väljer att använda sig av rätten att inhämta uppgifter från kommunerna. Eftersom det endast rör sig om uppgifter som kommunen redan ska ha tillgång till bedömer regeringen dock att kostnaderna bör bli begränsade. Inte heller dessa förslag kan anses vara en oproportionell inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

Även det föreslagna bemyndigandet om uppgiftsskyldighet i livsmedelslagen berör de kommunala förvaltningar eller kommunalförbund som producerar eller tillhandahåller dricksvatten. De närmare konsekvenserna för dessa aktörer beskrivs i avsnitt 14.3.

14.3 Dricksvattenproducenter och distributörer

Regeringens bedömning: Förslagen innebär en viss ökad administrativ börda för den som producerar eller distribuerar dricksvatten.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Jönköpings och Mölndals kommuner*, *Svenskt Vatten AB* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, menar att förslaget kan komma att leda till en ökad administrativ börda för den som producerar eller distribuerar dricksvatten.

Skälen för regeringens bedömning: Som anges ovan föreslår regeringen i avsnitt 10.2 att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ges rätt att meddela förskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna uppgifter till Livsmedelsverket som rör kvaliteten på dricksvatten. Förslaget innebär att det, till skillnad från i dag, kan bli obligatoriskt för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna uppgifter till Livsmedelsverket. Av artikel 18 i det nya dricksvattendirektivet framgår att det bl.a. rör sig om uppgifter om parametervärden som har överskridits och vilka avhjälpande åtgärder som vidtagits. Även uppgifter om dricksvattenrelaterade incidenter som har orsakat en potentiell risk för människors hälsa och vilka åtgärder som vidtagits i den situationen ska rapporteras.

Betydligt fler producenter och distributörer kommer att omfattas av rapporteringen enligt det nya dricksvattendirektivet än enlig det tidigare direktivet. Tidigare omfattades 425 kommunala dricksvattenanläggningar av rapportering. Om alla dricksvattenanläggningar omfattas av rapporteringen handlar det i stället om ca 2 800 kommunala och 800 övriga dricksvattenanläggningar.

Uppgiftsskyldigheten innebär för den enskilda dricksvattenproducenten eller distributören att denna måste ta fram och sammanställa relevanta uppgifter. Detta kan, som flera remissinstanser lyfter, leda till en viss ökad administrativ börda och ökade kostnader. Uppgiftsskyldigheten omfattar dock uppgifter som redan finns hos den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten eftersom det i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2022:12) om dricksvatten ställs krav på att genomföra undersökningar av dricksvattnets kvalitet samt vid avvikelser utreda orsaker till att kraven inte uppfylls och vidta nödvändiga åtgärder för att uppfylla dem. Det får vidare förutsättas att en stor del av de uppgifter som ska lämnas är automatiserade, vilket underlättar hanteringen. Den sammantagna bedömningen är att även om förslaget leder till en viss ökad administrativ börda och kostnader bör dessa bli begränsande.

14.4 Övriga företag

Regeringens bedömning: Harmoniserade bestämmelser om produkter och material i kontakt med dricksvatten bör underlätta för företagen och bidra till en mer fungerande inre marknad. Detta bör i sin tur verka positivt på konkurrensförhållandena inom den sektorn och ge konsumenterna tillgång till ett större utbud av säkra produkter.

En för fastighetsägare och nyttjanderättshavare skyldighet att lämna uppgifter till den myndighet som ska utföra riskbedömningen leder till marginella kostnadsökningar.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inga synpunkter på utredningens bedömning.

Regelrådet efterlyser en tydligare beskrivning av hur förslagen i betänkandet påverkar företagen.

Jönköpings kommun framhåller att processen för att få en produkt testad och godkänd inte får bli alltför dyr och komplicerad. *VVS-Fabrikanternas Råd* anser att de tester och administration som direktivet ställer krav på ska vara enkla och proportionerliga. Det nya dricksvattendirektivet får inte bli en katalysator till att branschen konsolideras till ett fåtal stora aktörer.

Skälen för regeringens bedömning: Genom artikel 11 i direktivet införs harmoniserande bestämmelser gällande material och produkter i kontakt med dricksvatten. Den närmare regleringen kommer att antas av Europeiska kommissionen i genomförandeakter och delegerade akter. Med stöd av det föreslagna bemyndigandet i avsnitt 9.1 kan regeringen meddela föreskrifter för att genomföra eller komplettera kommande genomförandeakter.

Bestämmelser om material i kontakt med dricksvatten skiljer sig i dag åt mellan EU:s medlemsstater vilket fragmenterar den inre marknaden, försvårar tillträdet på olika delmarknader och innebär att företagen inom sektorn är tvungna att förhålla sig till olika administrativa processer och tekniskt-hygieniska krav. Ett införande av harmoniserade krav för material i kontakt med dricksvatten bör förenkla för företagen och möjliggöra för dem att verka på fler marknader. Detta bör i sin tur verka positivt på konkurrensförhållandena inom sektorn och ge konsumenterna tillgång till ett större utbud av säkra produkter.

Enligt branschorganisationen VVS-Fabrikanternas Råd berörs ca 20 företag i Sverige som tillverkar och saluför material i kontakt med dricksvatten direkt av de nya reglerna i det nya dricksvattendirektivet. Ett stort antal företag inom VVS- och installationsnäringarna påverkas indirekt genom att de i sin verksamhet yrkesmässigt använder sig av produkter som omfattas av direktivets krav på material i kontakt med dricksvatten. Det exakta antalet företag inom VVS- och installationsbranschen som kommer att påverkas genom de nya reglerna för material i kontakt med dricksvatten är dock svårt att fastställa. Branschorganisationen Säker Vatten AB, som verkar för att utveckla, förvalta och marknadsföra branschregler, samt att kontrollera och auktorisera VVS-företag, uppger sig ha 2 215 auktoriserade medlemsföretag. Installatörsföretagen, vilka organiserar företag som installerar, optimerar och kontrollerar VVS-, el- och teleteknik, uppger sig ha över 3 600 medlemsföretag.

I Sverige tillämpas i dag ett frivilligt system med typgodkännande som till stor del liknar det system som är förebilden för bestämmelserna i det nya dricksvattendirektivet. Ett svenskt typgodkännande baseras till stora delar på underlag från samarbetet inom det så kallade 4MS-initiativet och en nordisk standard för mässingslegeringar. Mässingslegeringarna är speciellt anpassade till de vattenkvaliteterna som finns i Sverige och Finland. Under förutsättning att de kommande bestämmelserna utformas så att de anpassas även till våra nordiska vattenkvaliteter bedömer regeringen att det i praktiken inte kommer att bli så stora skillnader jämfört med dagens frivilliga system. I Sverige tillämpas dock för närvarande systemet med nationellt typgodkännande i mindre omfattning för till exempel vattenverk, reservoarer eller distributionsnät. I dessa delar kan det därför bli större förändringar. Kompetens och certifieringsorgan finns

redan i Sverige för att kunna göra de prövningar som sannolikt kommer att behövas.

Exakt vilka krav som kommer att ställas på de företag som tillverkar och saluför material i kontakt med dricksvatten kommer dock inte att framgå förrän de genomförandeakter och delegerade akter som avses i artikel 11 är antagna och eventuella nationella bestämmelser ska tas fram. Först då kan en fullständig bedömning göras av hur stor den administrativa bördan blir och vilka kostnader det medför för berörda företag. Det är därför svårt att nu uppfylla *Regelrådets* önskan om en tydligare beskrivning av hur förslaget om genomförandet av artikel 11 påverkar företagen.

Förslaget att EU:s marknadskontrollförordnings bestämmelser ska tillämpas på produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten kommer också att påverka de företag som tillverkar och saluför produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten. I vilken utsträckning de berörs beror bl.a. på hur stora krav som ställs på företagen att samarbeta med marknadskontrollmyndigheten och hur marknadskontrollmyndigheten väljer att utnyttja sina befogenheter enligt 11 kap. 26 b § plan- och bygglagen. Enligt artikel 14.2 i EU:s marknadskontrollförordning ska marknadskontrollmyndigheten beakta proportionalitetsprincipen vid tillämpningen av alla sina befogenheter. Även om förslaget medför ytterligare arbetsbörda och ökade administrativa kostnader för berörda företag kan en mer effektiv och ändamålsenlig marknadskontroll förväntas gynna seriösa företag och leda till en förbättrad och rättvisare konkurrens på den berörda marknaden. En stärkt marknadskontroll på den inre marknaden syftar särskilt till att skapa bättre möjligheter för små och medelstora företag (jfr skäl 3 i EU:s marknadskontrollförordning).

De företag som berörs av de föreslagna ändringarna i livsmedelslagen är sådana som producerar eller tillhandahåller dricksvatten. Konsekvenserna för dessa verksamhetsutövare beskrivs i avsnitt 14.3.

Förslaget om ett nytt bemyndigande i 9 kap. miljöbalken innebär att fastighetsägare och nyttjanderättshavare kan bli skyldiga att lämna uppgifter till den myndighet som regeringen bestämmer ska utföra riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer. Endast uppgifter som verksamhetsutövaren redan har tillgång till ska lämnas. Förslaget bedöms därför endast medföra en begränsad arbetsinsats och därmed marginella kostnader.

14.5 Enskilda

Regeringens bedömning: Genomförandet av det nya dricksvattendirektivet förväntas få positiva effekter för folkhälsan.

En harmoniserad reglering om material i kontakt med dricksvatten i EU bör gynna konsumenterna i form av ett förbättrat utbud, ökad kvalitet och lägre priser.

Utredningen gör ingen samlad bedömning av konsekvenserna för enskilda när det gäller folkhälsan eller införandet av bestämmelser om material i kontakt med dricksvatten.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser lämnar inga synpunkter i denna del. *Karolinska institutet* framhåller att dricksvatten är vårt

viktigaste livsmedel och även små försämringar av dricksvattenkvalitet kan ha mycket stor påverkan på hälsan i befolkningen.

Skälen för regeringens bedömning: Syftet med det nya dricksvattendirektivet är att skydda människors hälsa från de skadliga effekterna av alla slags föroreningar av dricksvatten genom att säkerställa att det är hälsosamt och rent. Genomförandet av direktivet bidrar således till att upprätthålla eller förbättra kvaliteten på dricksvattnet, vilket innebär hälsovinster för enskilda.

Förslaget om nya bestämmelser om material i kontakt med dricksvatten bör enligt regeringen innebära en förbättring för konsumenterna. En harmoniserad reglering om material i kontakt med dricksvatten i EU bör på sikt leda till att den inre marknaden fungerar bättre för den aktuella produktkategorin, vilket kan gynna konsumenterna i form av ett förbättrat utbud, ökad kvalitet och lägre priser. Under förutsättning att kommissionens genomförandebestämmelser utformas på ett ändamålsenligt sätt bör konsumenterna också kunna dra nytta av minskad förekomst av oönskade ämnen som genom migration från materialen når dricksvattnet.

14.6 Övriga konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen förväntas medföra positiva effekter för miljön.

Förslagen har inte några konsekvenser för jämställdheten, brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet eller för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet. Förslaget bedöms inte heller få några effekter på integrationen.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanser lämnar inga synpunkter på utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Målet med det nya dricksvattendirektivet är framför allt att skydda människor men även miljön från de skadliga effekterna av förorenat vatten. Regeringens förslag syftar till att bidra till ett korrekt och effektivt genomförande av det nya dricksvattendirektivet, vilket i sin tur bedöms medföra positiva effekter för miljön.

Regeringen bedömer att förslagen inte kommer att ha några konsekvenser för jämställdheten, brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet eller för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet. Förslaget bedöms inte heller få några effekter på integrationen.

15 Författningskommentar

15.1 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

5 kap.

Risker för kvaliteten på dricksvatten

6 b § *Den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker i tillrinningsområdena för dricksvattenuttag för sådant som kan påverka kvaliteten på dricksvatten.*

Paragrafen är ny. Bestämmelsen är en del i genomförandet av artikel 8 i det nya dricksvattendirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

I paragrafen anges att den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker i tillrinningsområdena för dricksvattenuttag för sådant som kan påverka kvaliteten på dricksvatten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vad som ingår i uppgiften att bevaka risker, eller överlåta föreskriftsrätten till en myndighet. Det handlar bl.a. om att kartlägga tillrinningsområdena, identifiera faror och farliga händelser och göra en bedömning av den risk som de kan utgöra för kvaliteten på dricksvatten. Om riskbedömningen innebär att det behöver vidtas åtgärder för att skydda kvaliteten på dricksvatten ska regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, upprätta ett förslag till åtgärdsprogram i enlighet med 5 kap. 7 §.

6 c § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en kommun ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker som avses i 6 b §.*

Paragrafen är ny. Bestämmelsen är en del i genomförandet av artikel 8 i det nya dricksvattendirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

I paragrafen ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om att en kommun ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker som avses i 5 kap. 6 b §. Det skulle t.ex. kunna vara uppgifter om vilka vattenverk och uttagspunkter som finns inom kommunen. Det skulle också kunna röra sig om uppgifter om vilka vattenskyddsområden som finns i kommunen.

7 § Om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm *eller för att skydda kvaliteten på dricksvatten*, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram.

Om en miljökvalitetsnorm för ett geografiskt område inte kan följas på grund av att miljön påverkas av en verksamhet som ligger utanför området, ska ett förslag till åtgärdsprogram upprättas för hela det område där störningar som påverkar möjligheten att följa normen förekommer.

Den som upprättar *ett förslag till åtgärdsprogram* ska

1. genom kungörelse i ortstidning eller på annat sätt ge de myndigheter, kommuner, organisationer, verksamhetsutövare, allmänheten och övriga som berörs av åtgärdsprogrammet tillfälle under minst två månader att lämna synpunkter på förslaget, och

2. i en särskild sammanställning redovisa synpunkterna och hur hänsyn tas till dem samt *se till att* sammanställningen *finns tillsammans med* de övriga handlingarna i ärendet.

I paragrafen anges bl.a. när ett förslag till åtgärdsprogram ska tas fram. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Ändringen i *första stycket* innebär att kravet på att upprätta ett förslag till åtgärdsprogram utvidgas till att också gälla om det behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten. Av den nya bestämmelsen i 5 kap. 6 b § framgår att den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker i tillrinningsområdena för dricksvattenuttag för sådant som kan påverka kvaliteten på dricksvatten. Skyldigheten att ta fram ett förslag till åtgärdsprogram inträder när sådana risker identifierats och det bedöms nödvändigt med åtgärder för att skydda kvaliteten på dricksvatten. På samma sätt som gäller för åtgärdsprogram som upprättas för att följa en miljökvalitetsnorm får åtgärder för att skydda kvaliteten på dricksvatten endast riktas till myndigheter och kommuner (jfr t.ex. propositionen Miljöbalk, prop. 1997/98:45 del 1 s. 260 och 271 och propositionen Förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, prop. 2003/04:2 s. 24). Myndigheter och kommuner är enligt 5 kap. 11 § skyldiga att inom sitt ansvarsområde vidta de åtgärder som anges i åtgärdsprogrammet. Sådana åtgärder kan exempelvis vara att meddela nya föreskrifter eller utföra ytterligare tillsyn.

Ändringen i *tredje stycket* är en följd av att kraven på att ge berörda tillfälle att lämna synpunkter på ett förslag till åtgärdsprogram och i en särskild sammanställning redovisa synpunkterna m.m. gäller både åtgärder som behövs för att skydda en miljökvalitetsnorm och åtgärder som behövs för att skydda dricksvattenkvaliteten. I övrigt görs språkliga ändringar.

9 § Ett åtgärdsprogram får omfatta all verksamhet och alla åtgärder som kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormer *eller påverka kvaliteten på dricksvatten.*

Programmet ska innehålla

1. uppgifter om den eller de miljökvalitetsnormer som ska följas *eller den eller de risker för dricksvatten som har identifierats*,
2. uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljökvalitetsnormerna ska följas *eller för att skydda kvaliteten på dricksvatten*, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda,
3. uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna *eller skydda kvaliteten på dricksvatten* och mellan olika åtgärder som avses i 2,
4. i fråga om åtgärder för att följa en miljökvalitetsnorm som avses i 2 § första stycket 1, uppgifter om den förbättring som var och en av åtgärderna bedöms medföra och hur åtgärderna tillsammans bedöms bidra till att normen följs,
5. de uppgifter som i övrigt behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, och
6. en analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt och hur åtgärderna enligt 2 är avsedda att finansieras.

Ett åtgärdsprogram ska omprövas vid behov, dock minst vart sjätte år.

Paragrafen innehåller bestämmelser om innehållet i åtgärdsprogram. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

I *första stycket* klargörs att ett åtgärdsprogram kan omfatta all verksamhet och alla åtgärder som inte bara kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormer utan även kvaliteten på dricksvatten.

Ändringen i *andra stycket 1* innebär att ett åtgärdsprogram också ska innehålla uppgifter om den eller de risker för dricksvatten som har identifierats. Av 5 kap. 6 b § framgår att den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker i tillrinningsområdena för dricksvattenuttag för sådant som kan påverka kvaliteten på dricksvatten.

Ändringen i *andra stycket 2* innebär att åtgärdsprogrammet även ska innehålla uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att skydda kvaliteten på dricksvatten, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda.

Ändringen i *andra stycket 3* innebär att ett åtgärdsprogram ska innehålla uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna att skydda kvaliteten på dricksvatten och mellan olika åtgärder som avses i punkten 2.

9 kap.

16 § *Den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten.*

Paragrafen är ny. Bestämmelsen är en del i genomförandet av artikel 10 i det nya dricksvattendirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

I paragrafen anges att den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader och som används för att distribuera dricksvatten. Med fastighet avses det samma som i 1 kap. 1 § jordabalken. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vad som ingår i uppgiften att bevaka risker, eller överlåta föreskriftsrätten till en myndighet.

17 § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en kommun, fastighetsägare eller nyttjanderättshavare ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker som avses i 16 §.*

Paragrafen är ny. Bestämmelsen är en del i genomförandet av artikel 10 i det nya dricksvattendirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

Av paragrafen framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun, fastighetsägare eller nyttjanderättshavare att lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker som avses i 16 §. För att bedöma riskerna kan det t.ex. behövas information om övervakning av vatten. Sådan övervakning utförs framför allt av fastighetsägare och nyttjanderättshavare inom ramen för deras egenkontroll enligt 26 kap. 19 § miljöbalken. Med nyttjanderättsinnehavare avses den som, utan att vara fastighetsägare, har rätt att bruka eller nyttja en fastighet eller byggnad. Andra orsaker till att verksamhetsutövaren kan behöva ta prover av vattnet är för smittspårning vid misstänkt objektburen smitta eller om det av någon anledning finns misstanke om för höga halter av migrerande ämne i vattnet. Användbar information kan även finnas hos den kommunala miljö- och hälsoskyddsnämnden i dess egenskap av tillsynsmyndighet för

hälsoskyddsbestämmelserna i 9 kap. miljöbalken. När det gäller objektburen smitta såsom legionella ska kommunen enligt 9 kap. 15 § omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning.

15.2 Förslaget till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

3 § Lagen gäller alla stadier av produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan för livsmedel.

Med livsmedel jämställs i lagen

1. vatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iakttas enligt artikel 6 i *Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen,* och
2. snus, snusliknande produkter och tuggtobak.

Paragrafen anger tillsammans med bestämmelserna i 1, 3 a och 4 §§ livsmedelslagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

Ändringen i *andra stycket 1* innebär att hänvisningen till artikel 6 i det tidigare dricksvattendirektivet ersätts med en hänvisning till artikel 6 i det nya dricksvattendirektivet. Hänvisningen till det nya dricksvattendirektivet är statisk, dvs. en hänvisning till direktivet i den ursprungliga lydelsen.

Föreskrifter om skyldighet att lämna uppgifter för rapportering till Europeiska unionen

9 a § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att till Livsmedelsverket lämna de uppgifter som rör kvaliteten på dricksvatten och som behövs för rapportering till Europeiska unionen.*

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna uppgifter som rör kvaliteten på dricksvatten. Med stöd av bemyndigandet kan föreskrifter meddelas om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att till Livsmedelsverket lämna de uppgifter som behövs för den rapportering till EU som avses i artikel 18.1 c och d i det nya dricksvattendirektivet. Det handlar t.ex. om uppgifter om bristande iakttagande av fastställda parametervärden för dricksvatten och vilka åtgärder som vidtagits för att komma till rätta med bristerna.

22 a § *Livsmedelsverket får förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten och som inte lämnar de uppgifter som krävs enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 9 a § att fullgöra uppgiftsskyldigheten.*

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

Bestämmelsen innebär att Livsmedelsverket får förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten och som inte lämnar de uppgifter som krävs enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 9 a § att fullgöra uppgiftsskyldigheten. Bemyndigandet gäller uppgifter som behövs för sådan rapportering som avses i artikel 18.1 c och d i det nya dricksvattendirektivet, se kommenteraren till 9 a §. Förelägganden med stöd av bestämmelsen kan enligt 32 § livsmedelslagen överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

23 § Förelägganden enligt 22 § *eller 22 a §* eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får förenas med vite.

Paragrafen anger att förelägganden enligt lagen får förenas med vite. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

Ändringen innebär att även förelägganden enligt 22 a § får förenas med vite. Ett beslut om föreläggande vid vite kan överklagas med stöd av 32 § livsmedelslagen. Det krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

15.3 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

11 kap.

26 a § Bestämmelser om marknadskontroll finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

Förordning (EU) 2019/1020 ska tillämpas även på byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten.

Den myndighet som regeringen bestämmer är marknadskontrollmyndighet.

I paragrafen finns bestämmelser om marknadskontroll. Genom ändringen genomförs artikel 11.7 fjärde stycket i det nya dricksvattendirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Andra stycket är nytt och anger att EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas även på byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten, dvs. sådana produkter som avses i artikel 11 i det nya dricksvattendirektivet. Bestämmelser som riktar sig till enskilda eller till den myndighet som ska utöva marknadskontroll eller gränskontroll finns bl.a. i artikel 7 om de ekonomiska aktörernas skyldighet att samarbeta, artikel 16 om åtgärder för marknadskontroll, artikel 18 om processuella rättigheter för ekonomiska aktörer, artiklarna 22.2–24 om gränsöverskridande ömsesidig assistans vid marknadskontroll samt artiklarna 25.3–25.5, 26, 27 och 28 om kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden och övergång till fri omsättning. Vissa av bestämmelserna i förordningen riktar sig till medlemsstaterna, t.ex. artikel 10.2 om att medlemsstaterna ska utse en eller flera marknadskontrollmyndigheter, artikel 14.1 och 14.4 om att medlemsstaterna ska tilldela sina

marknadskontrollmyndigheter befogenheter och artikel 41 om att medlemsstaterna ska fastställa sanktioner. Att den myndighet som regeringen bestämmer är marknadskontrollmyndighet framgår av 11 kap. 26 a §. Av 11 kap. 26 b § följer vilka befogenheter som marknadskontrollmyndigheten har vid marknadskontroll. Därutöver får marknadskontrollmyndigheten enligt 11 kap. 26 c § besluta de föreläggande som behövs för att EU:s marknadskontrollförordning ska följas. Ett sådant föreläggande får förenas med vite enligt 11 kap. 37 §. De artiklar som t.ex. rör kommissionens uppgifter har ingen relevans för den svenska tillämpningen.

Begreppen marknadskontroll och marknadskontrollmyndighet definieras i artikel 3.3 och 3.4 i EU:s marknadskontrollförordning.

Hänvisningen till EU:s marknadskontrollförordning är dynamisk och avser alltså förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

16 kap.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vad som krävs för att en byggprodukt enligt 8 kap. 19 § ska anses lämplig för att ingå i ett byggnadsverk,
2. märkning av byggprodukter enligt 8 kap. 21 § 3 som förutsättning för att de ska få släppas ut på marknaden och användas,
3. typgodkännanden och tillverkningskontroll enligt 8 kap. 22 och 23 §§,
4. att en byggprodukt måste vara typgodkänd enligt 8 kap. 22 § för att få användas i ett byggnadsverk,
5. på vilket eller vilka språk handlingar och information inom denna lags tillämpningsområde ska tillhandahållas, när krav på tillhandahållande är en följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen,
6. sådan ersättning som anges i 11 kap. 8 b och 8 c §§,
7. avgift vid tillsyn enligt 11 kap. 66 §, *och*
8. *villkor för att släppa ut och tillhandahålla byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten på marknaden.*

Föreskrifter enligt första stycket 4 får endast avse *typgodkännanden* som behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa.

I paragrafen finns bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om byggprodukter. Den nya bestämmelsen är del i genomförandet av artikel 11 i det nya dricksvattendirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

I *första stycket 8* införs en ny bestämmelse som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om villkor för att släppa ut och tillhandahålla byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten på marknaden. Enligt artikel 11.2 i det nya dricksvattendirektivet ska kommissionen anta genomförandeakter och delegerade akter som ska fastställa de specifika minimikraven för hygien avseende material som kommer i kontakt med dricksvatten. Med stöd av det nya bemyndigandet kan föreskrifter meddelas bl.a. för att genomföra artikel 11.7 om att endast produkter som kommer i kontakt med dricksvatten och som består av sådana material som godkänts i enlighet med genomförandeakterna ska släppas ut på marknaden. Bemyndigandet gör det också möjligt att meddela föreskrifter som behövs för att komplettera genomförandeakter och delegerade akter om godkännande av

slutmaterial som används i produkter, bedömning av överensstämmelse och märkning av sådana produkter.

I *andra stycket* görs en språklig ändring.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning)

Sammanfattning av betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81)

Bakgrund

2020 års dricksvattendirektiv, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), är en revidering av 1998 års dricksvattendirektiv, rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten. Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 12 januari 2023. Samtidigt upphör 1998 års dricksvattendirektiv att gälla. Precis som i det tidigare dricksvattendirektivet fastställs i 2020 års dricksvattendirektiv minimikrav för dricksvatten och åtgärder som medlemsstaterna måste vidta för att säkerställa att kraven följs. 2020 års dricksvattendirektiv skiljer sig emellertid från det nuvarande dricksvattendirektivet i flera avseenden. En grundläggande skillnad är att det nya dricksvattendirektivet ställer krav på att det ska införas en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar alla faser i dricksvattenproduktionskedjan. Vidare införs bestämmelser som syftar till att komma till rätta med vattenläckage. Direktivet innehåller även bestämmelser om material i kontakt med dricksvatten. Dessutom ställer 2020 års dricksvattendirektiv krav på medlemsstaterna att förbättra tillgången till dricksvatten och att främja användningen av dricksvatten ur kran. Direktivet ställer också krav på medlemsstaterna att rapportera till EU beträffande olika frågor av betydelse för tillämpningen.

Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag är att föreslå hur 2020 års dricksvattendirektiv ska genomföras i svensk rätt. Utredningen ska bland annat kartlägga hur svensk rätt förhåller sig till direktivet, utreda om det finns några gränsdragningsproblem när det gäller de unionsrättsliga och nationella regelverk som berör eller ligger nära regleringen i direktivet och analysera hur eventuella överlappningar i regelverken kan hanteras. Utredningen ska föreslå vilka myndigheter som ska ansvara för de nya frågor som behandlas i direktivet och vilka befogenheter föreslagna myndigheter ska ha. Utredningen ska också lämna nödvändiga författningsförslag.

Riskbaserad metod

Den riskbaserade metoden för dricksvattensäkerhet som ska införas i svensk rätt består av tre komponenter, tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten, försörjningssystemet och fastighetsinstallationer. Syftet med den riskbaserade metoden är bland annat att bättre förebygga risker och se till att åtgärder i första hand vidtas vid utsläppskällan. Helt genomförd bör metoden kunna förebygga skadeverkningar av utsläpp liknande de uppmärksammade utsläppen av PFAS.

Riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten har enligt 2020 års dricksvattendirektiv nära kopplingar till EU:s ramdirektiv för vatten, Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. I Sverige är det vattenmyndigheterna som huvudsakligen utför de uppgifter som följer av EU:s ramdirektiv för vatten. Utredningen föreslår att riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten därför ska utföras av vattenmyndigheterna. Vattenmyndigheterna bör även på grundval av riskbedömningen ha rätt att besluta om riskhanteringsåtgärder. Sådana åtgärder kan vara både förebyggande och begränsande, men kan även handla om ytterligare övervakning i tillrinningsområdena. Förebyggande och begränsande åtgärder bör rikta sig mot myndigheter och kommuner, som i sin tur med hjälp av befintliga styrmedel får omsätta åtgärderna i praktiken.

Havs- och vattenmyndigheten föreslås få ansvar för att samordna vattenmyndigheternas arbete. Vidare föreslår utredningen att Havs- och vattenmyndigheten samt Sveriges geologiska undersökning (SGU) får rätt att inom sina ansvarsområden meddela närmare föreskrifter om den riskbedömning och riskhantering som vattenmyndigheterna ska utföra. För att genomföra direktivet i enlighet med utredningens förslag krävs författningsändringar i 5 kap. miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

Den råvattenkontroll som verksamhetsutövare som producerar dricksvatten utför bör även fortsatt göras tillgänglig för vattenmyndigheterna. Idag sker det på frivillig väg genom att sådana uppgifter lämnas till SGU, som vattenmyndigheterna i sin tur kan få uppgifter av. Utredningen anser att regeringen bör ge ett uppdrag till Livsmedelsverket och SGU att närmare utreda formerna för ett nytt system för insamling av data från råvattenkontroll. Vidare bör Livsmedelsverket utveckla och se över föreskrifter som rör råvattenkontroll.

Av 2020 års dricksvattendirektiv framgår att det är vattenleverantören som ska utföra riskbedömningen avseende försörjningssystemet. Utredningen bedömer att begreppet vattenleverantör i detta sammanhang motsvarar den verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller dricksvatten från en distributionsanläggning. För flertalet verksamhetsutövare innebär dessa bestämmelser i 2020 års dricksvattendirektiv i praktiken inte att de får en helt ny uppgift, eftersom dessa redan i dag utför ett betydande arbete när det gäller riskbedömning och riskhantering. Det bör vara upp till Livsmedelsverket att utifrån befintliga bemyndiganden i livsmedelslagen (2006:804) och livsmedelsförordningen (2006:813) meddela de föreskrifter som behövs för att genomföra bestämmelserna i svensk rätt.

När det gäller riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer föreslår utredningen att den ska utföras av Folkhälsomyndigheten och att detta bör regleras i 9 kap. miljöbalken och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Riskbedömningen ska göras på ett övergripande plan och får inte avse enskild egendom. Den övervakning som ska ingå i riskbedömningen och som gäller legionella och bly får inriktas på prioriterade fastigheter. Det bör vara upp till Folkhälsomyndigheten att bestämma vad som är att se som en prioriterad fastighet. På grundval av riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer kan åtgär-

der behöva vidtas. Sådana kan till exempel handla om att meddela nya föreskrifter med stöd av befintliga bemyndiganden, utfärda ny vägledning eller lyfta frågan till lagstiftaren, om det behövs ett ändrat regelverk. Det kan också handla om att initiera utökad tillsyn eller på något annat sätt vidta åtgärder för att uppfylla kraven i direktivet. Det bör vara upp till varje berörd myndighet, länsstyrelse eller kommun att med tillgängliga styrmedel vidta de åtgärder som eventuellt visar sig behövas enligt riskbedömningen.

Material, beredningskemikalier och filtermaterial i kontakt med dricksvatten

Medlemsstaterna ska enligt 2020 års dricksvattendirektiv säkerställa att material som kommer i kontakt med dricksvatten uppfyller vissa krav. Endast produkter som innehåller slutmaterial som har godkänts i enlighet med direktivet får släppas ut på marknaden. Marknadskontrollförordningen ska tillämpas på produkter som är avsedda att komma i kontakt med dricksvatten.

Enligt utredningens bedömning bör reglering om material i kontakt med dricksvatten införas i plan- och bygglagstiftningen. Utredningen föreslår att ett nytt stycke ska införas i 3 kap. 9 § plan- och byggförordningen (2011:338) som reglerar vilka allmänna krav som ska gälla för sådana material. Den kommunala byggnadsnämnden ska utöva tillsyn över att bestämmelsen följs. Kemikalieinspektionen ska enligt utredningens förslag ansvara för Sveriges ansökningar till Echa enligt artikel 11.5 i direktivet. Myndigheten ska även ha ansvar för att ge vägledning till de ekonomiska aktörer som vill göra ansökningar enligt artikeln.

Boverket föreslås bli ansvarig för marknadskontroll av produkter som omfattas av artikel 11 i 2020 års dricksvattendirektiv. Kemikalieinspektionen bör bistå Boverket i marknadskontrollen vad gäller produkternas kemiska egenskaper. Boverket föreslås också bli ansvarig för samordning av frågor om material och produkter som kommer i kontakt med dricksvatten.

Den närmare regleringen kring testning och godkännande av slutmaterial kommer senare att slås fast av Europeiska kommissionen i en genomförandeakt. Först när denna finns på plats kan nya bestämmelser tas fram om testning och godkännande av slutmaterial och förbud mot att släppa ut produkter som innehåller slutmaterial som inte är godkända. För att regeringen ska kunna besluta om sådana nya bestämmelser ska det i plan- och bygglagen (2010:900) regleras att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana material och produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten som avses i artikel 11 i 2020 års dricksvattendirektiv. Boverket ska vidare bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om material och produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten.

Medlemsstaterna ska även enligt direktivet säkerställa att beredningskemikalier och filtermaterial som kommer i kontakt med dricksvatten uppfyller vissa krav. Regleringen av beredningskemikalier och filtermaterial bör enligt utredningens bedömning även framöver hanteras inom livsmedelslagstiftningen. Livsmedelsverket har befogenhet att meddela de

föreskrifter som behövs för att genomföra bestämmelserna om beredningskemikalier och filtermaterial i svensk rätt.

Vattenläckage

Genom 2020 års dricksvattendirektiv införs en skyldighet för medlemsstaterna att bedöma vattenläckagenivåer och överlämna resultaten till kommissionen inom en viss tid. Utredningen föreslår att regeringen ska uppdra åt Livsmedelsverket att ta fram en rapport om Sveriges läckagenivåer. Om Sveriges läckagenivåer visar sig överstiga det av kommissionen framtida fastställda tröskelvärdet ska regeringen enligt utredningens förslag besluta om en handlingsplan med åtgärder som ska vidtas för att minska läckagenivån. Havs- och vattenmyndigheten bör få ett samordnande ansvar för tillsynen över att de åtgärder som framgår av handlingsplanen vidtas. Myndigheten ska också ge den vägledning som behövs för att handlingsplanen ska kunna genomföras på ett bra sätt. Vidare föreslås författningsförändringar i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster för att tydliggöra underhållsansvaret för va-anläggningar.

Övervakning och bristande iakttagande

Medlemsstaterna ska enligt 2020 års dricksvattendirektiv vidta alla åtgärder som behövs för att säkerställa att det utförs regelbunden övervakning av dricksvattnets kvalitet. Det ska också upprättas övervakningsprogram som enligt direktivet ska bestå av olika delar, som till exempel övervakning gällande dricksvattenproduktionen och distributionen, riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter och riskbedömningen avseende fastighetsinstallationerna.

Den verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller dricksvatten ska enligt utredningens förslag vara ansvarig för att övervaka dricksvattnet och upprätta övervakningsprogram för de delar som rör själva försörjningssystemet. Verksamhetsutövaren bör även vara skyldig att vidta avhjälpande åtgärder och ge rådgivning samt information till konsumenterna vid bristande iakttagande av fastställda parametervärden.

Folkhälsomyndigheten bör ansvara för att den övervakning som ska ingå i riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer, uppfyller kraven i 2020 års dricksvattendirektiv. Motsvarande ansvar bör vattenmyndigheterna ha för den övervakning som ska ingå i riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten.

Förbättrad tillgång till dricksvatten

2020 års dricksvattendirektiv ställer krav på att medlemsstaterna ska förbättra eller upprätthålla tillgången till dricksvatten, särskilt för utsatta och marginaliserade grupper. Utredningen bedömer dock att det inte behövs några författningsändringar för att genomföra direktivet i denna del. Anledningen till att vissa grupper har en bristande tillgång till dricksvatten beror många gånger på avsaknad av ett stadigvarande boende. Sådana frågeställningar ska i första hand tas omhand av socialtjänsten och insatser ska beredas den enskilde med utgångspunkt i socialtjänstlagen (2001:453).

Utredningens bedömning är att det för närvarande inte finns skäl att införa tvingande regler om att utomhus- och inomhusutrustning för dricksvatten ska installeras på allmän plats. Kostnaden för en sådan åtgärd, med beaktande av demografiska och geografiska förhållanden, kan inte anses motiverad med hänsyn till nuvarande behov. Det får anses vara upp till respektive kommun att avgöra om det finns behov av sådan inomhus- och utomhusutrustning på allmän plats.

Länsstyrelsen bör ansvara för och följa upp frågan om förbättrad tillgång till dricksvatten och främjande av användning av dricksvatten ur kran. En sådan skyldighet bör framgå av förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion.

Rapportering

Enligt bestämmelser i 2020 års dricksvattendirektiv ska medlemsstaterna upprätta olika dataset där uppgifter om förbättrad tillgång till dricksvatten och främjandet av dess användning, riskbedömningen och riskhantering avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten, riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer, vissa övervakningsresultat och information om dricksvattenrelaterade incidenter samt uppgifter om undantag som beviljats i enlighet med artikel 15.1 ska föras in.

Utredningen föreslår att Livsmedelsverket ska ansvara för den rapportering som gäller förbättrad tillgång till dricksvatten och främjandet av dess användning, vissa övervakningsresultat och information om dricksvattenrelaterade incidenter samt uppgifter om undantag som beviljats i enlighet med artikel 15.1. När det gäller rapporteringen om riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten så bör denna fullgöras av Havs- och vattenmyndigheten. I fråga om riskbedömningen avseendefastighetsinstallationer bör rapporteringen fullgöras av Folkhälsomyndigheten.

Information till allmänheten

Medlemsstaterna ska enligt direktivet säkerställa att viss information om dricksvatten finns tillgänglig för eller i vissa fall lämnas direkt till allmänheten på ett användarvänligt och lämpligt sätt. I livsmedelsförordningen bör regleras att verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller dricksvatten ska lämna information till allmänheten enligt artikel 17. Utredningen föreslår att Livsmedelsverket ska få lämna närmare föreskrifter om vilken information som ska lämnas och hållas tillgänglig för allmänheten. I detta ingår närmare reglering av vilka uppgifter som ska vara undantagna informationsskyldigheten.

Sanktioner

Enligt 2020 års dricksvattendirektiv ska medlemsstaterna fastställa effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för överträdelser av nationella bestämmelser som har antagits enligt direktivet.

Utredningen föreslår att Livsmedelsverket ska få möjlighet att förelägga den verksamhetsutövare som producerar dricksvatten eller tillhandahåller det från en distributionsanläggning att lämna in den information som myndigheten behöver för att kunna rapportera uppgifter enligt artikel 18 i direktivet.

Den kommunala byggnadsnämnden kommer utöva tillsyn över att den nya regleringen som föreslås om material i kontakt med dricksvatten följs och kan besluta om föreläggande som kan förenas med vite. Vad gäller frågan om vilka sanktioner i övrigt som bör införas när det gäller material och produkter som kommer i kontakt med dricksvatten anser utredningen att det är mest lämpligt att inte föregå den beredning som nu pågår i Regeringskansliet om att anpassa svensk rätt till marknadskontrollförordningen. Den beredningen omfattar inte reglering av marknadskontroll i förhållande till 2020 års dricksvattendirektiv. Den fortsatta beredningen av genomförandet av 2020 års dricksvattendirektiv bör därför ske med beaktande av de bestämmelser som blir resultatet av det pågående arbetet i Regeringskansliet.

Det krävs för närvarande inte några övriga ändringar av sanktionsbestämmelser i svensk rätt. Frågan kan behöva ses över vid senare tidpunkt.

Ikraftträdande

De författningsförändringar som föreslås i betänkandet ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Förslag till lag om ändring i miljöbalken (1998:808)

Härigenom föreskrivs[1] i fråga om miljöbalken (1998:808)

dels att 5 kap. 7 och 9 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 5 kap. 2 a §, 15 a och 15 b §§ och 9 kap. 5 a §, och närmast före 5 kap. 15 a § och 9 kap. 5 a § två nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 kap.
	2 a §
	Med dricksvatten avses i detta kapitel allt vatten som antingen i sitt ursprungliga tillstånd eller efter beredning är avsett för dryck, matlagning, beredning av livsmedel eller andra hushållsändamål i både offentliga och privata fastigheter, oberoende av dess ursprung och oavsett om det tillhandahålls genom ett distributionsnät, tillhandahålls från en tankbil/tankbåt eller tappas på flaskor eller behållare, inbegripet källvatten. Med dricksvatten avses också allt vatten som används i ett livsmedelsföretag för tillverkning, bearbetning, konservering eller saluföring av varor eller ämnen som är avsedda för livsmedelsändamål.
	7 §[2]
Om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram.	Om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm *eller för att skydda kvaliteten på dricksvatten*, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram.

Om en miljökvalitetsnorm för ett geografiskt område inte kan följas på grund av att miljön påverkas av en verksamhet som ligger utanför området,

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.
[2] Senaste lydelse 2018:1407.

ska ett förslag till åtgärdsprogram upprättas för hela det område där störningar som påverkar möjligheten att följa normen förekommer.

Den som upprättar förslaget ska

1. genom kungörelse i ortstidning eller på annat sätt ge de myndigheter, kommuner, organisationer, verksamhetsutövare, allmänheten och övriga som berörs av åtgärdsprogrammet tillfälle under minst två månader att lämna synpunkter på förslaget, och

2. i en särskild sammanställning redovisa synpunkterna och hur hänsyn tas till dem samt foga sammanställningen till de övriga handlingarna i ärendet.

9 §[3]

Ett åtgärdsprogram får omfatta all verksamhet och alla åtgärder som kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormer.

Programmet ska innehålla

1. uppgifter om den eller de miljökvalitetsnormer som ska följas,

2. uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljökvalitetsnormerna ska följas, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda,

3. uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna och mellan olika åtgärder som avses i 2,

4. i fråga om åtgärder för att följa en miljökvalitetsnorm som avses i 2 § första stycket 1, uppgifter om den förbättring som var och en av åtgärderna bedöms medföra och hur åtgärderna tillsammans bedöms bidra till att normen följs,

5. de uppgifter som i övrigt behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, och 6. en analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt och hur åtgärderna enligt 2 är avsedda att finansieras

Ett åtgärdsprogram för vatten får även omfatta och innehålla andra åtgärder än sådana som behövs för att följa en miljökvalitetsnorm, om det behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten.

Ett åtgärdsprogram ska omprövas vid behov, dock minst vart sjätte år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

[3] Senaste lydelse 2018:1407.

Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200)

Härigenom föreskrivs[1] i fråga om mervärdesskattelagen (1994:200) att 7 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 kap.	
1 §[2]	
Enligt denna lag tas ut med 25 procent av beskattningsunderlaget om inte annat följer av andra eller tredje stycket.	
Skatten tas ut med 12 procent av beskattningsunderlaget för	
1. rumsuthyrning i hotellrörelse eller liknande verksamhet samt upplåtelse av campingplatser och motsvarande i campingverksamhet,	
2. omsättning av sådana konstverk som avses i 9 a kap. 5 §, och som ägs av upphovsmannen eller dennes dödsbo,	
3. import av sådana konstverk, samlarföremål och antikviteter som avses i 9 a kap. 5–7 §§,	
4. omsättning, unionsinternt förvärv och import av sådana livsmedel som avses i artikel 2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet, med undantag för	
a) annat vatten som avses i artikel 6 i rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten, ändrat genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1882/2003, än sådant vatten som tappas på flaskor eller i behållare som är avsedda för försäljning, och	a) annat vatten som avses i artikel 6 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), än sådant vatten som tappas på flaskor eller i behållare som är avsedda för försäljning, och
b) spritdrycker, vin och starköl,	
5. omsättning av restaurang- och cateringtjänster, med undantag för den del av tjänsten som avser spritdrycker, vin och starköl, och	
6. reparationer av cyklar med tramp- eller vevanordning, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne.	
Skatten tas ut med 6 procent av beskattningsunderlaget för	
1. omsättning, unionsinternt förvärv och import av följande varor, om inte annat följer av 3 kap. 13 och 14 §§, under förutsättning att varorna inte helt eller huvudsakligen är ägnade åt reklam:	
– böcker, broschyrer, häften och liknande alster, även i form av enstaka blad,	
– tidningar och tidskrifter,	

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.
[2] Senaste lydelse 2019:261.

– bilderböcker, ritböcker och målarböcker för barn,
– musiknoter, samt
– kartor, inbegripet atlaser, väggkartor och topografiska kartor,

2. omsättning, unionsinternt förvärv och import av program och kataloger för verksamhet som avses i 6, 7, 8 eller 11 samt annan omsättning än för egen verksamhet, unionsinternt förvärv och import av program och kataloger för verksamhet som avses i 3 kap. 18 §, allt under förutsättning att programmen och katalogerna inte helt eller huvudsakligen är ägnade åt reklam,

3. omsättning av radiotidningar samt omsättning, unionsinternt förvärv och import av kassettidningar, om inte annat följer av 3 kap. 17 §, och av kassetter eller något annat tekniskt medium som återger en uppläsning av innehållet i en vara som omfattas av 1,

4. omsättning, unionsinternt förvärv och import av en vara som genom teckenspråk, punktskrift eller annan sådan särskild metod gör skrift eller annan information tillgänglig särskilt för personer med läsnedsättning, om inte annat följer av 3 kap. 4 §,

5. omsättning av sådana produkter som avses i 1–4, om de
a) tillhandahålls på elektronisk väg,
b) inte helt eller huvudsakligen är ägnade åt reklam, och
c) inte helt eller huvudsakligen består av rörlig bild eller hörbar musik,

6. tillträde till konserter, cirkus-, teater-, opera- eller balettföreställningar eller andra jämförliga föreställningar,

7. tjänster som avses i 3 kap. 11 § 2 och 4 om verksamheten inte bedrivs av och inte heller fortlöpande i mer än ringa omfattning understöds av det allmänna,

8. tillträde till och förevisning av djurparker, förevisning av naturområden utanför tätort samt av nationalparker, naturreservat, nationalstadsparker och Natura 2000-områden,

9. upplåtelse eller överlåtelse av rättigheter som omfattas av 1, 4 eller 5 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dock inte när det är fråga om fotografier, reklamalster, system och program för automatisk databehandling eller film, videogram eller annan jämförlig upptagning som avser information,

10. upplåtelse eller överlåtelse av rättighet till ljud- eller bildupptagning av en utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk,

11. omsättning av tjänster inom idrottsområdet som anges i 3 kap. 11 a § första stycket och som inte undantas från skatteplikt enligt andra stycket samma paragraf, och

12. personbefordran utom sådan befordran där resemomentet är av underordnad betydelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster att 13 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 §	
Huvudmannen *skall* för den allmänna va-anläggningen ordna	Huvudmannen *ska* för den allmänna va-anläggningen ordna *och underhålla*
1. ledningar och andra anordningar för vattenförsörjning till eller avlopp från varje förbindelsepunkt,	
2. anordningar för bortledande av vatten som inte sker genom en förbindelsepunkt, och	
3. de anordningar som i övrigt behövs för att va-anläggningen *skall* kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet.	3. de anordningar som i övrigt behövs för att va-anläggningen *ska* kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet.
Huvudmannens skyldighet enligt första stycket omfattar inte vägdiken, rännstenar, rännstensbrunnar eller ledningar som förbinder rännstensbrunnar med den allmänna va-anläggningen.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

Härigenom föreskrivs[1] i fråga om livsmedelslagen (2006:804)

dels att 2, 3 och 23 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 19 b och 22 a §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

2 §[2]

I denna lag betyder

följande uttryck samma sak som i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet:

– livsmedel,
– stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan,
– primärproduktion, och
– livsmedelsföretagare,

2. uttrycket anläggning samma sak som i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien,

3. uttrycket offentlig kontroll

a) offentlig kontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll), och

b) kontroll i övrigt av att denna lag och föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen följs,

4. uttrycket annan offentlig verksamhet

a) annan offentlig verksamhet enligt förordning (EU) 2017/625, och

b) sådan offentlig verksamhet som i övrigt utförs med stöd av lagen eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen,

5. uttrycket organ med delegerade uppgifter samma sak som i förordning (EU) 2017/625,

6. uttrycket utsläppande på marknaden

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.
[2] Senaste lydelse 2021:552.

a) i fråga om livsmedel samma sak som i förordning (EG) nr 178/2002,

b) i fråga om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel samma sak som i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1935/2004 av den 27 oktober 2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel och om upphävande av direktiven 80/590/EEG och 89/109/EEG, *och*

7. uttrycket material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel sådana material och produkter som omfattas av tillämpningsområdet i förordning (EG) nr 1935/2004.

b) i fråga om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel samma sak som i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1935/2004 av den 27 oktober 2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel och om upphävande av direktiven 80/590/EEG och 89/109/EEG,

7. uttrycket material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel sådana material och produkter som omfattas av tillämpningsområdet i förordning (EG) nr 1935/2004*, och*

8. uttrycket dricksvatten

a) allt vatten som antingen i sitt ursprungliga tillstånd eller efter beredning – är avsett för dryck, matlagning, beredning av livsmedel både offentliga och privata fastigheter, oberoende av dess ursprung och oavsett om det tillhandahålls genom ett distributionsnät, tillhandahålls från en tankbil/tankbåt eller tappas på flaskor eller behållare, inbegripet källvatten, och

b) allt vatten som används i ett livsmedelsföretag för tillverkning, bearbetning, konservering eller saluföring av varor eller ämnen som är avsedda för livsmedelsändamål.

3 §

Lagen gäller alla stadier av produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan för livsmedel.

1. vatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena skall iakttas enligt *artikel 6 i rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten, ändrat genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1882/2003*, och

2. snus och tuggtobak.

1. vatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iakttas enligt *artikel 6 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning)*, och

19 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att till Livsmedelsverket lämna uppgifter om kvaliteten på dricksvatten, avhjälpande åtgärder och dricksvattenrelaterade incidenter.

22 a §

Livsmedelsverket får förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten och som inte lämnar de uppgifter som krävs enligt föreskrifter meddelade med stöd av 19 b § att fullgöra denna skyldighet.

23 §[3]

Förelägganden enligt 22 § eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får förenas med vite

Förelägganden enligt 22 §, *22 a §* eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får förenas med vite.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

[3] Senaste lydelse 2021:169.

Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Härigenom föreskrivs[1] i fråga om plan- och bygglagen (2010:900) att 1 kap. 4 § och 16 kap. 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse | *Föreslagen lydelse*

1 kap.

4 §[2]

I denna lag avses med

allmän plats: en gata, en väg, en park, ett torg eller ett annat område som enligt en detaljplan är avsett för ett gemensamt behov,

bebygga: att förse ett område med ett eller flera byggnadsverk,

bebyggelse: en samling av byggnadsverk som inte enbart består av andra anläggningar än byggnader,

byggherre: den som för egen räkning utför eller låter utföra projekterings-, byggnads-, rivnings- eller markarbeten,

byggnad: en varaktig konstruktion som består av tak eller av tak och väggar och som är varaktigt placerad på mark eller helt eller delvis under mark eller är varaktigt placerad på en viss plats i vatten samt är avsedd att vara konstruerad så att människor kan uppehålla sig i den,

byggnadsnämnden: den eller de nämnder som fullgör kommunens uppgifter enligt denna lag,

byggnadsverk: en byggnad eller annan anläggning,

byggprodukt: en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk,

dricksvatten: allt vatten som antingen i sitt ursprungliga tillstånd eller efter beredning är avsett för dryck, matlagning, beredning av livsmedel eller andra hushållsändamål i både offentliga och privata fastigheter, oberoende av dess ursprung och oavsett om det tillhandahålls genom ett distributionsnät, tillhandahålls från en tank bil/tankbåt eller tappas på flaskor eller behållare, inbegripet källvatten. Med dricksvatten avses också allt vatten som används i ett livsmedelsföretag för tillverkning, bearbetning, konservering eller saluföring av varor eller ämnen som är avsedda för livsmedelsändamål.

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.
[2] Senaste lydelse 2019:949.

exploateringsavtal: avtal om genomförande av en detaljplan och om medfinansieringsersättning mellan en kommun och en byggherre eller en fastighetsägare avseende mark som inte ägs av kommunen, dock inte avtal mellan en kommun och staten om utbyggnad av statlig transportinfrastruktur,

genomförandetiden: den tid för genomförandet av en detaljplan som ska bestämmas enligt 4 kap. 21–25 §§,

kvartersmark: mark som enligt en detaljplan inte ska vara allmän plats eller vattenområde,

markanvisning: ett avtal mellan en kommun och en byggherre som ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor förhandla med kommunen om överlåtelse eller upplåtelse av ett visst av kommunen ägt markområde för bebyggande, medfinansieringsersättning: ersättning som en byggherre eller en fastighetsägare i samband med genomförande av en detaljplan åtar sig att betala för en del av en kommuns kostnad för bidrag till byggande av en viss väg eller järnväg som staten eller en region ansvarar för,

miljönämnden: den eller de nämnder som fullgör kommunens uppgifter på miljö- och hälsoskyddsområdet, nybyggnad: uppförande av en ny byggnad eller flyttning av en tidigare uppförd byggnad till en ny plats,

ombyggnad: ändring av en byggnad som innebär att hela byggnaden eller en betydande och avgränsbar del av byggnaden påtagligt förnyas,

omgivningsbuller: buller från flygplatser, industriell verksamhet, spårtrafik och vägar,

planläggning: arbetet med att ta fram en regionplan, en översiktsplan, en detaljplan eller områdesbestämmelser,

sammanhållen bebyggelse: bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark,

tillbyggnad: ändring av en byggnad som innebär en ökning av byggnadens volym,

tomt: ett område som inte är en allmän plats men som omfattar mark avsedd för en eller flera byggnader och mark som ligger i direkt anslutning till byggnaderna och behövs för att byggnaderna ska kunna användas för avsett ändamål,

underhåll: en eller flera åtgärder som vidtas i syfte att bibehålla eller återställa en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde, och

ändring av en byggnad: en eller flera åtgärder som ändrar en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde.

16 kap.

6 §[3]

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vad som krävs för att en byggprodukt enligt 8 kap. 19 § ska anses lämplig för att ingå i ett byggnadsverk,

[3] Senaste lydelse 2018:59.

2. märkning av byggprodukter enligt 8 kap. 21 § 3 som förutsättning för att de ska få släppas ut på marknaden och användas,

3. typgodkännanden och tillverkningskontroll enligt 8 kap. 22 och 23 §§,

4. att en byggprodukt måste vara typgodkänd enligt 8 kap. 22 § för att få användas i ett byggnadsverk,

5. på vilket eller vilka språk handlingar och information inom denna lags tillämpningsområde ska tillhandahållas, när krav på tillhandahållande är en följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen,

6. sådan ersättning som anges i 11 kap. 8 b och 8 c §§, *och*	6. sådan ersättning som anges i 11 kap. 8 b och 8 c §§,
7. avgift vid tillsyn enligt 11 kap. 66 §.	7. avgift vid tillsyn enligt 11 kap. 66 §, och
	8. sådana material och produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten som avses i artikel 11 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning).

Föreskrifter enligt första stycket 4 får endast avse typgodkännande som behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet lämnats av Borrföretagen, Boverket, Dala Vatten och Avfall, Domstolsverket, Folkhälsomyndigheten, Fortifikationsverket, Försvarsmakten, Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Umeå, Göteborgs kommun, Göteborgsregionen, Havs och vattenmyndigheten, Hässleholms kommun, Integritetsskyddsmyndigheten, Inspektionen för vård och omsorg, Kalmar kommun, Kammarkollegiet, Kammarrätten i Jönköping, Kammarrätten i Stockholm, Karlstads kommun, Karolinska institutet, Kemikalieinspektionen, Kiwa Certification AB, Kommerskollegium, Konsumentverket, Kungsbacka kommun, Kustbevakningen, Lantbrukarnas riksförbund, Lantmäteriet, Livsmedelsverket, Luleå tekniska universitet, Läkemedelsverket, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen Östergötlands län, Marks kommun, Maskinentreprenörerna, MittSverige Vatten & Avfall AB, Motala kommun, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Mörbylånga kommun, Naturskyddsföreningen, Naturvårdsverket, Norrvatten, Näringslivets Regelnämnd, Polismyndigheten, Regelrådet, Region Gotland, Region Skåne, Region Stockholm, Research Institutes of Sweden, Sjöfartsverket, Skärgårdarnas Riksförbund, Statens Fastighetsverk, Statens geotekniska institut, Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt, Stockholm Vatten och Avfall, Stockholms kommun, Strålsäkerhetsmyndigheten, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, Svea hovrätt (Mark- och miljööverdomstolen), Svenska kyrkan, Svensk Sjöfart, Svenskt Vatten, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Allmännytta, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), Sydvatten, Säker Vatten AB, Säkerhetspolisen, Söderhamns kommun, Totalförsvarets forskningsinstitut, Trafikverket, Transportstyrelsen, Trollhättans kommun, Uppsala Vatten och Avfall AB, VA Syd, Vatten och Avfallskompetens i Norr AB, Vatten och Miljö i Väst AB, Villaägarnas riksförbund, Vinnova, Visita, VVS-Fabrikanternas Råd, Vänersborgs tingsrätt (Mark- och miljödomstolen), Växjö tingsrätt (Mark- och miljödomstolen), Åsele kommun och Östersunds kommun.

Bostadsrätterna, Ekonomistyrningsverket, Lunds universitet, Nynäshamns kommun, Skärgårdsstiftelsen, Statskontoret, Sveriges lantbruksuniversitet och Västerås kommun har avstått från att yttra sig.

Svar har inte kommit in från Arvidsjaurs kommun, Caritas Sverige, Chalmers tekniska högskola AB, Eda kommun, Frälsningsarmén i Sverige, Greenpeace, Hushållningssällskapens förbund,

Installatörsföretagen, IVL Svenska Miljöinstitutet, Jernkontoret, Kemisk Tekniska Företagen, Kungliga tekniska högskolan, Linköpings universitet, Livsmedelsföretagen, Luleå kommun, Länsstyrelsen i Värmlands län, Nordanstigs kommun, Nordvästra Skånes vatten och avlopp, Norrtälje kommun, PFAS-föreningen, Ramböll Sverige AB, Roslagsvatten, Rådet för Vatten- och avloppssamverkan i Stockholms län, Service- och kommunikationsfacket (Seko), Sjöbefälsföreningen, Skaraborgsvatten, Skärgårdsredarna, SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut, Stockholms Stadsmission, Svenskt Friluftsliv, Svenskt Näringsliv, Svenskt Växtskydd, Sweco Sverige AB, Vattenindustrin, Världsnaturfonden, WSP Sverige AB, Åre kommun och Öckerö kommun.

Utöver de som fått betänkandet på remiss har yttrande kommit in från Beras International, Jönköpings kommun, Mölndals kommun, Tekniska verken i Linköping AB, Tingsryds kommun, VA-i-tiden, Vattenmyndigheten Södra Östersjöns vattendistrikt och Växjö kommun.

Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs[1] i fråga om miljöbalken

dels att 5 kap. 7 och 9 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 5 kap. 6 b och 6 c §§ och 9 kap. 16 och 17 §§, och närmast före 5 kap. 6 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 kap.
	Risker för kvaliteten på dricksvatten
	6 b §
	Den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker i tillrinningsområdena för dricksvattenuttag som kan påverka kvaliteten på dricksvatten.
	6 c §
	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en kommun ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker som avses i 6 a §.
7 §[2]	
Om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram.	Om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm *eller för att skydda kvaliteten på dricksvatten*, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram.

Om en miljökvalitetsnorm för ett geografiskt område inte kan följas på grund av att miljön påverkas av en verksamhet som ligger utanför området, ska ett förslag till åtgärdsprogram upprättas för hela det område där störningar som påverkar möjligheten att följa normen förekommer.

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.
[2] Senaste lydelse 2018:1407.

Den som upprättar förslaget ska	Den som upprättar *ett förslag till åtgärdsprogram* ska

1. genom kungörelse i ortstidning eller på annat sätt ge de myndigheter, kommuner, organisationer, verksamhetsutövare, allmänheten och övriga som berörs av åtgärdsprogrammet tillfälle under minst två månader att lämna synpunkter på förslaget, och

2. i en särskild sammanställning redovisa synpunkterna och hur hänsyn tas till dem samt *foga* sammanställningen *till* de övriga handlingarna i ärendet.	2. i en särskild sammanställning redovisa synpunkterna och hur hänsyn tas till dem samt *se till att* sammanställningen *därefter finns tillsammans med* de övriga handlingarna i ärendet.

9 §[3]

Ett åtgärdsprogram får omfatta all verksamhet och alla åtgärder som kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormer.	Ett åtgärdsprogram får omfatta all verksamhet och alla åtgärder som kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormer *eller påverka kvaliteten på dricksvatten.*
Programmet ska innehålla	
1. uppgifter om den eller de miljökvalitetsnormer som ska följas,	1. uppgifter om den eller de miljökvalitetsnormer som ska följas *eller den eller de risker för dricksvatten som har identifierats,*
2. uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljökvalitetsnormerna ska följas, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda,	2. uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljökvalitetsnormerna ska följas *eller för att skydda kvaliteten på dricksvatten,* vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda,
3. uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna och mellan olika åtgärder som avses i 2,	3. uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna *eller skydda kvaliteten på dricksvatten* och mellan olika åtgärder som avses i 2,

4. i fråga om åtgärder för att följa en miljökvalitetsnorm som avses i 2 § första stycket 1, uppgifter om den förbättring som var och en av åtgärderna bedöms medföra och hur åtgärderna tillsammans bedöms bidra till att normen följs,

5. de uppgifter som i övrigt behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, och

6. en analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt och hur åtgärderna enligt 2 är avsedda att finansieras.

[3] Senaste lydelse 2018:1407.

Ett åtgärdsprogram ska omprövas vid behov, dock minst vart sjätte år.

9 kap.

16 §
Den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten.

17 §
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en kommun, fastighetsägare eller nyttjanderättshavare ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker som avses i 16 §.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

Förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

Härigenom föreskrivs[1] i fråga om livsmedelslagen (2006:804)

dels att 3 och 23 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 9 a och 22 a §§, och närmast före 9 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[2]	
Lagen gäller alla stadier av produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan för livsmedel.	
Med livsmedel jämställs i lagen	
1. vatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iakttas enligt artikel 6 i *rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten, ändrat genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1882/2003*, och	1. vatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iakttas enligt artikel 6 i *Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen*, och
2. snus, snusliknande produkter och tuggtobak.	
	Föreskrifter om skyldighet att lämna uppgifter för rapportering till Europeiska unionen
	9 a §
	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att till Livsmedelsverket lämna de uppgifter som rör kvaliteten på dricksvatten som behövs för rapportering till Europeiska unionen.
	22 a §
	Livsmedelsverket får förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten och som inte lämnar de uppgifter som krävs enligt föreskrifter som meddelats

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.
[2] Senaste lydelse 2022:1260.

	med stöd av 9 a § att fullgöra uppgiftsskyldigheten.

23 §[3]

Föreläggande enligt 22 § eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får förenas med vite.	Föreläggande enligt 22 §, *22 a §* eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får förenas med vite.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

[3] Senaste lydelse 2021:169.

Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Härigenom föreskrivs[1] att 11 kap. 26 a § och 16 kap. 6 § plan- och bygglagen (2010:900) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
11 kap.	
26 a §[2]	
Bestämmelser om marknadskontroll finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.	
	Förordning (EU) 2019/1020 ska tillämpas även på byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten.
Den myndighet som regeringen bestämmer är marknadskontrollmyndighet.	
16 kap.	
6 §[3]	
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om	
1. vad som krävs för att en byggprodukt enligt 8 kap. 19 § ska anses lämplig för att ingå i ett byggnadsverk,	
2. märkning av byggprodukter enligt 8 kap. 21 § 3 som förutsättning för att de ska få släppas ut på marknaden och användas,	
3. typgodkännanden och tillverkningskontroll enligt 8 kap. 22 och 23 §§,	
4. att en byggprodukt måste vara typgodkänd enligt 8 kap. 22 § för att få användas i ett byggnadsverk,	
5. på vilket eller vilka språk handlingar och information inom denna lags tillämpningsområde ska tillhandahållas, när krav på tillhandahållande är en följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen,	
6. sådan ersättning som anges i 11 kap. 8 b och 8 c §§, *och*	6. sådan ersättning som anges i 11 kap. 8 b och 8 c §§,
7. avgift vid tillsyn enligt 11 kap. 66 §.	7. avgift vid tillsyn enligt 11 kap. 66 §, *och*
	8. villkor för att släppa ut och tillhandahålla byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten på marknaden.

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.
[2] Senaste lydelse 2022:1122.
[3] Senaste lydelse 2018:59.

Föreskrifter enligt första stycket 4 får endast avse *typgodkännande* som behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa.	Föreskrifter enligt första stycket 4 får endast avse *typgodkännanden* som behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2023-09-26

Närvarande: F.d. justitierådet Mari Andersson samt justitieråden Kristina Svahn Starrsjö och Eric M. Runesson

Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv

Enligt en lagrådsremiss den 14 september 2023 har regeringen (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till
1. lag om ändring i miljöbalken,
2. lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804),
3. lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Madeleine Olander.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 oktober 2023

Närvarande: statsrådet Billström, ordförande, och Ankarberg Johansson, Edholm, Roswall, Forssmed, Forssell, Slottner, M Persson, Kullgren, Liljestrand, Brandberg, Carlson, Pourmokhtari

Föredragande: statsrådet Kullgren

Regeringen beslutar proposition Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv